

ADVOCATENBLAD SINDS 1918

REPORTAGE

MH17-team op bezoek bij de Europese rechter

ACHTERGROND

Seksueel wangedrag vooral een civiele zaak

KRONIEKEN

Burgerlijk procesrecht 2021

Controverse om het toezicht

PELS RIJCKEN

Is Rijcken Droogleevers
Bart Ruijn *advocaten*
notarissen

**Cursus
Overnamepraktijk voor
advocaten en notarissen**
Tom Teggelaar

Cursus Verjaring
Valérie Tweehuysen

**Masterclass Beslag
en executie**
Sander Steneker

**Cursus Ruimtelijke
ontwikkeling en stikstof**
Rachid Benhadi

**Cursus Actualiteiten
Insolventierecht**
Egbert Loesberg

**Cursus Hoofdelijkheid,
regres en subrogatie**
Daniël Stein

**Webinar Actualiteiten
Arbeidsrecht**
Femke Laagland

**Masterclass Klimaat
& recht: Juristen en Res-
ponsible Business Conduct**
Steven Bartels

**Cursus Wwft voor
de praktijk**
Birgit Snijder-Kuipers

**Masterclass Contracten
maken en beoordelen in
de praktijk**
Tjalle Hidma

**Cursus Actualiteiten
Verbintenissenrecht**
René Klomp

**Symposium 'Dag
van de Privacy 2022
– Algoritmes en AI'**
Friederike van der Jagt

Welke cursus volgt u bij ons dit voorjaar?

**Blijf
scherp**

Het CPO heeft een ruim aanbod aan (online) cursussen en webinars. Kijk voor meer informatie en ons uitgebreide cursusaanbod op cpo.nl. Voor scherpe denkers.

Wilt u dit jaar meerdere cursussen volgen? Dan is het Altijd scherp-abonnement interessant. U kiest 12 maanden lang onbeperkt uit ons uitgebreide aanbod van juridische cursussen en webinars. Voor een vaste en scherpe prijs van € 1.395,-.

Meer info: www.cpo.nl/altijdscherp

CPO

Publicatiedatum 8 maart 2022

102e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 5 april.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleevers Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Christiane Verfuurden, Rogier Wolf

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2022-2, p.

Aan dit nummer werkten mee

Jan-Wouter Alt, Erik Jan Bolsius, Sandra Braakmann, Daphne van Dijk, Yola Geradts, Lisette van der Gun, Charlotte Helmer, Daniëlle de Jonge, Najima Khan, Robert Sanders, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevius, Gerard Spong, Bendert Zevenbergen

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniebijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.
Informatiepunt voor advocaten:
informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattending. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie.

Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen?

Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Bezorging

Het *Advocatenblad* niet ontvangen?

Stuur een bericht klantenservice@boomdenhaag.nl.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.
Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname en media-advies

Capital Media Services B.V., tel 024-3607710,
mail@capitalmediaservices.nl;
direct advertenties boeken via www.aplanner.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Sjoerd van der Hucht

© Sjoerd van der Hucht

NORMOVERDRAGEND

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Wie zou de term ‘normoverdragend gesprek’ hebben gemunt? Vast een jurist geweest. Een gortdroge, ambtelijke benaming, waarvan zelfs een kind vermoedt dat er hel en verdoemenis achter schuilt.

In het tuchtrecht kom je de term met enige regelmaat tegen. Het betreft dan een deken die in zijn klacht aan de tuchtrechter uitlegt dat zelfs een normoverdragend gesprek geen nut heeft gehad en dat er nu niets anders rest dan de betreffende advocaat een stevige douw te geven.

Een normoverdragend gesprek voeren, is de moderne variant van ‘iemand mores leren’. De Romeinse staatsman Cicero deed dat een slordige tweeduizend jaar geleden al, toen hij de zedeloze senator Catilina beschuldigde een staatsgreep te willen plegen. ‘*O tempora, o mores!*’

Tegenwoordig doet het eerder denken aan een docent/coach/chef die een ongehoorzame leerling/pupil/werknemer ongenadig de les leest. ‘Ben je helemaal van de ratten besnuffeld? Heb je überhaupt iets opgestoken van wat ik je heb verteld of zit je de hele dag met je hoofd in de wolken!?’

Een normoverdragend gesprek lijkt in ieder geval een hiërarchische verhouding te veronderstellen. De Haagse deken Inge Aardoom-Fuchs werd een tijdje terug uitgenodigd voor een normoverdragend gesprek door het college van toezicht, zo is te lezen in een rapport. Meer daarover kunt u lezen in het omslagartikel. Hoe de sfeer was tijdens het gesprek vermeldt het rapport niet, maar ik stel me zo voor dat de gesprekspartners vrij koeltjes uiteengingen.

De Haagse deken erkende de hiërarchische verhouding niet, evenmin vond ze dat sprake was van normoverschrijding. Voordat je normen kunt overdragen, moet je natuurlijk wel duidelijk hebben wat die behelzen.

Dat vergt nog een stevig debat, zowel binnen de balie als in de politiek. Normen evolueren, leert ook alle maatschappelijke ophef over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Niet dat mannen met een machtspositie in tegenstelling tot vroeger tegenwoordig wél hun handen moeten thuishouden. Die norm dateert ook uit de tijd van Cicero. Wel dat slachtoffers zich nu beter teweerstellen, waardoor misbruik eerder aan de kaak wordt gesteld. Het artikel verderop in dit blad maakt eens te meer duidelijk dat de juridische bijstand aan slachtoffer (en vermeende dader) gespecialiseerd werk is. ‘Ik wil mijn beroepsgroep niet afvallen, maar ik zie te vaak dat het misgaat. Veel kennis en ervaring over seksueel overschrijdend gedrag ontbreekt,’ constateert arbeidsrechtadvocaat Mirjam Decoz.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft de eigen normen ook aangepast. Bij het toetsen van bestuurlijke besluiten worden de belangen van betrokken burgers zwaarder meegewogen dan weleer. Voorzitter Bart Jan van Ettehoven zegt in een interview in dit nummer dat deze nieuwe norm losstaat van de kindertoeslagaffaire. Ik heb niettemin sterk het idee dat de Afdeling de brede verontwaardiging in de samenleving heeft beschouwd als een normoverdragend gesprek. En terecht.

DEZE EDITIE

Raad van State meet nu ook de menselijke maat

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Gespot op social media
- 7** Actueel, Citaat,
Column Najima Khan
- 9** In Beeld
- 30** Het Verschil
- 38** Gezien, Tuchtrectcolumn
Trudeke Silleviss Smitt
- 41** Buitenlandse balie,
De Dealmaker
- 46** Lawyers for Lawyers:
'Hongkong is nu een
politiestaat'

COVER

- 10** Zaak-Pels Rijcken legt
controverse om toezicht bloot
- 15** Haagse deken:
Mijn geweten is rein

ACTUEEL

- 17** Youssef Taghi op eigen
verzoek geschrapt
- 19** Raad van State meet nu ook
de menselijke maat
- 28** Lange gevangenisstraffen
voor moordaanslag op
Philippe Schol
- 29** D66 wil duidelijkheid over
procesafspraken door OM,
LSA wil eind aan handel in
slachtofferinfo, Zaak-Wiersum
blijft bij hof Amsterdam
- 37** Zivver doet de fax nog
niet vergeten

REPORTAGE

- 22** Naar de Europese rechter

ACHTERGROND

- 32** Seksueel wangedrag
vooral een civiele zaak

IN MEMORIAM

- 42** In memoriam:
Max Moszkowicz

PRAKTIJK

- 45** Acquisitiegesprekken
zonder verkooppraatjes

JURIDISCH

- 49** Even oprissen:
Geldigheid van besluiten (2)
- 50** Juridische opinie: Beperking
van het aantal pagina's in
appel: de tussenstand
- 55** Juridische analyse:
Heffing in box 3:
Wie krijgt rechtsherstel?

KRONIEKEN

- 58** Kroniek Burgerlijk
procesrecht 2021

VAN DE NOVA

- 78** Ordeberichten
- 86** Van de tuchtrechter
- 89** Transfers

Naar de Europese rechter

Seksueel wangedrag vooral een civiele zaak

*Wat mij betreft is het
Erfolgsort mijn broekzak...*

Kroniek Burgerlijk procesrecht 2021

DAS IMPORT

PREMIUM MERKDEALER OCCASIONS

Veel geïmporteerd:

Das Import is een zelfstandige en onafhankelijke organisatie die bemiddelt bij aanschaf en import van auto's uit voornamelijk Duitsland en is geen merkhouder van voornoemde merken.

JONGE AUTO'S, RECHTSTREEKS VAN DE MERKDEALER

ZORGELOOS & BETROUWBAAR

Das Import is sinds 2005 hét vertrouwde adres voor jong gebruikte occasions van officiële merkdealers uit Duitsland. Van Mini tot Ferrari, elektrisch tot benzine.

- ✓ Aanzienlijke besparing
- ✓ Groot aanbod van jonge occasions
- ✓ Europees geldende fabrieksgarantie
- ✓ Financial lease & inruil mogelijk

VIDEO WERKWIJZE

Scan de QR code en bekijk onze **bedrijfsvideo** met een uitleg van onze werkwijze

Kies uit meer dan 200.000 Duitse merkdealer auto's

www.dasimport.nl

088 - 088 3777 | info@dasimport.nl

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Franc Weerwind

4,958 followers

2w •

Iedereen moet toegang hebben tot het recht, ongeacht waar je vandaan komt, wat je persoonlijke situatie is of wat er in je portemonnee zit. Gisteren sprak ik met de sociaal advocaten van het Advokatenkollektief Oost in Amsterdam. Zij helpen mensen met een kleine portemonnee die een advocaat nodig hebben. Goed om meer te horen over hun werk. Want de sociale advocatuur is onmisbaar in een goed functionerende rechtsstaat.

Lawyers for Lawyers

@L4L_INT

We are very happy and proud to announce that the law firm [@AllenOvery](#) Netherlands has become an official partner of Lawyers for Lawyers. With their support we are able to continue our efforts for a world where lawyers are able to perform their work independently.

Bisar Çiçek

@BisarCicek21

Cliënt wordt verdacht van maken en verhandelen van vals geld. Hij stelt voor om zijn factuur contant te betalen. Dacht het niet, tijger.

annika_fris_advocatuur

Fris Advocatuur en Mediation

annika_fris_advocatuur

Corona quarantaine, dus zakelijke post versturen wordt een rekenlesje 😊 #ondernemen #thuiskantoor #quarantainefeestje #advocaat #mediator #familierecht #scheiden #advocatenkantoor

advoxadvocaten

Advox Advocaten

advoxadvocaten Vandaag legden onze nieuwe advocaat-stagiaires Yitske en Kiana de eed af op het Hof van Beroep. 🎓👏 #succes #advocaatstagiaire #advox

Anouar

@kadiconnected

In mijn nog korte carrière als advocaat heb ik nog gebruik gemaakt van een faxmachine en heb ik mr. Anker nog ontmoet in de advocatenkamer. Inmiddels zijn beiden uit de running. Verandering van tijdperk?

ACTUEEL

KEUZE TUSSEN
PRINT OF
DIGITAAL

Geregeld vragen lezers of ze hun abonnement op het papieren *Advocatenblad* kunnen omzetten in een digitaal abonnement. Sinds kort kunnen advocaten via Mijn Orde (mijnorde.advocatenorde.nl) zelf de keuze maken voor papier of digitaal. Wie voor een digitaal exemplaar kiest, krijgt een link per e-mail toegestuurd.

Op dit moment is het digitale magazine nog een pdf-weergave van het papieren *Advocatenblad*. Later dit jaar verandert dat in een zogeheten html-magazine, dat gemakkelijker is in het gebruik en prettiger leest.

CITAAT

‘Zij die zich tot een advocaat wenden, moeten er op kunnen rekenen dat zij dat in vertrouwen kunnen doen. Dit móét stoppen. Dit kán niet.’

Stibbe-advocaat Tim de Greve vraagt op 22 februari de voorzieningenrechter in Den Bosch een eind te maken aan de structurele schending van het verschoningsrecht door het OM en de FIOD. De opsporingsdiensten zouden 3.115 geheimhoudersstukken van Stibbe hebben gelezen. Uitspraak 22 maart.

COLUMN

DOOR / NAJIMA KHAN

Onbegrijpelijk

Sinds een aantal weken wordt zowat dagelijks een Nederlands #MeToo-schandaal onthuld. Het begon bij The Voice. Menig jurist viel hierbij de houding van Van Doorne op. Dit advocatenkantoor heeft het verzoek van ITV, de producent van The Voice, om een onderzoek te doen naar seksueel grensoverschrijdend gedrag bij het tv-programma geaccepteerd. Onhandig en laakbaar. Dan heb ik het nog niet eens over het gebrek aan relevante kennis en expertise bij de onderzoekers van het kantoor. De Amerikaanse juryrechtspraak is hier niets bij. Hoewel bij de juryleden de onpartijdigheid wél geborgd is. Precies daaraan ontbreekt het hier.

Van de slachtoffers wordt verwacht dat zij spreken met advocaten die namens ITV betaald worden voor een onderzoek naar mogelijke strafbare feiten en misstanden die plaatsvonden tijdens en rondom de productieactiviteiten van ITV. Dat is natuurlijk per definitie geen onafhankelijk onderzoek aangezien Van Doorne op grond van gedragsregel 2 zich enkel en alleen op het belang van haar cliënt moet richten.

De toelichting bij deze gedragsregel leert dat de rol van advocaten in feitenonderzoeken die van een partijdige belangenbehartiger is: ‘een kernwaarde en rol die de advocaat niet terzijde kan schuiven’. Zullen de slachtoffers voorafgaand aan het onderzoek worden geattendeerd op deze kernwaarde? Waarschijnlijk niet. Als wel, hoe onprettig en onveilig zal dit voor de betrokkenen aanvoelen? Dat ITV in

paniek een voor haar bekende advocaat inschakelt, is nog enigszins te begrijpen. Van Doorne had beter moeten weten.

In het verleden is mij tijdens een stage op een Zuidas-kantoor gezegd: ‘Wij verkopen *nooit* “nee” aan cliënten’. Dat is natuurlijk een merkwaardige advocatuurlijke opvoeding. Nota bene de inleidende gedragsregel bepaalt dat de advocaat gehouden is tot een betamelijke beroepsuitoefening en bescherming van het vertrouwen in de advocatuur. De advocaat dient als lid van een door de wet bijzonder gepositioneerde beroepsgroep ook in meer algemene zin bij te dragen aan de kwaliteit en integriteit van zijn beroepsgroep.

Kwaliteit gaat gepaard met kennis en expertise. Integriteit wil zeggen dat de advocaat zijn keuzes kan verantwoorden gegeven zijn rol binnen de rechtsorde. De advocaat heeft hiermee een brede verantwoordelijkheid. Dat vraagt om lef om bestaande of potentiële nieuwe cliënten te vertellen dat jouw kantoor de gevraagde expertise niet in huis heeft. Dat vergt ook moed om de rechtzoekende te wijzen op (en te doorverwijzen naar) de instanties die het onderzoek wél met de nodige expertise en vanuit een onpartijdige rol kunnen doen. Dat vraagt ook om zelfverzekerdheid; het kunnen omgaan met angst om een cliënt te verliezen. Allemaal eigenschappen die óók thuishoren in de advocatuurlijke opvoeding. Temeer daar keuzes, veelal ingegeven door ordinare hebbigheid, de reputatie van je confrères kunnen schaden.

**Advocaat medewerker bestuurs- en omgevingsrecht
Midden- Oost Nederland**

Equarius, doel-treffend in search en recruitment

Twee opdrachtgevers willen hun kantoor versterken met een advocaat bestuurs- en omgevingsrecht.

Het vastgoed team van een gerenommeerd full-service kantoor werkt voor (semi-)overheden, projectontwikkelaars en (grote en middelgrote) bouwbedrijven. Men adviseert en procedeert over alle aspecten van het omgevingsrecht, zowel bestuurs- als civielrechtelijk.

Er zijn veel mogelijkheden voor advocaten met 6 of meer jaren ervaring

Het omgevingsrecht team van dit middelgrote kantoor heeft 2 partners en een enthousiaste groep jonge advocaten die adviseren over natuurontwikkeling, woningbouw, wegeaanleg, stedelijke inpassingsplannen, vraagstukken op het terrein van o.a. water en stikstof. Het team wil zich versterken met een ervaren en ondernemende bestuurs- en omgevingsrecht advocaat.

Vertrouwelijk informatie inwinnen kan bij Hans Voorhoeve, 06-14525652 | voorhoeve@equrius.com

JahaeRaymakers, advocaten in integriteitskwesaties, zoekt: advocaat-stagiair en medewerker

- met aantoonbare affiniteit met en belangstelling voor het economisch straf(proces)recht, sanctierecht en compliance vraagstukken;
- affiniteit met (internationaal) publiek- of privaatrecht strekt tot aanbeveling;
- die op hoog niveau kan functioneren in een ongedwongen omgeving.

Solliciteer via
vanderplas@jahae.nl
bij JahaeRaymakers
t.a.v.
Cathalijne van der Plas,
Amstelplein 40,
1096 BC Amsterdam.

**Jahae
Raymakers**®
risks, reputations & sanctions

www.jahae.nl

IN BEELD

Boodschappen voor de voedselbank

BEELD / INGE MINKENBERG

Het begon tijdens de digitale nieuwjaarsborrel van de orde van advocaten Oost-Brabant, bij wijze van grap. Iedereen die met een spelletje bingo een valse bingo had, moest een boodschappentas aanleveren voor de voedselbank. 'Wat bleek, er waren best wat valse bingo's. Een mooie actie voor het goede doel was geboren,' vertelt advocaat en waarnemend deken in Oost-Brabant Joost Diks. Nadat bureaudirecteur Inge Minkenberg op LinkedIn een foto plaatste

van een advocaat met boodschappentas ging het snel. 'Iedereen reageerde laaiend enthousiast, ook uit andere arrondissementen. Zo ontstond een sneeuwbaaleffect.' Inmiddels hebben tientallen advocaten boodschappen bij het bureau afgegeven of donaties gedaan. 'Onze balieleden leven altijd al mee met de minderbedeelden door verschillende goede doelen te steunen,' zegt Diks. 'Maar we zijn extra trots dat we ook in coronatijd eenheid en verbinding hebben weten te bewaren.

Het is goed dat de advocatuur hiermee weer even positief in beeld komt na het negatieve nieuws over toezicht. Zo laten we zien dat we niet die formele gesloten beroepsgroep zijn, maar dat we makkelijk benaderbaar zijn en de minder bedeelde medemens een warm hart toedragen.' Diks benadrukt dat de actie openblijft. 'Ons bureau ligt in het centrum van 's-Hertogenbosch dicht bij de rechtbank. Iedereen is welkom om boodschappen te blijven brengen en ook donaties komen goed terecht.'

De giftige erfenis van notaris Frank Oranje breekt nu ook de advocatuur lelijk op. Plots is er weer volop discussie over het toezicht.

PELS RIJCKEN

Pels Rijcken
& Droogheever
Fortuijn advocaten
en notarissen

ZAAK-PELS RIJCKEN LEGT CONTROVERSE OM TOEZICHT BLOOT

DOOR / KEES PIJNAPPELS
BEELD / SJOERD VAN DER HUCHT

Eind september was het college van toezicht op de advocatuur ronduit optimistisch. In de 'Tweede voortgangsrapportage versterking toezicht advocatuur' werd aan de minister voor Rechtsbescherming monter verslag gedaan van de grote stappen voorwaarts. Het college schrijft dat er 'brede overeenstemming lijkt te ontstaan over een nieuwe *governance* voor het toezicht op de advocatuur'.

Het subtiele voorbehoud – 'lijkt te ontstaan' – was terecht, weten we nu. Van brede overeenstemming blijkt geen sprake (meer). Struikelblok is het dossier Pels Rijcken, in het bijzonder de evaluatie van het dekenaal toezicht door het college van toezicht. In dat rapport van 10 februari worden harde noten gekraakt over het functioneren van Arjen van Rijn, als deken van de Haagse orde verantwoordelijk voor het toezicht op Pels Rijcken.

Het CvT analyseerde het dekenaal toezicht voorafgaande aan de zelfmoord van de frauderende notaris Frank Oranje én daarna. Het CvT is zogeheten systeemtoezichthouder. Het mag formeel dus niet op de stoel van een lokale deken gaan zitten, maar slechts beoordelen of het 'systeem' heeft gefunctioneerd. De bevindingen zijn niet alleen van belang voor het arrondissement Den Haag, maar voor heel Nederland, stelt het college: 'Naar de aard van de taak van het college om toezicht te houden, wordt in dit rapport vooral belicht welke lessen uit deze casus getrokken kunnen worden voor de verbetering van het toezicht op de advocatuur.'

KANTOORBEZOEK

Afgaande op de kritiek zijn die lessen legio. In het Haagse toezicht vanaf 2015 was geen sprake van sturing op basis van risicoanalyse, stelt het

CvT. 'Signalen dat er bij een van de grootste kantoren van het land risico's zouden kunnen bestaan waren er niet c.q. werden niet opgezocht.' Weliswaar legde de deken in 2019 een kantoorbezoek af, maar daarbij werd niet goed gekeken naar de controlemechanismen binnen het kantoor. 'Indien er bij Pels Rijcken eerder een versterking van de interne controle was doorgevoerd, had dat het risico op fraude en schade kunnen verminderen.'

Maar ook het onderzoek dat de Haagse orde onder leiding van de deken vervolgens instelde naar de fraude, kon de toets der kritiek niet doorstaan. De conclusie daarvan was dat er weliswaar van alles was misgegaan bij het kantoor, maar dat geen advocatuurlijke regelgeving was geschonden. Frank Oranje was immers notaris, geen advocaat en hij opereerde zonder medeweten van collega's.

College van toezicht

Het college van toezicht op de advocatuur is in 2015 ingesteld om het toezicht door de lokale deken te controleren. Het CvT telt drie leden: de algemeen deken en twee kroonleden, zijnde niet-advocaten. Per 1 januari wordt het college gevormd door Robert Crince le Roy, Jeroen Kremers en Roelie van Wijk-Russchen. Op dit moment fungeert de algemeen deken als voorzitter, maar die rol gaat na de beoogde wetswijziging naar één van de kroonleden. Het CvT telde vorig jaar een staf van twee fte. Die wordt tijdelijk uitgebreid naar 5,6 fte gelet op de voortrekkersrol van het college bij de versterking van het toezicht.

Het CvT richt zijn pijlen in eerste instantie specifiek op Arjen van Rijn, deken tot 1 september 2021. De onafhankelijkheid van zijn fraudeonderzoek was onvoldoende gewaarborgd omdat hij tien jaar eerder zelf partner was geweest bij Pels Rijcken. Hij verrichtte het onderzoek wel met de Rotterdamse deken als *peer reviewer*, maar had het beter helemaal uit kunnen besteden, stelt het college. Daar komt bij dat Van Rijn in zijn onderzoek de Wwft buiten beschouwing liet, terwijl dat bij uitstek relevant was. Niet dat er op dat punt bij Pels Rijcken iets mis zou zijn – dat weet het CvT immers niet – maar het had moeten worden onderzocht. (De huidige Haagse deken, Inge Aardoom-Fuchs, heeft dat inmiddels wel gedaan en concludeert dat Pels Rijcken in de advocatuurlijke dossiers voldoet aan de Wwft.) Wat echter bij het CvT volledig in het verkeerde keelgat schiet, is het gebrek aan medewerking dat Van Rijn kennelijk aan de dag legde. ‘De voor het college (...) relevante informatie werd door de deken moeizaam en onvolledig verstrekt, waardoor de uitvoering van de evaluatie werd belemmerd’, constateert het college. Van Rijn overhandigde alleen ‘een aanzienlijk zwartgelakte versie’ van zijn onderzoeksrapport. De Haagse deken, gespecialiseerd in bestuursrecht, beriep zich op een scheiding van taken en verantwoordelijkheden tussen hem als toezichthouder en

het CvT als systeemtoezichthouder. Uitwisseling van informatie over een concreet dossier zou alleen maar tot een ongewenste vermenging van rollen kunnen leiden.

Zijn opvolgster Inge Aardoom volgde dezelfde lijn en voegde daar nog eens aan toe dat voor een deken de geheimhoudingsplicht geldt, die zich uitstrekt tot de advocaten die onder toezicht staan. De informatie die aan het CvT was verstrekt, het zwartge-

‘Relevante informatie werd door de deken moeizaam en onvolledig verstrekt, waardoor de evaluatie werd belemmerd’

lakte dossier, was ‘uit coulance’ verstrekt, niet omdat dat verplicht was. De verzekering van het CvT dat het geen vertrouwelijke cliëntinformatie wenste in te zien, kon Aardoom niet vermurwen. Het college nodigde haar uit voor een ‘normoverdragend gesprek’ om alsnog medewerking af te dwingen. Algemeen deken Frans Knüppe, tevens CvT-voorzitter, dreigde in dat gesprek met een aanwijzing, waartoe hij bevoegd is. Aardoom hield echter voet bij stuk. Per brief voegde ze daar aan toe dat het aan de deken is te beoordelen welke informatie het college nodig heeft om zijn werk te doen. Het CvT heeft geen bevoegdheid een specifiek toezichtdossier op te vragen, schreef Aardoom.

Tot een aanwijzing van de algemeen deken kwam het niet, volgens de evaluatie omdat hij niet over de middelen beschikte om naleving af te dwingen.

PRO FACTO

Het openlijke conflict tussen het CvT en de Haagse deken komt op een ongelukkig moment. Na het Pro Facto-rapport over de Wet positie en toezicht advocatuur in 2020 leek er geen vuiltje aan de lucht. Het adviesbureau oordeelde daarin dat het toezicht op advocaten door lokale deken door de bank genomen prima functioneert. Pro Facto zag geen reden om het toezicht buiten de beroepsgroep te plaatsen, zoals bij voorbeeld in de financiële sector. Wel waren verbeteringen nodig. Over die verbeteringen is in relatie stilte onderhandeld tussen de algemene raad van de NOvA, het CvT en het dekenberaad. Tussen de drie partijen leek consensus te bestaan,

waarna politiek Den Haag alleen nog maar zijn formele zegen hoefde te geven.

Belangrijkste punten zijn dat de lokale deken straks niet meer door de lokale orde wordt benoemd en niet meer eindverantwoordelijk is voor het toezicht. Die verantwoordelijkheid gaat naar het dekenberaad, die wettelijk toezichthouder wordt. Het CvT blijft systeemtoezichthouder, waarbij de focus verschuift van lokale deken naar dekenberaad. Moeilijk punt in de onderhandelingen betrof de inzage door het CvT in individuele toezichtdossiers. Het college vindt dat nodig om zijn werk te kunnen doen, maar de deken toonden zich terughoudend. De geheimhoudingsplicht in combinatie

met het gegeven dat de twee kroonleden van het CvT geen advocaat zijn, bleek een lastig punt. Niettemin meldde het CvT goedgemutst in zijn voortgangsrapportage dat er een procesafpraak op tafel lag om informatie beschikbaar te maken zonder de vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt te doorbreken. 'Binnenkort wordt dit onderwerp ter finale bevestiging door het college met de dekens besproken.'

De affaire Pels Rijcken heeft de eensgezindheid doorbroken, nog voordat

'Dit CvT wil blijkaar graag zelf als toezichthouder aan de gang. Dat is niet zijn positie'

die via wetswijziging kon worden geformaliseerd. De harde woorden in de CvT-evaluatie over de Haagse deken hebben het nodige kwaad bloed gezet. Die boosheid is versterkt door de conclusie van het CvT dat de zaak-Pels Rijcken aantoont dat het toezicht in het hele land tekortschiet. 'De huidige organisatie van het toezicht over elf lokale arrondissementen maakt het lastig inhoudelijke verbeteringen door te voeren.' 'Een landelijk aangestuurd model kan (...) de onafhankelijkheid van het toezicht ten goede komen, door meer distantie te waarborgen tussen toezichthouder en onder toezicht gestelde wanneer dat aan de orde is.' En passant pleitte het CvT voor meer bevoegdheden voor zichzelf. 'De evaluatie laat zien dat versterking nodig is van de instrumenten (...). Het college behoeft waar nodig doorzettingmacht, onder meer door verbreding en versterking van het aanwijzingsrecht.'

OPEN BRIEF

De CvT-evaluatie heeft het effect van een brandende lont in een kruivvat. Vier Haagse oud-dekens besluiten weerwoord te bieden in een open brief aan diverse media. De vier voormalige dekens – David de

Knijff, Bas Martens, Ernst van Win en Lineke Bruins – bestempelen het rapport als procedureel en inhoudelijk broddelwerk. 'Het college slaat de plank verschillende keren zo mis, dat de vraag gerechtvaardigd is of het CvT hier een andere agenda voor ogen heeft, namelijk de wens van de NOvA het lokale toezicht naar zich toe te trekken.'

De vier scharen zich als één persoon achter Arjen van Rijn. De lijntjes tussen de oud-dekens zijn kort. Van Rijn is kantoorgenoot van Van Win,

Lineke Bruins de weduwe van voormalig Pels-partner Bart Groen, die geregeld nauw samenwerkte

met Frank Oranje. In hun brief stellen ze dat het fraudeonderzoek door de Haagse orde 'snel en zorgvuldig' was, terwijl het CvT-rapport 'onjuist en onbegrijpelijk' zou zijn. Ze wijzen er onder meer op dat Frank Oranje notaris was, geen advocaat. 'De deken, die toeziet op advocaten moet verre blijven van elke controle op de Wwft-aspecten bij notariële fraude. Tussen de werkzaamheden van notarissen en die van advocaten staat op grond van de wet een Chinese muur.' Volgens de vier is het een illusie te veronderstellen dat de deken fraude door een 'lone wolf notaris' had kunnen voorkomen. Het CvT gebruikt drogredenen om tot de verregaande conclusie te komen dat het toezicht moet worden gecentraliseerd, stellen ze. 'Dit CvT wil blijkaar graag zelf als toezichthouder aan de gang. Dat is niet zijn positie. Het is tijd voor een compliance en governance onderzoek naar het functioneren van het CvT en de NOvA alvorens wat te wijzigen aan het functioneren van het lokale toezicht, dat wel degelijk goed werkt.'

De huidige Haagse deken, Inge Aardoom, reageert rustiger op het CvT-rapport. Zij publiceert nog dezelfde dag een verklaring waarin ze de evaluatie van het CvT kwalificeert

als waardevol. 'De evaluatie bevat een aantal belangrijke lessen en handvaten voor de verdere ontwikkeling van het toezicht op de advocatuur.'

Wel wijst ze nadrukkelijk op 'het spanningsveld van enerzijds de noodzaak tot controle op de naleving van de regels en kernwaarden die voor advocaten gelden en anderzijds de noodzaak tot waarborging van de vertrouwelijkheid waaraan advocaten in een rechtsstaat gebonden zijn. Het erkennen van dit spanningsveld blijft ook bij de verdere ontwikkeling van het toezicht van essentieel belang'.

Aardoom omarmt de conclusie van het CvT dat het toezicht op grote kantoren een specifieke aanpak behoeft. Binnen het dekenberaad bestaat daar ook consensus over, schrijft ze. 'Het dekenberaad heeft naar aanleiding van de bevindingen bij Pels Rijcken inmiddels concrete stappen gezet die zien op het toezicht op grote kantoren.'

ZELFREINIGEND

De kwestie heeft inmiddels ook politieke belangstelling gewekt. De Tweede Kamerleden Michiel van Nispen (SP) en Pieter Omtzigt hebben schriftelijke vragen gesteld aan D66-minister Franc Weerwind voor Rechtsbescherming. Zij willen van hem weten wat hij gaat doen om het toezicht op de advocatuur 'zo snel mogelijk te verbeteren'. Ze vragen onder meer hoe de bewindsman medewerking van de dekens aan het CvT-toezicht denkt af te dwingen. Of de affaire Pels Rijcken tot extra regelgeving leidt is onzeker. Voor een deel is dat afhankelijk van de vraag of de discussie binnen de balie kan worden beslecht. In hun open brief vragen de vier oud-dekens aan algemeen deken Crinice le Roy om de verbinding tussen de lokale ordes en de NOvA te herstellen.

De NOvA laat weten dat leden van de algemene raad waar mogelijk de samenwerking zoeken met de lokale orden en de dekens. De algemeen deken zou verder graag als toehoorder

aanwezig zijn bij het regulier overleg van het dekenberaad. Op grond van de Voda heeft de algemeen deken dat recht, maar in de praktijk wordt daar geen invulling aangegeven, aldus de NOvA. 'Terwijl de algemeen deken daar graag voor openstaat gelet op het goed functioneren van eenieder in de eigen rol en positie en het belang van informatie-uitwisseling.'

KOSTEN

De zaak komt ongetwijfeld ook op tafel binnen het college van afgevaardigden (CvA) van de NOvA, hoewel dat formeel geen rol speelt bij het

waar de grenzen van de geheimhouding liggen. Het CvT bestaat uit drie leden, onder wie twee niet-advocaten. In onze optiek is het niet wenselijk en voor het uitoefenen van systeemtoezicht niet nodig dat die inzage krijgen in individuele dossiers.' Ook de Haagse fractie zegt achter de dekens te staan. Volgens Beelaard had het CvT naar de civiele rechter kunnen stappen om hen te dwingen alle stukken af te staan. 'Daar heeft het college niet voor gekozen. In plaats daarvan richt het zich tot de politiek, met het verzoek om meer bevoegdheden. Dat past ook in het

streven om het toezicht te centraliseren.'

Beelaard wijst er op dat de rekeningen van het CvT

volledig door de advocatuur worden betaald. 'Voor dit onderzoek zijn drie externe deskundigen aange-trokken. Dat kost een hoop geld. Ik maak me daar zorgen over. Het CvT kan wel een blanco cheque willen,

maar we moeten toch ook naar de kosten kijken.'

Beelaard zegt dat er daarnaast bij zijn fractie 'een zeker ongemak' bestaat over het feit dat de algemeen deken deel uitmaakt van het CvT. 'De Haagse deken voelde zich in de kou gezet door de algemeen deken. Eigenlijk zou hij zich gesteund moeten weten door de algemene raad van de NOvA, maar uit die hoek blijft het stil. Dat is niet verwonderlijk want de algemeen deken heeft twee petten op en daarmee niet de mogelijkheid om afstand te nemen van het CvT en achter de Haagse deken te gaan staan. Naarmate het CvT zich meer een rol toe-eigent om dieper in zaken te duiken, gaat dat meer wringen. Dat zou pleiten voor een CvT dat volledig uit niet-advocaten bestaat.'

De volledige evaluatie van het CvT en de Tweede Voortgangsrapportage zijn te vinden op collegevantoezichtnova.nl.

De open brief van de vier oud-dekens staat op advocatenblad.nl/category/opinie.

'Het CvT kan een blanco cheque willen, maar we moeten ook naar de kosten kijken'

toezicht. Volgens Ben Beelaard, lid van de Haagse fractie binnen het CvA raakt de discussie alle advocaten. 'Deze discussie gaat over de vraag wat er nodig is voor het uitoefenen van systeemtoezicht en

Reactie NOvA

De NOvA spreekt tegen dat de 'dubbele petten' van de algemeen deken tot problemen leiden. Integendeel, dankzij zijn uitstekende informatiepositie kan hij zijn spilfunctie juist heel goed verrichten, aldus de orde in een reactie.

Volgens de NOvA houdt de algemeen deken altijd zijn wettelijke taakopdracht voor ogen: het bevorderen van een behoorlijke praktijkuitoefening in het belang van een goede rechtsbedeling. 'Van tegengestelde belangen of dubbele agenda's dan wel dubbele petten, is geen sprake. Ter illustratie hiervan een paar voorbeelden: de klacht die de algemeen deken heeft ingediend tegen advocaat T. betreft een maatregel in het kader van een behoorlijke praktijkuitoefening. Het geven van een aanwijzing aan een lokale deken kan aangewezen zijn als dat in het kader van het in stand houden van het toezicht binnen de beroepsgroep nodig is en een dekenappel kan worden ingesteld om een oordeel van de hoogste tuchtrechter te vragen. Wij realiseren ons dat de uitoefening van deze bevoegdheden soms gevoeld wordt als een correctie van een lokale deken en aantasting van de lokale autonomie. De bevoegdheden worden echter alleen toegepast om een goed werkende balie met behoud van een onafhankelijke positie jegens de Staat, te bevorderen.' De NOvA wijst er verder op dat lokale dekens de wettelijke verplichting hebben om aan het college van toezicht 'alle informatie te verschaffen die het college redelijkerwijs nodig heeft voor de uitoefening van diens taak'. Dat betekent echter niet dat er vertrouwelijke informatie moet worden overhandigd, aldus de orde. Volgens de NOvA vraagt het CvT daar ook niet om, slechts om inzage in toezichtdossiers van de deken op de advocaat. Bovendien heeft het college van toezicht als bestuursorgaan een geheimhoudingsplicht op grond van de Awb, aldus de orde. Sinds 1 januari is Robert Crince le Roy algemeen deken. In die functie is hij voorzitter van de algemene raad van de NOvA, het college van afgevaardigden en het college van toezicht.

HAAGSE DEKEN: MIJN GEWETEN IS REIN

De voormalig Haagse deken Arjen van Rijn was het voornaamste mikpunt in de evaluatie van het CvT. Niettemin is hij nog altijd overtuigd van de integriteit van zijn handelwijze.

Het CvT uit forse kritiek op uw functioneren als deken bij het toezicht op Pels Rijcken.

Hoe heeft u dat ervaren?

‘Als je het dekenambt aanvaardt, dan weet je dat de zon niet op alle dagen schijnt, dat er kritiek kan komen. Zolang dat gebeurt vanuit een basisvertrouwen, op faire wijze en met respect voor elkaars rollen, is dat in orde.’

Bedoelt u daarmee te zeggen dat daar in dit geval geen sprake van was?

‘Het leven is een continu leerproces, ook voor het CvT, dat is wel duidelijk.’

Dat klinkt nog altijd cryptisch.

‘Als ik het CvT iets wil zeggen over de wijze en de toon waarop men mij beoordeelt, dan doe ik dat rechtstreeks, niet via de media.’

De verwijten van het CvT betreffen onder meer het toezicht op Pels Rijcken, voorafgaand aan het bekend worden van de fraudezaak. Zo was er onvoldoende aandacht voor de interne controle, op grond van de Wwft verplicht.

‘We hebben in 2019 een kantoorbezoek gebracht bij Pels Rijcken. Toen is wel degelijk besproken wat Pels Rijcken deed ten aanzien van de Wwft. Op grond van dat gesprek en de informatie die we kregen, hadden we geen redenen om te twijfelen over de naleving. Tegelijkertijd is het ook zo dat toezicht zich ontwikkelt. Op basis van de Pels Rijcken-casus hebben we als dekenberaad een grote

sprong gemaakt. We hebben geleerd dat het bij grote kantoren niet alleen draait om de naleving van de regels, maar ook om kantoorcultuur, integriteit en sociale veiligheid.’

Het fraudeonderzoek had u beter niet zelf kunnen doen, zegt het CvT, als voormalig partner van Pels Rijcken.

‘Ik was daar al tien jaar weg. Bovendien is de deken nou eenmaal de aangewezen wettelijk toezichthouder, er is geen alternatief. Niettemin hebben we vanaf het allereerste begin ruim aandacht gehad voor dit gegeven. Ik was ingebed in een commissie, voor het onderzoek is een extern deskundige aangetrokken. De toenmalige algemeen deken, tevens voorzitter van het CvT, heeft mij telefonisch de suggestie gedaan een andere deken te laten meekijken. Dat vond ik een prima idee. Dit was kennelijk de oplossing die aanvaardbaar was voor het CvT. We hebben het op een keurige manier opgelost, ik heb wat dat betreft een volledig rein geweten.’

U heeft geweigerd het CvT gevraagde documentatie te verstrekken. Waarom zo weerspannig?

‘Vanwege de geheimhoudingsplicht. Er rust een grote verantwoordelijkheid op de deken om vertrouwelijke informatie niet te delen, die geldt ook jegens het CvT. Dat is geen persoonlijk belang, maar het belang van 18.000 advocaten en hun cliënten. De wetgever heeft een bewuste keuze gemaakt voor een systeemtoezichthouder met twee kroonleden die

geen geheimhouder zijn. Dat stelt grenzen aan de inzage van individuele dossiers. De discussie daarover is principieel van aard. Daarom hebben we als Haagse orde voorgesteld de rechter te laten beslissen. Dat is niet gebeurd.’

Het college van toezicht heeft informatie nodig van de deken om het toezicht te kunnen controleren. Dat is een terechte wens. De geheimhoudingsplicht is ook een gegeven. Hoe komen we uit deze impasse?

‘Dit kan maar op één manier worden opgelost, via de wet. Als we vinden dat hier sprake is van een lacune, dan is een wetswijziging nodig die het CvT verplicht bepaalde verkregen informatie geheim te houden. Net zoals de dekens dat doen. Als er een informatieplicht aan het CvT nodig is, moet de muur van de geheimhouding ergens anders worden opgetrokken. Maar er moet wel een muur blijven.’

De algemeen deken trad in deze zaak ook op als voorzitter van het CvT. Was dat in uw ogen een gelukkige constructie?

‘Tussen de lokale dekens en de algemeen deken bestaat een gevoel van gezamenlijkheid. Het CvT heeft een andere positie. Wanneer de dubbele pet van de landelijke deken er toe leidt dat zijn vrijheid als bestuurder van de NOvA wordt beperkt, is het tijd na te denken over de vraag of de landelijk deken nog wel lid van het CvT moet zijn.’

SNEEP ADVOCATEN Breda

is op zoek naar een

**GEVORDERD ADVOCAAAT-STAGIAIRE/
ADVOCAAAT-MEDEWERKER**

voor de strafsectie

Interesse?

Mail naar info@sneepadvocaten.nl

Bel ons 076 799 60 40

Bereik
de zakelijke
lezers
van het FD

de Jurist.

Nieuw - de Jaargids Advocatuur 2022

**Brengt uw kantoor onder de aandacht
van zakelijk Nederland.**

Kies het deelnamepakket dat het beste bij u past, bereik 138.000 zakelijke lezers van het FD en profiteer hiervan optimaal.

Ruim 60 pagina's interviews (cliënt en juridisch adviseur, kantoordirecteuren), opinie, M&A achtergrondverhalen, de top 50 advocatuur en meer dan 150 persoonlijke profielen van advocaten in Nederland.

De Jaargids verschijnt op 29 april 2022 bijgesloten bij het Financieele Dagblad.

Bekijk de deelnamepakketten op www.dejurist.com/jaargids. Bel Capital Media Services 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

vanaf eind april ook een jaar lang
als digitale speciale editie continue opvraagbaar

Voor informatie bel Capital Media Services
024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

Toepassing van IPR en buitenlands recht? Zeker weten met het IJI

Krijgt u te maken met een internationaal dossier en is het al even geleden dat u die complexe IPR regels heeft toegepast? Bespaar tijd en besteed het uit aan de specialist.

Het Internationaal Juridisch Instituut (IJI) is een stichting zonder winstoogmerk die snel en efficiënt tegen kostendekkende tarieven deskundige ondersteuning biedt aan de advocatuur bij internationale dossiers.

Zowel het IPR als het eventueel toepasselijke buitenlandse rechtstelsel wordt in een wetenschappelijk rapport op maat in kaart gebracht, zodat u 100% zekerheid verkrijgt omtrent de toepasselijke regels.

Expertise in IPR en buitenlands recht t.a.v.

- Internationaal personen- en familierecht (huwelijk, echtscheiding, huwelijksvermogen, alimentatie, namen, afstamming etc.)
- Internationaal erfrecht (testament, nalatenschap etc.)
- Internationaal vermogensrecht (overeenkomsten, onrechtmatige daad, rechtspersonen, goederen etc.)

Via de website, of per mail naar info@iji.nl, kunt u een adviesaanvraag indienen. Binnen twee werkdagen ontvangt u een vrijblijvende kostenopgave. Na akkoord, leveren wij binnen twee weken uw rapport op maat.

Zie voor meer informatie: www.iji.nl/deskundig-advies

IJI DESKUNDIG ADVIES
VOOR JURISTEN
IPR en buitenlands recht

YOUSSEF TAGHI OP EIGEN VERZOEK GESCHRAPT

DOOR / KEES PIJNAPPELS

De Utrechtse advocaat Youssef Taghi heeft zich op eigen verzoek van het tableau laten schrappen. Dat gebeurde nadat de NOvA een klacht tegen hem indiende bij de Utrechtse deken.

Dat Taghi zich heeft laten schrappen, bleek enigszins verrassend uit een brief van minister Franc Weerwind voor Rechtsbescherming aan de Tweede Kamer. Enkele fracties hadden hem eerder gevraagd wat de stand van zaken is ten aanzien van Taghi en wat er vanuit de advocatuur zelf tegen de man is ondernomen. De (inmiddels) voormalig strafpleiter zit sinds 8 oktober in voorarrest, omdat hij als boodschapper zou hebben gefungeerd voor zijn criminele neef, Ridouan Taghi. Die zat op dat moment vast in de EBI in Vught. In zijn brief wijst Weerwind de Kamer er op dat Taghi pas na vier maanden formeel op non-actief is komen te staan. ‘Op grond van artikel 60ab, tweede lid, van de Advocatenwet kan een advocaat, op verzoek van de toezichthouder, met onmiddellijke ingang worden geschorst in de praktijkuitoefening wanneer de advocaat zich in voorlopige hechtenis bevindt. De duur van de schorsing is gelijk aan de duur van de voorlopige hechtenis. Voor zover mij bekend is geen verzoek ingediend.’

Volgens de NOvA kwam Taghi tot zijn besluit nadat de landelijke beroepsorganisatie bij de deken Midden-Nederland tegen hem een klacht indiende, op grond van artikel 46c van de Advocatenwet. In het belang van een goed functionerende balie en het publieke vertrouwen in de

advocatuur is het niet toelaatbaar dat Taghi advocaat kon blijven terwijl hij in hechtenis zat, meende de NOvA. ‘In de samenleving maar ook binnen de beroepsgroep zelf, is met ontzetting en verontwaardiging gereageerd op de handelwijze van T. zoals die onder meer blijkt uit zijn eigen verklaring. Onze beroepsgroep is van maatschappelijke betekenis. Vanwege die maatschappelijke betekenis is de wetgever destijds overgegaan tot het regelen van tuchtrecht bij de advocatuur. In het belang van de beroepsgroep en in het bijzonder gelet op de bredere maatschappelijke impact van deze misstand, is de NOvA overgegaan tot het indienen van een klacht.’

Waarom deken Bas le Large van de Orde van Advocaten Midden-Nederland geen artikel 60ab-procedure startte, is niet bekend. Le Large bleek ondanks meerdere pogingen niet voor commentaar bereikbaar. De klacht van de NOvA tegen Taghi is ingetrokken, nadat deze zich liet schrappen.

GEHEIMHOUDERTELEFOON

Taghi zou zijn advocatuurlijke privileges overigens niet alleen hebben misbruikt ten faveure van zijn neef Ridouan, maar mogelijk ook voor een ander familielid. Dat blijkt tenminste uit een uitspraak van de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbe-

scherming (RSJ) van januari. Daarin wordt gewag gemaakt van rapporten van het Gedetineerden Recherche Informatiepunt (GRIP), die melden dat Youssef met zijn geheimhouder-telefoon tussen 19 maart 2020 en 6 mei 2020 maar liefst zeventien keer zou hebben gebeld met een gedetineerd familielid.

Dat familielid was Anouar Taghi, die op dat moment vastzat wegens vermeende betrokkenheid bij de moord op Derk Wiersum. Hoewel Anouar inmiddels weer op vrije voeten is, geldt hij nog altijd als verdachte.

De informatie van het GRIP was reden om Youssef Taghi in december 2020 de toegang tot de EBI in Vught te weigeren, waar hij zich meldde als advocaat van Ridouan. Ze vormde eveneens de aanleiding voor onderzoek door Maaïke Bomers, de deken van Gelderland (waar Youssef destijds praktijk hield). Dat onderzoek besloeg de periode van 2 april 2020 tot 4 maart 2021. Omdat Bomers geen bewijs van misbruik vond, verkreeg Youssef in maart 2021 alsnog toegang tot zijn neef Ridouan in de EBI. Ruim een halfjaar later werd hij gearresteerd. Bomers houdt staande dat haar onderzoek naar de handelwijze van Youssef zorgvuldig is geweest. Ze wijst erop dat uit de uitspraak van de RSJ niet blijkt dat het daadwerkelijk vaststaat dat de advocaat misbruik heeft gemaakt van zijn geprivilegieerde positie.

Ambachtelijk vervaardigd | Deskundige afwerking
Korte levertijd | Scherpe prijzen | Travelling Tailor
HOOGSTE KWALITEIT MATERIALEN

Advocatentoga	
Standaardmaat, wol/5% lycra, S-M-L-XL	€ 275,-
Maattoga, 100% Cool Wool, scheerwol	€ 500,-
Maattoga, 100% Natuurzijde	€ 890,-
Strikbep, Knoopbep, Klittenbandbep	€ 16,-

HET TOGAHUIS • Lassusstraat 25, Eindhoven
www.togahuis.nl • info@togahuis.nl • 06 22 79 11 05

WE ZIJN OP ZOEK NAAR EEN **ADVOCAAT-MEDEWERKER**
DAN WEL **GEVORDERDE ADVOCAAT-STAGIAIR**
GESPECIALISEERD IN HET STRAFRECHT, PERSONEN- EN
FAMILIERECHT EN/OF CIVIEL RECHT.

Informatie kan worden opgevraagd bij mr. C.J. Berghout,
bereikbaar op telefoonnummer 070 - 737 06 14.

Solliciteren kan tot 1 april 2021 via
info@advocatenkantoorberghout.nl.

**Partner vastgoed, contractenrecht, arbeidsrecht of
een andere specialisatie**

Equrius, doel-treffend in search en recruitment

Onze opdrachtgever is een kantoor van vijf
advocaten, gevestigd in de regio Apeldoorn –
Zutphen.

De propositie biedt advocaten met een (begin van
een) eigen praktijk de mogelijkheid zich aan te
sluiten bij een kantoor met een uitstekende naam,
een mooie klantenportefeuille waar klanten ook
gezamenlijk (vanuit de eigen expertise) worden
bediend en synergie kan worden bereikt. Met

een gezonde onderlinge gunfactor en met een
goed team dat in gezamenlijkheid wil op- en
voortbouwen.

Praktijken die goed zouden kunnen aansluiten
zijn: breed op bedrijven gericht contractenrecht,
bouw- en vastgoedrecht, arbeidsrecht en
medezeggenschapsrecht of een andere niche.
Men staat zeer open voor nieuwe ideeën. Doel is
het kantoor versterken en opnieuw profileren.

Vertrouwelijk informatie inwinnen kan bij Hans Voorhoeve, 06-14525652 | voorhoeve@equrius.com

CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website www.altkamboer.com voor een track record van de afgelopen 25 jaar.
Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mrs. H.J.W. Alt en W.A. Jacobs
Bezoekadres: Statenlaan 28, 2582 GM Den Haag
T: 070 - 358 94 79 | E: alt@altkamboer.com | E: jacobs@altkamboer.com

RAAD VAN STATE MEET NU OOK DE MENSELIJKE MAAT

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

De bestuursrechter gaat bij het evenredigheidsbeginsel in het vervolg rechtstreeks toetsen aan artikel 3:4 lid 2 Algemene wet bestuursrecht. De menselijke maat wordt hierdoor belangrijker. 'Een duidelijke opdracht aan bestuursorganen om de belangen van burgers in ogenschouw te nemen.'

'Als er volgend jaar een prijsvraag komt voor de belangrijkste bestuursrechtelijke uitspraak van 2022 dan vermoed ik dat deze uitspraak hoog scoort,' zegt voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State Bart Jan van Ettekoven. Hij doelt op de einduitspraak van 2 februari van de grote kamer van de Afdeling bestuursrechtspraak in een zaak over een woningsluiting in Harderwijk. In deze en twee andere zaken vroeg Van Ettekoven eerder juridisch advies aan de staatsraden advocaat-generaal Wattel en Widdershoven over hoe intensief de bestuursrechter aan het evenredigheidsbeginsel moet toetsen. Zij kwamen in de zomer van 2021 met een aantal aanbevelingen waarin de bestuursrechter werd uitgedaagd stelling te nemen en het toetsen aan het evenredigheidsbeginsel een stap verder te brengen. Daar heeft de grote kamer nu gehoor aan gegeven.

In navolging van een van de aanbevelingen gaat de bestuursrechter bij het toetsen aan het evenredigheidsbeginsel onderscheid maken tussen de geschiktheid, noodzakelijkheid en evenwichtigheid van het overheidsbesluit. Als daarvoor aanleiding is, toetst de bestuursrechter ten eerste of het besluit geschikt is om het doel

te bereiken, ten tweede of het een noodzakelijke maatregel is of dat met een minder vergaande maatregel kan worden volstaan en ten derde of de maatregel in het concrete geval evenwichtig is. De grote kamer neemt hiermee expliciet afstand van het zogenoemde 'willekeur'-criterium dat al sinds 2015 minder werd toegepast.

GLIJDENDE SCHAAL

Bij de intensiteit van de toetsing is gekozen voor een glijdende schaal in plaats van de door de advocaten-generaal voorgestelde driedeling. Het recht is volgens Van Ettekoven te genuanceerd voor een standaard driedeling. 'De glijdende schaal gaat van een volle toets aan de ene kant van het spectrum tot een terughoudende toets aan de andere kant van het spectrum. Bij bijvoorbeeld boetes of besluiten die echt ingrijpen op het leven van burgers zitten we aan de kant van de volle toetsing. Gaat het om besluiten met veel keuzevrijheid voor het bestuur, zoals de vraag op

© Chantal Aylens

welke locatie de gemeente woningbouw wil realiseren, dan zullen we terughoudend blijven toetsen. Bij dat soort keuzes is het aan de gemeenteraad om een beslissing te nemen. We kijken dus naar het type bevoegdheid.'

De uitspraak is volgens Van Ettekoven uitdrukkelijk bedoeld als signaal van de drie hoogste bestuursrechters (de Afdeling bestuursrechtspraak, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven) gezamenlijk. 'We zeggen tegen burgemeesters: we hebben begrip voor je positie, je moet waken voor de openbare orde, maar je moet ook de belangen van burgers in ogenschouw nemen. Dat is ingewikkeld, want het kan ook gaan om belangen van omwonenden en van een gezin met minderjarige kinderen, zoals in de zaak over de woningsluiting in Harderwijk.'

Wet in formele zin

De Raad van State heeft met de uitspraak van 2 februari 2022 stelling genomen over het evenredigheidsbeginsel in verhouding tot alle soorten beschikkingen met beleidsruimte van de overheid. Over het evenredigheidsbeginsel in verhouding tot wet een wet in formele zin en tot beleidsregels, andere onderdelen van de conclusie van de advocaten-generaal van juli 2021, heeft Van Ettekoven onlangs conclusies gevraagd aan de staatsraden advocaten-generaal Snijders en Widdershoven.

Toeslagenaffaire

Is daarmee sprake van een trendbreuk? Nee en ja, zegt Van Ettehoven. ‘De Afdeling bestuursrechtspraak is besluiten al vanaf 2015 indringender gaan toetsen. De belangen van burgers zijn de laatste jaren steeds nadrukkelijker meegewogen, zoals je ziet bij de gaswinningsbesluiten. Nu ligt er ook echt een opdracht aan bestuursorganen en de bestuursrechter om kritischer te kijken naar de feiten en belangen die er spelen.’

Een directe relatie met de toeslagenaffaire ziet Van Ettehoven niet. ‘De burgervriendelijke uitspraken van de laatste tijd worden *geframed* als “ze zijn zich kapot geschrokken door de toeslagenaffaire dus gaan nu ineens burgervriendelijke uitspraken doen”. Zo is het niet. In ons reflectierapport van november vorig jaar over de kinderopvangtoeslagzaken hebben we geconcludeerd dat we zelf vanaf 2015 worstelden met welke koers we moesten varen. Dat heeft in de zaken over de kinderopvangtoeslag helaas te lang geduurd, maar uiteindelijk hebben we in oktober 2019 zelfstandig de koers gewijzigd. Toen zijn we in die zaken overgestapt van de alles-of-nietslijn naar de evenredigheidslijn. De toeslagenaffaire heeft natuurlijk wel iedereen wakker geschud. Sommigen zeggen dat het allemaal de schuld is van de rechter, dat die het had moeten voorkomen. Terwijl de werkelijkheid veel genuanceerder is. Wat ouders is overkomen is een gevolg van een cocktail van wetgeving, uitvoering en rechtsbescherming.’

Volgens de voorzitter zijn er wel belangrijke lessen te trekken uit de toeslagenaffaire. ‘Als je burgers op een juiste manier wilt bedienen, moet je zorgen voor goede wetgeving. Heldere regels die op een fatsoenlijke manier worden uitgevoerd. Als er dan iemand buiten de boot valt, is de rechter er om te kijken of er iets gecorrigeerd moet worden. Wij vragen van onszelf dat we kritischer zijn ten aanzien van de feiten en belangen. Dat we in de zaken waarin dat nodig

Afscheid grondentrichter

Vrijwel gelijktijdig met de uitspraak over het nieuwe toetsingskader voor het evenredigheidsbeginsel nam de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State grotendeels afscheid van de grondentrichter. Op basis hiervan liet de Afdeling bestuursrechtspraak bezwaren (‘gronden’) die voor het eerst in hoger beroep werden aangevoerd, buiten beschouwing als er geen goede reden was waarom die bezwaren niet al bij de rechtbank konden worden aangevoerd. De grondentrichter blijft alleen nog gehandhaafd in het omgevingsrecht, omdat in die zaken belangen van derde-belanghebbenden spelen. In alle andere zaken wordt de grondentrichter verlaten, blijkt uit twee uitspraken van 9 februari 2022.

Door het verlaten van de grondentrichter is het mogelijk in hoger beroep nieuwe bezwaren aan te voeren die niet eerder bij de rechtbank zijn aangevoerd. De Afdeling bestuursrechtspraak zal die nieuwe bezwaren voortaan inhoudelijk beoordelen. Hiermee sluit zij aan bij de andere hoogste bestuursrechters die geen grondentrichter toepassen. ‘De nieuwe rechtspraaklijn verhoogt de rechtsbescherming, draagt bij aan de rechtseenheid in het bestuursrecht en creëert voor de rechtspraktijk duidelijkheid,’ zegt Van Ettehoven. ‘We zijn soepeler in de procedure. De keerzijde is dat het weleens langer kan gaan duren. Dat nemen we voor lief.’

is de burger de helpende hand moeten toesteken om duidelijker het verhaal en belang te verwoorden. Soms zullen we indringender gaan toetsen. Voor mezelf zie ik als opdracht dat we nog beter uitleggen wat we als bestuursrechter wel kunnen en wat we niet kunnen. We moeten duidelijker maken dat het bestuursrecht er niet is om het die ene burger die procedeedt naar de zin te maken. De overheid heeft als taak de belangen van alle burgers af te wegen. Dat volgen wij kritisch, maar we gaan niet op de stoel van het bestuur zitten.’

Maatwerk

Of het aantal bestuursrechtzaken gaat stijgen nu de menselijke maat belangrijker wordt, is volgens Van Ettehoven lastig te zeggen. Hij verwacht niet dat deze uitspraak op zich leidt tot meer zaken. ‘Ik kan me wel voorstellen dat advocaten de komende tijd, vaker een beroep doen op het evenredigheidsbeginsel. Advocaten houden van actualiteit en pakken dit soort dingen snel op. Maar het mooie van evenredigheid is dat daar die nuance in zit van zowel het ene als het andere belang. Als de belangen van burgers in een procedure haaks op elkaar staan, kun je ze de spiegel voorhouden.’

De voorzitter heeft moeite met de term maatwerk als modekreet. ‘In sommige takken van het bestuursrecht kun je maatwerk toepassen, maar we hebben ook te

maken met bestuursorganen die miljoenen beschikkingen per jaar afgeven, zoals de Belastingdienst. Bij dat soort uitvoeringspraktijken met geautomatiseerde beschikkingen is maatwerk een illusie. Als men dat verwacht, koersen we af op een grote teleurstelling. Bij heldere regels en een zorgvuldige uitvoering zou het in 98 procent van de gevallen goed moeten gaan. Dan resteert een gering percentage waarin maatwerk moet worden toegepast, allereerst door het bestuursorgaan en zo nodig daarna door de bestuursrechter. We moeten niet vergeten dat iedereen ook belang heeft bij voorspelbaarheid, gelijke behandeling en rechtszekerheid.’ Van Ettehoven geeft aan bestuursorganen de tip mee om te investeren in probleemoplossing aan de voorkant. ‘Investeer in menselijk contact met burgers en in goede voorlichting. Maak beter gebruik van de bezwaarprocedure om burgers uit te leggen hoe het zit of te luisteren waar de schoen wringt of waarom iemand geen vertrouwen meer heeft in de overheid. Dan zul je vaak zien dat burgers redelijk zijn en ook begrip hebben voor de taak van de overheid om publieke belangen te dienen. Bij een eventuele procedure toets de bestuursrechter of het besluit zorgvuldig is genomen, of het besluit goed is gemotiveerd en te snappen valt en of het in overeenstemming is met wet- en regelgeving. Als dat zo is, haalt de bestuursrechter er geen streep door.’

Voor uw mooiste, op maat gemaakte toga,
van Nederlandse makelij!

Opmeten op locatie en een exclusief
en persoonlijk voering-ontwerp,
behoren tot onze uitstekende service.

Atelier da Vince | Veerstraat 4 | 5435 XE St. Agatha
www.togaspecialist.nl | info@atelierdavince.com | 0485-310308

Procederen in Oostenrijk?

WIJNKAMP

Rechtsanwaltskanzlei / Lawfirm

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Communicatie in de Nederlandse taal
Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht
Internationaal handelsrecht en vakantiehuizenproblematiek

Gewerbegebiet 3 / Top 5
6493 Mils bei Imst • Tirol • Austria

T: 0043 - 5418 20 400 M: office@wlawfirm.eu W: www.bergsportrecht.eu

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGORFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGORFF.NL • WWW.RONBORGORFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

Schrijf tijd zoals ú dat prettig vindt

- Per minuut of in tikken.
- Handmatig of met de stopwatch. Deze kan automatisch starten bij specifieke handelingen.
- Pas per tijdregel een factor toe.
- Corrigeer geschreven tijd eenvoudig.
- Stel desgewenst een urenmelder in.

Vraag een
GRATIS PROEFLICENTIE
aan!

Zelf ervaren hoe flexibel u Urios kunt instellen? Probeer het 30 dagen geheel vrijblijvend!

Bel 072 512 22 05
of kijk op www.urios.nl

urios
eenvoud bespaart tijd, al meer dan 20 jaar!
DOSSIERBEHEER | TIJDSCHRIJVEN | DECLAREREN

Leden van het MH17-rechtsbijstandsteam voor het EHRM in Straatsburg. Vlnr: Flip Schüller, Peter Langstraat, Sander de Lang, Christa Wijnakker en Evert Wytema.

NAAR DE EUROPESE RECHTER

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Zevenenhalf jaar na het neerhalen van vlucht MH17 stonden Nederland en Rusland eind januari eindelijk tegenover elkaar bij het EHRM. Ook het MH17-rechtsbijstandsteam reisde af naar Straatsburg. ‘De setting bij het hof is indrukwekkend. Dat maak je zelden mee.’

Het is nog donker als een delegatie van het MH17-rechtsbijstandsteam elkaar treft op Utrecht Centraal. Op het programma deze koude dinsdag eind januari staat een bijzondere trip. Nederland verwijt Rusland het neerhalen van het vliegtuig en claimt dat daarmee het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geschonden. Bij de ramp kwamen alle 298 inzittenden om het leven, onder wie 196 Nederlanders. Tijdens een zitting bij het Europees Hof voor de Rechten van

de Mens (EHRM) komt de zaak voor het eerst aan de orde.

De advocaten die een groot deel van de nabestaanden van de slachtoffers van de vliegtuigcrash bijstaan, zijn door het ministerie van Buitenlandse Zaken uitgenodigd om de zitting bij te wonen. Een aanbod waar Peter Langstraat, Sander de Lang, Christa Wijnakker, Evert Wytéma en Flip Schüller niet lang over na hoefden te denken. ‘Zoveel Europese rechters voor je, alleen dat is al indrukwekkend,’ zegt Langstraat. ‘En het is

belangrijk voor de nabestaanden om deze zaak van dichtbij mee te maken.’ De uitspraak van het hof is cruciaal voor het rechtsbijstandsteam. Namens een deel van de nabestaanden hebben de advocaten bij het EHRM individuele klachtprocedures lopen tegen Rusland. De statenklacht is in juli 2020 ingediend. De Nederlandse Staat heeft zich toen ook geïntervenieerd in de individuele klachtprocedures van nabestaanden tegen Rusland bij het EHRM. Tijdens de openbare zitting die op de agenda

staat, wat bij het EHRM sowieso al een unicum is, wordt de ontvankelijkheidsvraag beantwoord. Een positieve uitkomst betekent dat ook de individuele klachtprocedures van nabestaanden bij het EHRM zullen worden behandeld.

De advocaten zijn dan ook opgetogen als ze de trein instappen. Door een mistig en grauw Duits landschap raast de trein naar Offenburg. Tijdens de reis vertelt het team over de procedure. De Lang: 'Het is een historische zaak, ten eerste omdat er heel weinig statenklachten worden ingediend bij het Europese hof.' Het hof, dat in 1959 is opgericht, deed pas zestien keer uitspraak in een zaak tussen twee staten. Er lopen nog elf zaken tussen staten, waaronder zes tegen Rusland. 'Interstatelijke klachten komen bij de *Grand Chamber*,' vervolgt Wytéma. 'Daar komen alleen maar heel bijzondere zaken. Voor Nederland is het extra speciaal omdat het de eerste keer is dat Nederland individueel een directe klacht tegen een andere staat indient.' De individuele klachtzaak die het team namens de nabestaanden heeft ingediend, was een reden voor Nederland om de statenklacht in te dienen. 'Nederland vond dat het

iets moest doen om ervoor te zorgen dat wij ook de beschikking krijgen over de bewijsmiddelen die Nederland heeft,' vertelt De Lang. 'Wij hebben zelf wel allerlei bewijs verzameld voor onze eigen klacht maar wij beschikken natuurlijk niet over informatie van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) en de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). De zaken lopen nu hand in hand en gaan over hetzelfde feitencomplex.'

Eenmaal in Offenburg wordt het boemeltreintje naar Straatsburg gepakt. Naarmate de stad dichterbij komt, trekt de mist op en komt de zon tevoorschijn vanachter de heuvels rondom Straatsburg. De rest van de dag wordt er nog wat gewerkt vanuit het hotel en staat een tochtje naar de kathedraal op de agenda. De dag wordt afgesloten met *sauerkraut* en bier in de oude binnenstad.

BEWIJS

Tijdens het ontbijt de volgende ochtend vroeg ogen de advocaten ontspannen. Ze hoeven vandaag

tenslotte niet zelf te pleiten. Men is vooral nieuwsgierig hoe zo'n zaak bij het EHRM in zijn werk gaat. Bij aankomst bij het hof staat het team eerst oog in oog met nabestaanden die met spandoeken voor het gebouw staan. '*Waiting for answers and accountability*', dragen zij uit naar voorbijgangers. Eenmaal binnen wordt het team hartelijk ontvangen door diplomaat Roeland Böcker, de Nederlandse permanente vertegenwoordiger bij de Raad van Europa. Met zo'n honderd aanwezige nabestaanden, journalisten en advocaten is het een drukte van belang in de imposante zaal van de *Grand Chamber*. Er komen vandaag drie partijen aan

'Eigenlijk moet elk land een *Queen's Counsel* inhuren om overtuigend over te komen'

het woord. Naast Rusland en Nederland mag Oekraïne pleiten tijdens de hoorzitting. Het EHRM besloot eerder twee zaken die Oekraïne tegen Rusland heeft aangespannen over onder meer de Russische inmenging in Oost-Oekraïne in 2014 samen te voegen met de Nederlandse zaak. Een luide bel klinkt en iedereen staat op. De twintig rechters komen achter elkaar binnengelopen en nemen plaats. Een indrukwekkend geheel, fluistert Wytéma.

De Nederlandse staat wordt vertegenwoordigd door Babette Koopman, legal counsel bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Nederlandse agent bij het EHRM. Volgens haar had Rusland ten tijde van de MH17-ramp in 2014 de controle over het gebied in Oost-Oekraïne waar het vliegtuig werd neergehaald. Daar komt volgens Nederland bij dat er op basis van het verzamelde bewijs geen andere conclusie mogelijk is dan dat de afvuurinstallatie van de Buk-raket waarmee MH17 werd neergehaald, is bediend door Russische specialisten. Nabestaande Piet Ploeg krijgt een

Rechtsbijstandsteam

Het Rechtsbijstandsteam MH17 bestaat uit letselschadeadvocaten Sander de Lang (SAP Letselschade Advocaten, Amersfoort), Arlette Schijns (Beer advocaten, Amsterdam), Peter Langstraat (Moree Gelderblom Advocaten, Rotterdam), Evert Wytéma (Van Wassenaer Wytéma, Haarlem), Maya Spetter (Spetter advocaat & mediator, Amersfoort) en Antoinette Collignon (Legaltree Advocaten, Amsterdam). Strafrechtadvocaten Maarten Pijnenburg (Dekens Pijnenburg Strafrechtadvocaten, Amsterdam) en Ruth Jager (Dijkstra & Jager advocaten, Amersfoort) hebben zich sinds de start van het MH17-strafproces bij het team aangesloten. Letselschadeadvocaat Christa Wijnakker (Beer advocaten, Amsterdam) en asiel- en vreemdelingenrechtadvocaat Flip Schüller (Prakken d'Oliveira, Amsterdam) hebben zich vanwege hun ervaring met Europese procedures bij het team gevoegd voor de EHRM-zaak. Zij zijn samen met Collignon de *lead counsels* in deze zaak.

De rechtszaken bij het EHRM staan los van de strafzaak in Nederland. Daar staan vier mannen terecht voor het afvuren van de Buk-raket. Het OM heeft eind vorig jaar levenslang tegen de mannen geëist. Op 7 maart 2022 zal de zitting weer worden hervat. Dan is de verdediging aan het woord en zal het pleidooi worden gehouden.

© Ronald Wittek / ANP

paar minuten van de Nederlandse spreektijd. Hij zegt dat nabestaanden ruim zeven jaar later nog altijd lijden en dat dit wordt verergerd door 'de ontkenkende houding van Rusland' en 'het feit dat niemand verantwoordelijkheid neemt'. Volgens Ploeg voelen nabestaanden zich 'machteloos' en is het op deze manier 'onmogelijk om het af te sluiten'. Een goede keuze om hem ook kort te laten spreken 'na het overtuigende betoog met bewijzen van Koopman', vinden de advocaten. 'Het laat de rechters zien waar we het allemaal voor doen.' Rusland heeft counsel Mikhaïl Vinogradov naar de zitting gestuurd. Hij ontkent in alle toonaarden. Hij stelt binnensmonds en in onduidelijk Engels dat het vliegtuig werd

'Zelfs met twintig rechters blijven ze ontkennen. Ik vind het onvoorstelbaar'

neergehaald boven Oekraïne, en dat de vliegramp dus niet binnen de jurisdictie van Rusland viel. Volgens Vinogradov, die ruim binnen de drie kwartier klaar is met zijn betoog, kan Rusland niet verantwoordelijk worden gehouden voor wat buiten het

eigen grondgebied is voorgevallen. De Lang vindt het opvallend 'dat zelfs bij dit bijzondere hof Rusland blijft zeggen "we hebben er niks mee te maken, het was een Oekraïense raket". Terwijl er stapels papieren liggen met bewijs. Zelfs met twintig rechters blijven ze ontkennen. Ik vind het onvoorstelbaar.'

Een van de onderdelen van de klacht tegen Rusland is gebaseerd op het niet-meewerken van Rusland om de waarheid over het neerstorten van vlucht MH17 boven water te krijgen. 'Zo zijn de afgelopen jaren belangrijke feitelijke vragen aan Rusland onbeantwoord gebleven,' zegt De Lang. 'Uren na de ramp worden zelfs alternatieve scenario's door Rusland de wereld ingeslingerd. Jarenlang

blijft Rusland deze alternatieve scenario's voeden, tot groot ongenoegen van de nabestaanden. Vandaag op de zitting worden door de Russische gezant deze alternatieve scenario's niet meer genoemd. Wel geeft hij aan dat MH17 is neergeschoten door een raket die is afgeschoten door Oekraïne en dat Rusland er geen enkele rol in heeft. Hij onderbouwt dit verder niet. Dit is opmerkelijk nu de rechters in

de *Grand Chamber* inmiddels ook de beschikking hebben over de vele duizenden bewijsstukken waaruit blijkt dat de raket geleverd is door Rusland en onder Russische controle stond.' De spreektijd van Oekraïne wordt in alle opzichten beter benut. De minister van Justitie van Oekraïne, Denys Maliuska, geeft een inleiding waarin hij subtiel de spanning tussen Rusland en Oekraïne op dit moment aanhaalt. De ingehuurde *Queen's Counsel*, de Britse topadvocaat Ben Emmerson, gaat verder en legt beeldend en in mooie bewoordingen uit waarom Rusland effectieve controle had in het gebied in Oost-Oekraïne ten tijde van de gewelddadigheden. De advocaten zijn onder de indruk van het optreden van Oekraïne. 'Het is goed dat de minister van Justitie van Oekraïne persoonlijk het standpunt van het land inleedt. En op z'n minst opmerkelijk dat hij de spanning tussen Rusland en Oekraïne noemde,' vindt Wytema. 'Het leek bijna een soort van uitnodiging aan het hof van "zeg er iets van". Formeel is het niet van invloed maar het hangt wel boven het maaiveld. Iedereen die betrokken is bij deze zaak heeft de oplopende spanning wel in het achterhoofd, ook de rechters.' Langstraat noemt het cynisch dat Rusland voor

het hof blijft ontkennen, terwijl de troepen klaarstaan langs de grens. Over de 'klasse' van het pleidooi van de *Queen's Counsel* zijn de advocaten het eens. De Lang: 'Eigenlijk moet elk land bij het EHRM een *Queen's Counsel* inhuren om overtuigend over te komen.'

VRAGENVUUR

Na afloop van de spreektijd van de drie partijen krijgen de twintig rechters de kans om vragen te stellen. Daar maken ze massaal gebruik van. De een in het Engels, de ander in het Frans. Verreweg de meeste vragen worden aan Rusland gesteld en gaan over MH17. Alles draait om de vraag wie er effectieve controle had over de rebellen in Oost-Oekraïne toen het toestel werd neergeschoten.

vandaag aankaat. Dat vind ik bijzonder. Ik had een veel breder scala aan vragen verwacht omdat er veel meer onderwerpen centraal staan. Dat helpt onze cliënten om zich gehoord te voelen.'

Na de schorsing krijgen de partijen elk een halfuur de tijd om in te gaan op de vragen. De Russische afgevaardigde, die verreweg de meeste vragen te beantwoorden heeft, is wederom gauw klaar. Hij keert zich in zijn betoog tot de nabestaanden: '*We also want the truth,*' zegt hij. Het zorgt voor zacht rumoer onder de aanwezige nabestaanden.

Nederland gaat nog eens kort en bondig in op het duidelijke bewijs en herhaalt waarom het voor de nabestaanden zo belangrijk is dat er verantwoordelijkheid wordt genomen.

staanden en het rechtsbijstandsteam kunnen niet achterblijven.

Het heeft iets weg van een schoolreisje en geeft aan hoe bijzonder het is om op deze plek te zijn.

De middag na de zitting wordt het rechtsbijstandsteam samen met hun cliënten en de nabestaanden, uitgenodigd door de Nederlandse permanente vertegenwoordiger bij de Raad van Europa voor een lunch.

Böcker en zijn echtgenote verwelkomen hen op een prachtige residentie niet ver van het EHRM. Ook de delegatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken is aanwezig.

Er wordt gesproken en teruggeblikt op de bijzondere zitting die ook voor de Nederlandse staat uniek is.

Tevredenheid overheerst. Nederland heeft zijn punten duidelijk kunnen bepleiten en ook antwoord gegeven op de vragen van de diverse rechters. Pijnpunt bij de aanwezige nabestaanden is de opstelling van Rusland. Het is op zijn zachtst gezegd weer 'een klap in hun gezicht'.

Het is nog niet te voorspellen of de rechters de ontvankelijkheidsvraag in het voordeel van Nederland zullen beantwoorden, maar de voortekenen zijn volgens het rechtsbijstandsteam goed. 'Kernvraag is wanneer er gesproken kan worden over effectieve controle door een ander land,' zegt Schüller. 'Beantwoording van deze vraag door het hof kan vergaande precedentwerking hebben. De rechters zullen hier goed over moeten nadenken, maar we hebben goede hoop op een positieve uitkomst.'

Het team roemt verder nog de goede samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken. De Lang: 'Hoewel wij het individuele belang dienen van de nabestaanden zijn de belangen van onze cliënten en de Nederlandse staat op dit moment gelijk. We hebben hetzelfde doel, namelijk waarheidsvinding, gerechtigheid en verantwoordelijkheid van de schuldige.'

'We hebben hetzelfde doel, namelijk waarheidsvinding, gerechtigheid en verantwoordelijkheid van de schuldige'

Volgens EHRM-deskundige Schüller is de hoeveelheid vragen van de rechters van belang. 'Daarnaast vind ik de prominente rol van MH17 in de vragen opvallend, gezien de andere gewelddadigheden die vanuit Oekraïne centraal staan. Rusland wordt door de indringendheid van de vragen gedwongen om in te gaan op de inhoud. Je moet je met betrekking tot de uitslag nooit laten leiden door de vragen van de rechters, maar wat me opvalt is dat ze de vaart erin houden. De nieuwe Russische rechter is pas 1 januari benoemd en de zitting gaat gelijk door. Het is duidelijk dat het hof vaart wil maken.'

'Wij zijn hier natuurlijk voor de nabestaanden van de slachtoffers van MH17, maar er zijn drie zaken die vandaag de aandacht van het hof krijgt,' vervolgt Wijnakker. 'De vragen van het hof richten zich vooral op MH17 en in mindere mate op de gewelddadigheden die Oekraïne

De *Queen's Counsel* geeft op kaarten en met precieze data nogmaals aan waarom Rusland verantwoordelijk was voor het luchtruim in Oekraïne ten tijde van het neerhalen van MH17 en andere gewelddadigheden. 'De Russen liegen', zegt hij meermaals en hij noemt dat 'minachting van het hof'.

De zitting loopt tegen het einde. De luide en volgens sommigen 'merkwaardige schoolbel' klinkt weer en iedereen staat op waarna de rechters achter elkaar de zaal verlaten. Het is nu aan hen om te beraadslagen. De uitspraak is op zijn vroegst over een paar maanden te verwachten, maar het kan ook zomaar een jaar duren. Na afloop van de zitting maken de verschillende partijen van de gelegenheid gebruik om een foto te maken in de *Grand Chamber*. De Russische, Oekraïense en Nederlandse delegatie poseren om beurten voor de imposante rij stoelen. De nabe-

Kennis en vaardigheden waarmee je die extra stap in je loopbaan kunt zetten

Meerdaagse opleidingen

In elke fase van je loopbaan zoek je nieuwe kennis en vaardigheden. OSR juridische opleidingen heeft diverse unieke meerdaagse opleidingen waarmee jij het verschil kunt maken. In deze opleidingen voegen we kennis en vaardigheden toe aan jouw bagage waarmee je die extra stap in je loopbaan kunt zetten. Bekijk ons hele aanbod op osr.nl/cursusaanbod.

Startdatum	Dagen	Opleiding	Prijs	NOvA juridisch
22-mrt	5	Leergang onderwijsrecht PO en VO	€ 2.750,-	30
25-mrt	2	Training effectief optreden ter zitting bij de bestuursrechter	€ 1.500,-	4
6-apr	3	Leergang sociaal domein (Participatiewet, Wmo, Jeugdwet)	€ 1.875,-	15
6-apr	2	Leergang vreemdelingenrecht Regulier II Module B	€ 1.000,-	10
28-apr	3	Basiscursus insolventierecht	€ 1.250,-	20
17-mei	4	Basisopleiding arbeidsrecht	€ 2.250,-	20
24-mei	3	Basiscursus personenschade	€ 1.875,-	16
8-jun	4	Basisopleiding huurrecht	€ 2.250,-	20
6-sep	3	Leergang vreemdelingenrecht regulier I module A	€ 1.400,-	15
6-sep	4	Piketcursus psychiatrisch patiëntenrecht	€ 2.250,-	20
8-sep	4	Basisopleiding sociaal zekerheidsrecht	€ 2.250,-	20
21-sep	3	Basisopleiding algemeen bestuursrecht	€ 1.875,-	15
16-nov	5	Leergang onderwijsrecht mbo/hbo/wo	€ 2.750,-	30

STAP-budget

Ben je werkend of werkzoekend en wil je je verder ontwikkelen? Vanaf 1 maart 2022 kun je gebruik maken van het STAP-budget: ontvang elk jaar tot € 1.000,- subsidie van de overheid voor een opleiding of training. Dit is een gift van de overheid en het bedrag hoeft je dan ook niet terug te betalen bij afronding van de opleiding.

De eerste aanvraagtermijn voor het STAP-budget start op 1 maart 2022. Het is belangrijk dat je niet te lang wacht met jouw aanvraag, zodra het budget op is, kun je de subsidie niet meer ontvangen.

OSR juridische opleidingen is toegelaten tot het STAP-scholingsregister. Dat betekent dat je subsidie aan mag vragen voor onze opleidingen, cursussen en trainingen.

LANGE GEVANGENIS- STRAFFEN VOOR MOORDAANSLAG OP PHILIPPE SCHOL

Twee mannen uit Hengelo zijn vorige maand veroordeeld tot 18 en 23 jaar gevangenisstraf voor de aanslag op het leven van de Enschedese advocaat Philippe Schol in de Duitse plaats Gronau, in november 2019.

Die straf werd ook geëist door justitie. Volgens de rechtbank in Almelo hebben de mannen de aanslag in opdracht gepleegd. Een sportschoolhouder die ontvreden was over de afwikkeling van een faillissement door Schol, wordt als opdrachtgever gezien. Advocaat Schol werd in november 2019 dicht bij zijn huis neergeschoten. Vanuit een langzaam rijdende Volkswagen Polo werden vijf kogels afgevuurd. Schol werd in het bovenbeen geraakt en kreeg een slagaderlijke bloeding. Zonder de snelle hulp van buurtbewoners zou hij aan zijn verwondingen zijn overleden. De oudste verdachte, een man van 48, krijgt de hoogste straf. Hij wordt ook verdacht van het beschieten van een sportschool in het Twentse Losser, een maand voor de aanslag op Schol. Ook dat wordt gezien als een poging tot moord, omdat er op dat moment nog iemand binnen was.

LAFFE DAAD

‘De aanslag op Schol was een goed voorbereid en uitgevoerd plan,’ oordeelt de rechtbank. ‘Ze hadden geen greintje mededogen met het slachtoffer. Een laffe daad.’ De beschieting vond nog geen twee maanden na de moord op advocaat Derk Wiersum

plaats. ‘En opnieuw was de rechtsstaat in het geding. Ze hebben disrespect getoond richting de rechtsstaat. Daarnaast was de aanslag een extreem traumatische ervaring voor het slachtoffer,’ aldus de rechter. Begin 2021 werden de twee Hengelse mannen aangehouden. Hun DNA was aangetroffen in de Polo, de wagen die aan een van de twee verdachten kan worden gelinkt. Aan de bijrijderskant werden kruitsporen gevonden. En uit afgeluisterde gesprekken bleek dat ze meer wisten van

de moordaan slag op Schol. Zo moest ‘dat ding’ weg. Later vertelde een van hen dat daarmee een wapen werd bedoeld.

Volgens de rechtbank hebben de verdachten ook meerdere malen het doelwit gevolgd en op de plek van de aanslag voorverkenningen gedaan met de auto die later ook bij de aanslag werd gebruikt. Of de sportschoolhouder, de vermoedelijke opdrachtgever van de moordaan slag, ook nog hiervoor wordt vervolgd, is nog niet duidelijk.

D66 WIL DUIDELIJK- HEID OVER PROCES- AFSPRAKEN DOOR OM

De Tweede Kamerfractie van D66 vraagt zich af of procesafspraken tussen het OM en verdachten een goed middel zijn om de overbelasting van het strafrechtstelsel te verminderen. D66-woordvoerder Joost Sneller maant justitieminister Yeşilgöz zich actiever te mengen in de discussie over procesafspraken.

Aanleiding zijn drie recente rechterlijke uitspraken gebaseerd op zogeheten afdoeningsvoorstellen. In de vorige editie van het *Advocatenblad* concludeerde Laura Peters, strafrecht-docent aan de Rijksuniversiteit Groningen, dat een wettelijke grondslag voor het maken van procesafspraken noodzakelijk is om rechtsbescherming, rechtsgelijkheid en openbaarheid te waarborgen. Ook pleitte ze voor concrete richtlijnen over de inzet van procesafspraken en de maximale strafafrek. Sneller wil van Yeşilgöz weten of zij de opvattingen van Peters onderschrijft en of ze van plan is actie te ondernemen. Hij wijst er daarbij op dat er momenteel geen wettelijke grondslag bestaat voor het maken van procesafspraken door het OM.

Het Kamerlid vraagt ook om openbaarmaking van een conceptaanwijzing procesafspraken, waarin officieren van justitie instructies zouden krijgen voor het maken van procesafspraken.

LSA WIL EIND AAN HANDEL IN SLACHTOFFERINFO

De Vereniging van Letselschade Advocaten (LSA) wil dat er een eind wordt gemaakt aan het betalen voor cliëntgegevens om zo een letselschadezaak in handen te krijgen. De ruim 350 leden zullen in ieder geval niet meer meewerken aan dergelijke praktijken, zo hebben ze besloten.

Voor advocaten geldt sowieso een provisieverbod, dat het *de facto* niet toestaat om te betalen voor een zaak. Sinds enkele jaren is het onder bepaalde voorwaarden echter wel toegestaan, dankzij uitbreiding van de toelichting op gedragsregel 2. De NOvA voelde zich daartoe gedwongen na druk van de Autoriteit Consument & Markt (ACM) die klachten had ontvangen van bemiddelingswebsites.

De LSA zegt geen voorstander te zijn van deze verruiming. In de praktijk komt het voor dat bijvoorbeeld assurantietussenpersonen gegevens van slachtoffers verkopen aan belangenbehartigers, stelt de vereniging. 'Dat kan een letselschadeadvocaat zijn, maar ook een letselschaderegelaar of een medewerker van een letselschadebureau. Die hebben soms tot

wel honderden euro's over voor die gegevens.' De vereniging bestempelt dat als 'handel in leed'.

Volgens de LSA moet een zaak gaan naar degene die de belangen van het slachtoffer optimaal behartigt en niet naar de hoogste bidder. 'De kwetsbare en afhankelijke positie waarin slachtoffers verkeren, maken het onwenselijk dat derden worden betaald om hun persoonlijke gegevens te verstrekken.'

De LSA roept andere partijen binnen de letselschadebranche op om het voorbeeld te volgen. De vereniging hoopt ook dat minister Yeşilgöz (Justitie) een wettelijk verbod instelt op het betalen van derden voor het verstrekken van persoonsgegevens van slachtoffers om daarmee zaken te verwerven.

ZAAK-WIERSUM BLIJFT BIJ HOF AMSTERDAM

Het hoger beroep in de zaak-Derk Wiersum wordt niet verwezen naar een ander gerechtshof. Dat heeft het gerechtshof Amsterdam beslist.

De verdediging had verwijzing naar een ander hof bepleit, omdat het gerechtshof Amsterdam niet onpartijdig zou zijn, aangezien Wiersum in Amsterdam een gekende persoon was. Het hof stelt dat het betrokken noch partij is in de zaak. De rechters wijzen er op dat Wiersum weliswaar optrad in Amsterdam, maar slechts als

advocaat. Wiersum was professioneel procesdeelnemer en nam geen andere positie in dan andere advocaten, stelt het hof. Het hof is daarom van oordeel dat geen sprake is van betrokkenheid van het gerechtshof bij de zaak, zodat de behandeling niet elders hoeft plaats te vinden. De zaak gaat op 1 april verder met een regiezitting.

INTERNATIONAAL EN CREATIEF

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / ERIK VAN DER BURGT

Op de Bredase gevel van Gimbrère Advocaten prijken net als bij een exclusieve winkelketen de vestigingen in grote steden (Breda, Barcelona, Madrid, Den Haag, Amsterdam). Milaan zit in de planning.

Gimbrère wijkt in meerdere opzichten af van andere kantoren. Het pand in Breda bezit een eigen theaterzaaltje en het kantoor heeft geen partnermodel maar een eigenaar met een uitgesproken idee over het bedrijven van de advocatuur. ‘Theatermanager’, jurist Monique Baecke (53), geeft een rondleiding door het monumentale pand, met muurschilderingen en foto’s die de geschiedenis van het kantoor laten zien. ‘Wij zijn dit theater begonnen om creativiteit en inspiratie te delen, onderling en met klanten. We werken niet alleen met een technische, juridische invalshoek, maar ook met creativiteit.’ Gimbrère hijst niet zozeer eigen mensen op het podium voor een seminar over nieuwe wetgeving of jurisprudentie, maar richt liever de schijnwerper op journalisten en theatermakers, iceman Wim Hof, politicus Klaas Dijkhoff of coureur Jan Lammers. Intiem, met zo’n vijftig

bezoekers, vertelt Baecke. Nu de coronaregels zijn afgeschaft, wordt het weer in gebruik genomen. ‘Cliënten zijn altijd verrast door de entourage. We leggen letterlijk de rode loper voor ze uit, je komt binnen met een drankje en live pianomuziek. Juist ook gezellige avonden kunnen tot nieuwe samenwerkingen leiden. Als het netwerken er te veel bovenop ligt, werkt het niet.’

Zo ziet kantooreigenaar Robert de Pater (37) de functie van het theater ook. ‘Ik leer zelf ook van die avonden, dat hoeft niet direct werk op te leveren.’

De Pater begon als advocaat faillissementsrecht, maar stapte over naar de andere kant. ‘Ik wilde niet meer de *bad guy* zijn als curator, maar bestuurders bijstaan en zorgen dat het niet zover komt.’

Zelf onderneemt hij ook, sinds hij in 2017 de aandelen van het kantoor overnam van oprichter Tjaard Gimbrère. ‘Je koopt feitelijk niet meer dan

een naam. Het was een beetje een gok, maar daar had ik alle vertrouwen in en dat is juist gebleken.’ De Pater heeft sinds hij de scepter zwaait wel wat mensen zien vertrekken. ‘Ik heb een andere manier van managen.

In mijn ogen gaat het om *work hard, play hard*. We zijn nu met achttien mensen, van wie elf advocaten, meer advocaten dan ondersteuning, wat vroeger omgekeerd was.’ De Pater ziet het als zijn verantwoordelijkheid om te zorgen dat er genoeg werk is, en vangt ook de klappen op als het niet goed gaat. ‘We hebben veel *leads* via Google, daar moet je gelijk werk van maken. Als je echte interesse toont in klanten, werkt dat goed.’

Dat partners in een maatschap zich meer inzetten voor hun kantoor, omdat ze deels eigenaar zijn, gelooft hij niet. ‘Onze advocaten krijgen een bonus op basis van de omzet. Ik geniet van de vrijheid als zelfstandig ondernemer en die vrijheid heeft het personeel ook. Ik gun ze de lol van de goede resultaten. Je mag hier bijna alles, maar als je om elf uur begint en om vier uur naar huis gaat, slaat het wel een beetje door. ‘s Ochtends sporten? Prima.’

In kantoor Barcelona werken twee Spaanse advocaten, vooral voor Nederlandse cliënten. De link met Spanje is er al sinds 2005, vertelt

Gimbrère advocaten

Wie: Elf advocaten.

Waar: Breda, Den Haag, Den Haag, Barcelona, Madrid.

Hoe: Fullservice advocatuur.

V.l.n.r.: Jack Schoenmakers, Robert de Pater, Monique Baecke, Georgina Dell'Acqua Stéffano, Giulia Gressani.

‘We leggen letterlijk de rode loper uit voor cliënten’

De Pater. ‘Veel Nederlanders kochten er toen een huis, die generatie staan we bij met familie- en erfrecht, anderen met aankoop van onroerend goed. Maar we doen er ook ondernemingsrecht en soms strafrecht. We hebben een appartement in Barcelona, daar kan iedereen heen. Het kantoor zit in de Olympische haven, op de 27e verdieping. Dat is zo fijn, je loopt ’s ochtends de boulevard op, de zon komt op boven zee, ’s middags een goede lunch, iedereen houdt van Barcelona.’ Het is De Pater vooral te doen om de Zuid-Europese cultuur, daarom ook zijn plan voor een vestiging in Italië. ‘We worden er niet rijk van, maar het is gewoon leuk! Ik zou graag dit jaar nog een kantoor openen in Milaan. Het plezier in het werk zit hem ook in de vraag: ga ik deze week in Barcelona werken of in Milaan?’

Speciaal voor het *Advocatenblad* wordt de in coronatijd verwaterde gewoonte om samen te lunchen weer in ere hersteld. Aan tafel in het theater, dat ook dient als lunchruimte, smeert de Italiaanse Giulia Gressani (31) een Hollandse boterham met

oude kaas. De in Spanje afgestudeerde advocate werkt sinds november 2021 op kantoor Barcelona en is een week over om de collega’s beter te leren kennen. Hoe kwam ze bij Gibrère terecht? ‘Ik zag een vacature op LinkedIn. Het is een *smart* kantoor met veel jonge advocaten, iedereen wil groeien. De mentaliteit is jong en de advocaten krijgen veel ruimte om zich te ontwikkelen. De groei van ons kantoor in Barcelona gaat vooral via via (“boca a boca”), de ene klant vertelt het de andere.’

KINDERONTVOERINGEN

Met mond-tot-mondreclame bouwde ook de oudst gediende van kantoor, Jack Schoenmakers (61), zijn bijzondere praktijk op. Hij werkt al 25 jaar als specialist in internationale kinderontvoeringen. Dat begon met een zaak waar journalist Willibrord Frequin zich in had vastgebeten, die veel publiciteit kreeg. ‘Door die ene zaak ben ik in deze landelijke en internationale praktijk gerold.’ Ontvoeringen vinden bijna altijd hun oorsprong in familiekring, legt Schoenmakers uit: ‘De ene ouder

neemt de kinderen mee naar een ander land zonder toestemming. Denk aan een stewardess die trouwt met een Griekse piloot. Ze gaan in Griekenland wonen, waar het huwelijkse leven niet zo leuk blijkt, dus ze neemt de *kids* mee terug naar Nederland. Als je allebei gezag hebt en het niet vraagt, heet dat ongeoorloofde overbrenging. Dat valt onder het Haags Kinderontvoeringsverdrag. Ik treed vooral op voor ouders in Nederland, met de vraag of het mogelijk is om de kinderen hier te houden. Dat kan als de kinderen bij terugkeer lichamelijk of geestelijk gevaar lopen of in een ondraaglijke toestand komen te verkeren.’

Schoenmakers vertelt hoe ingrijpend dit soort zaken zijn: ‘Er spelen veel emoties, ouders vertrouwen me het meest dierbare toe dat ze hebben. Hun kinderen moeten in Nederland blijven en ik moet dat regelen.’ De ervaren Schoenmakers neemt de tijd om het te verwerken als een cliënt een negatieve uitspraak krijgt, maar zijn werk geeft hem vooral energie: ‘Als ik een zaak goed afrond, ben ik echt blij dat ik het verschil kon maken.’

SEKSUEEL WANGEDRAG VOORAL EEN CIVIELE ZAAK

DOOR / DAPHNE VAN DIJK

Advocaten zijn nauw betrokken bij het maatschappelijk debat over seksueel wangedrag. Wat heeft een advocaat nodig om slachtoffers bij te staan?

Strafrechtadvocaat Richard Korver is voorzitter van de Stichting LANGZS, het advocatennetwerk gewelds- en zeden-slachtoffers. Hij merkt dat door de recente onthullingen rondom The Voice en Ajax het aantal meldingen van seksueel overschrijdend gedrag toeneemt. 'Ik hoor van Slachtofferhulp Nederland en het Centrum Seksueel Geweld dat er een piek is in telefoontjes. Dat gaat om het topje van de ijsberg. Twee miljoen slachtoffers in Nederland hebben ervaring met seksueel overschrijdend gedrag, maar het grootste gedeelte houdt de mond.'

#MeToo begon als beweging in 2017 nadat Hollywood-producent Harvey Weinstein door verschillende vrou-

wen was beschuldigd van seksueel misbruik. Ook in Nederland kwam er een reeks onthullingen rondom seksuele intimidatie: in de kunstwereld, het onderwijs, de theater- en filmwereld en in de politiek. Uit CNV-onderzoek in 2021 blijkt dat 61 procent van de vrouwen en achttien procent van de mannen te maken heeft gehad met seksueel getinte opmerkingen

op de werkvloer. Dertig procent van de werkende vrouwen en vijf procent van de mannen zelfs met aanranding of een andere fysieke vorm van seksuele intimidatie (voor cijfers binnen de advocatuur, zie kader).

PITTIG JARENLANG TRAJECT
Slachtoffers van seksueel overschrijdend gedrag op de werkvloer kunnen

twee paden bewandelen: het strafrechtelijke of het civielrechtelijke. Arbeidsrechtadvocaat Mirjam Decoz, gespecialiseerd in zaken waarin integriteit of ongewenste omgangsvormen een rol spelen, vindt het jammer dat de maatschappelijke discussie momenteel te strafrechtelijk wordt gevoerd. 'Slachtoffers moeten vooral aangifte doen, roepen zowel politici als advocaten. Maar aangifte is in veel gevallen helemaal niet aan de orde en het strafrecht niet de aangewezen weg, zeker als het

'Aangifte is in veel gevallen helemaal niet aan de orde'

bewijs dun is. Bovendien is het een pittig en jarenlang traject.' Richard Korver: 'Van een groot deel van het seksueel overschrijdend gedrag kun je geen strafbaar feit maken. Je zou jezelf onsterfelijk belachelijk maken als je je cliënt adviseert aangifte te doen van een zedenmisdrijf voor de opmerking: "Wat een geil rokje".' Veel slachtoffers van seksueel wange-

drag hebben volgens Mirjam Decoz meer baat bij een civiele procedure. 'In een civiele procedure kun je als advocaat alle feiten en gebeurtenissen in een context meewegen. Neem het voorbeeld van een leidinggevende die een collega in de bil knijpt. Dat is niet zonder meer een strafbaar feit maar vaak wel grensoverschrijdend, zeker in een context van gebeurtenissen. Denk aan seksuele of suggestieve appjes sturen of *grooming*, vertrouwen winnen met als doel seksueel misbruik. Door ook die context

te duiden, kun je langs de civiele weg een zaak met wat geluk in een paar maanden afronden, zijn er disciplinaire

maatregelen getroffen en kan een slachtoffer weer veilig aan het werk of ligt er een goede schikking op tafel.' Met een goede schikking bedoelt Decoz: 'Excuses van de organisatie en van de pleger, een forse financiële compensatie en géén geheimhoudingsclausule waarbij je het slachtoffer voorgoed de mond snoert. In negentig procent van de gevallen lukt het en hoeft er geen rechter aan te pas te komen. Dat is uit menselijk oogpunt prettig voor het slachtoffer, want dan ligt de zaak niet op straat. Als er echt aantoonbare strafbare feiten zijn gepleegd, moet je natuurlijk je cliënt in overweging geven aangifte te doen,' aldus Decoz. Strafrecht- en civielrechtadvocaat Margreet de Boer, gespecialiseerd in seksueel geweld, sluit zich daarbij aan. 'Ik vraag altijd aan slachtoffers wat hun doelen zijn. Als ze alleen tevreden zijn wanneer de pleger achter slot en grendel gaat, dan leg ik

Mirjam Decoz

uit dat zedenzaken lastig te bewijzen zijn en emotioneel traumatiserend. De politie stelt in het belang van het onderzoek pijnlijke vragen. Als advocaat moet je je cliënt vertrouwen geven, goed informeren en bijstaan in de keuzes. Daarbij helpt ook om de doelen kleiner te maken: eigen grenzen aangeven en je verhaal kunnen doen, blijkt vaak wel haalbaar.' Minstens zo belangrijk als advocaat: het slachtoffer waarschuwen voor de maatschappelijke discussie. 'Die is vaak heftig,' vertelt Richard Korver. 'Het gaat van het ene uiterste van het strafbaar willen stellen van een opmerking over een geil rokje tot het andere uiterste van *victim blaming* "waarom had je dan ook dat rokje aan". Het leeglopen op televisie wat je als slachtoffer kan overkomen, vind ik niet handig. Soms kun je een strafzaak er bovendien kapot mee maken. Hoe meer uitgebreide details er op straat liggen, hoe lastiger de waarheidsvinding. Je wilt voorkomen dat iedereen gaat papegaaien.' Decoz: 'Het kan nog jaren aan je kleven als je als slachtoffer de media opzoekt.'

KENNIS ONTBREEKT

Zowel Richard Korver, Margreet de Boer als Mirjam Decoz meent dat slachtoffers beter een gespecialiseerde advocaat in de arm kunnen nemen die kennis heeft van zowel strafrecht als civiel recht. Er zitten meerdere juridisch kanten aan

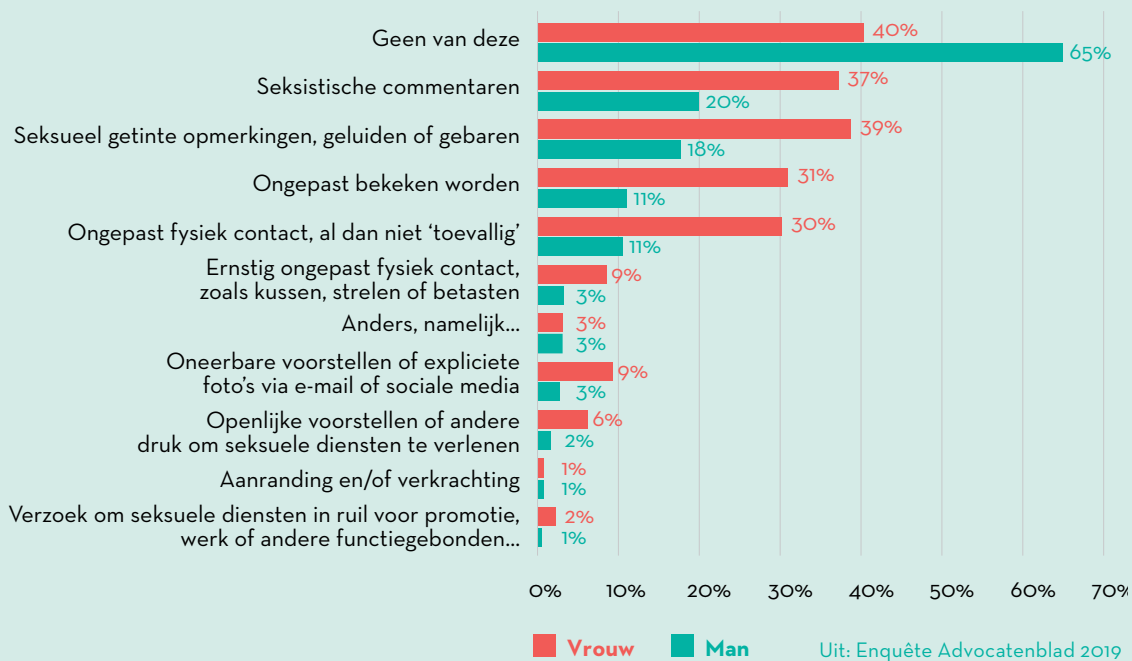
Richard Korver

MeToo binnen de advocatuur

Grensoverschrijdend seksueel gedrag komt ook voor binnen de advocatuur. Hardnekkig zijn de verhalen over 'hete hertjes' op de Zuidas, een term die NRC enkele jaren geleden optekende. Geruchten over al dan niet getrouwde patroons die een affaire met hun stagiair hebben, of handtastelijke partners waar vanaf werkdag één voor wordt gewaarschuwd.

Twee jaar geleden heeft het *Advocatenblad* een enquête gehouden over seksueel wangedrag. Van de vrouwelijke advocaten zei 42 procent te maken te hebben gehad met seksuele intimidatie. Te denken valt aan seksistische opmerkingen, geluiden of gebaren. Ongepast bekeken worden, ongepast fysiek contact, al dan niet 'toevallig'.

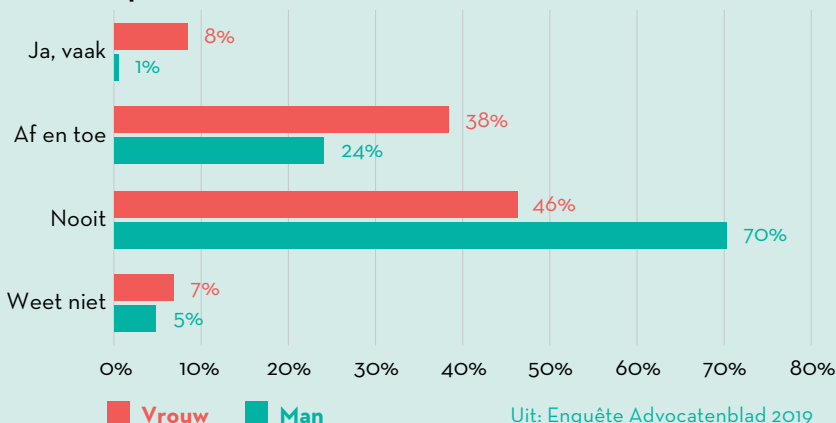
Welke vormen van seksuele intimidatie heeft u weleens ervaren in uw werksituatie? (n=309)

De International Bar Association (IBA) publiceerde in 2019 een rapport: 'Us Too? Bullying and Sexual Harassment in the Legal Profession'. Daaruit bleek dat wereldwijd vooral vrouwelijke advocaten in de leeftijdsgroep 25-29 jaar te maken hebben met seksueel wangedrag: een op de drie vrouwen en een op de veertien mannen.

De meesten houden zich stil: driekwart heeft het uit angst voor de consequenties niet bij de werkgever gemeld. Volgens de IBA doen advocatenkantoren niet genoeg om het probleem aan te pakken: er worden onvoldoende maatregelen getroffen en overtreders worden niet gestraft. Slachtoffers zoeken hun heil elders en verlaten vaak het bedrijf. De IBA adviseert training van werknemers om seksuele intimidatie (en pesten) tegen te gaan.

Ziet u in uw werkomgeving weleens situaties die duiden op seksuele intimidatie? (n=309)

Margreet de Boer

seksueel wangedrag en er kunnen meerdere trajecten naast elkaar lopen. Richard Korver: 'Wat heeft een cliënt echt meegemaakt? Je moet als advocaat zaken die ogenschijnlijk niets met elkaar te maken hebben, kunnen verbinden.'

Decoz: 'Neem bijvoorbeeld het uiten van valse beschuldigingen. Het komt weinig voor, maar je moet er altijd voor waken. Het gebeurt dat slachtoffers bang zijn niet te worden geloofd en daardoor de feiten groter maken. Het omgekeerde kan ook: dat slachtoffers het woord "verkrachting" niet in de mond durven nemen uit angst voor of loyaliteit naar de pleger. Als advocaat moet je daarom heel zorgvuldig te werk gaan. Ik wil mijn beroepsgroep niet afvallen, maar ik zie te vaak dat het misgaat. Veel kennis en ervaring over seksueel overschrijdend gedrag ontbreekt.'

Onthutsend voorbeeld is de uitspraak van 26 januari dit jaar van de Haagse Raad van Discipline (ECLI:NL:TADRSGR:2022:7). Een advocaat-stagiair had een feitenonderzoek verricht in een arbeidsrechtelijke kwestie terwijl sprake was van een zedenzaak: verkrachting tijdens een bedrijfsuitje. De werkgever schakelde na een formele klacht van het slachtoffer de huisadvocaat in. Het kantoor legde de zaak neer bij een onervaren advocaat-stagiair. Tijdens het onderzoek kwam het alcoholgebruik van het vrouwelijk slachtoffer ter sprake, haar flirtgedrag en haar kleding.

In het tendentieuze conceptrapport werd de vrouw min of meer de schuld gegeven van wat haar was overkomen. 'Een opeenstapeling van opvolgende fouten en onzorgvuldigheden in een gevoelig zedenonderzoek... (Er is) ondeskundig en onvoldoende integer gehandeld en klaagsters belangen op meerdere momenten nodeloos en op ontoelaatbare wijze geschaad,' zo luidde de conclusie. De raad legde de advocaat-stagiair een voorwaardelijke schorsing van twee weken op.

Ook klinkt er kritiek op de rol van advocatenkantoor Van Doorne. ITV Studios, producent van The Voice, heeft het kantoor aangesteld om onderzoek te doen naar de beschuldigingen van ongepast gedrag. Margreet de Boer, die ook lid is van de Eerste Kamer voor GroenLinks, vindt een advocatenkantoor geen onafhankelijk beoordelaar: 'Als advocaat ben je partijdig, dat zit in je genen. Je kunt wel een andere rol aannemen als rechter-plaatsvervanger, als lid van een klachtencommissie of als juridisch adviseur in een gespecialiseerd onderzoeksbureau. Maar ik zet er twijfels bij of je als advocatenkantoor ingehuurd door een werkgever de aangewezen partij bent om onafhankelijk onderzoek te doen.'

Van Doorne laat weten in het belang van het onderzoek en de geheimhoudingsplicht geen bijdrage aan dit artikel te kunnen leveren en verwijst naar hun website. Daar valt onder andere te lezen: 'Het Onderzoeksteam bekijkt de meldingen die (...) zijn ontvangen op individuele basis. Melders worden aangemoedigd om, in geval van een mogelijk strafbaar feit, aangifte te doen bij de politie (...). Van Doorne en het OM doen ieder zelfstandig onderzoek (...) en houden regelmatig constructief overleg met

elkaar.' Partner Jan Leliveld leidt het Onderzoeksteam. Van Doorne heeft ook een advocaat gespecialiseerd in seksuele intimidatie en een recherchepsycholoog aangetrokken. Wie dat zijn, is niet bekend. De Brauw Blackstone Westbroek is het kantoor dat ITV 'algemeen juridisch advies' geeft.

POLITIEKE AGENDA

Inmiddels heeft het kabinet SER-voorzitter Mariëtte Hamer (PvdA) aangesteld als regeringscommissaris seksueel overschrijdend gedrag. Daarnaast is het wachten op een advies van de Raad van State over het wetsvoorstel seksuele misdrijven van voormalig minister van Justitie en Veiligheid Grapperhaus. Dat maakt seksuele intimidatie strafbaar. Verder zijn dwang, geweld en bedreiging straks niet langer een vereiste voor een veroordeling wegens verkrachting.

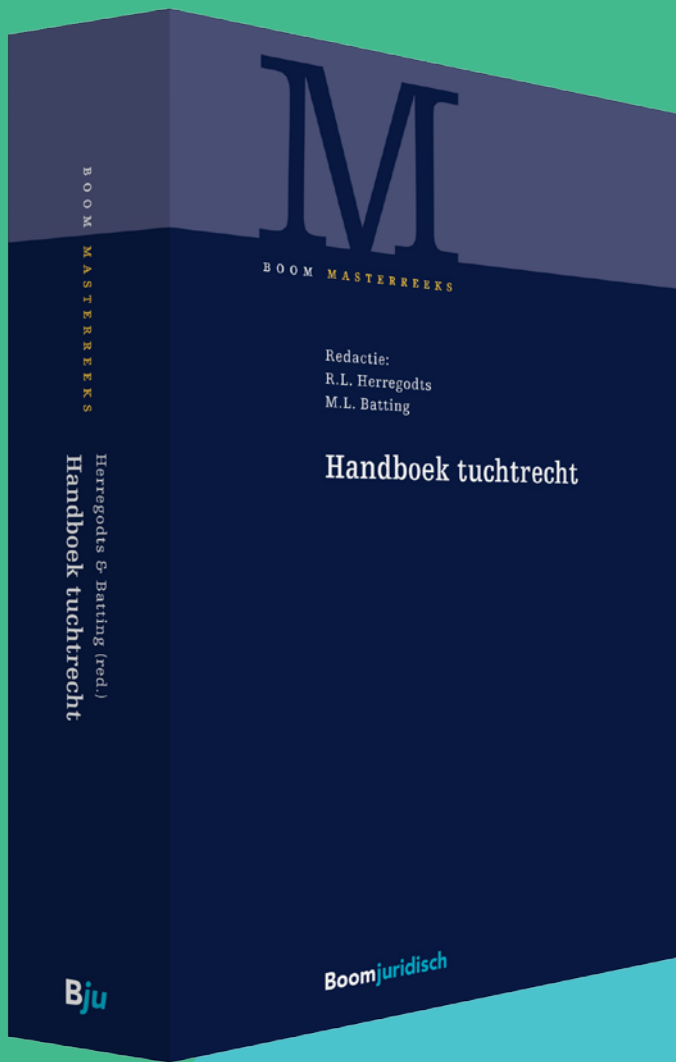
'MeToo gaat over machtsverhoudingen. Je niet vrij kunnen voelen om avances af te houden. De nieuwe wet kan bijdragen tot een nieuwe norm,'

'Ik wil mijn beroepsgroep niet afvallen, maar ik zie te vaak dat het misgaat'

besluit Margreet de Boer. 'Als in een bedrijf haantjesgedrag en seksistische machopraat algemeen is geaccepteerd, is de stap naar seksueel overschrijdend gedrag minder groot. Veel organisaties beschouwen de melding als problematischer dan het gedrag, maar slachtoffers worden gelukkig veel serieuzer genomen. Op de werkvloer is het een stuk beter geregeld dan vijftien jaar geleden. Steeds meer van de bedrijven hebben inmiddels een vertrouwenspersoon en een klachtencommissie en oog voor een veiligere werkomgeving. Over de volle breedte ben ik niet negatief.'

Boom juridisch

Nu beschikbaar!

Handboek tuchtrecht

Dit handboek biedt een compleet overzicht van het brede terrein van het wettelijk gereguleerd tuchtrecht

R.L. Herregodts en M.L.
Batting (red.)
ISBN: 9789462909915
eISBN: 9789051891836
1e druk, 2022, 538 pagina's

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

ZIVVER DOET DE FAX NOOG NIET VERGETEN

Per 1 februari is de fax uit de gratie, Veilig Mailen is het alternatief. De min of meer gedwongen winkelnering bij Zivver valt niet overal in goede aarde.

Tot 1 maart konden advocaten gratis beschikken over een Zivver-account. Vanaf die datum moet er worden betaald voor een abonnement. Inloggen, opslaan als pdf, 'veilig mailen' naar je zakelijke mailadres om correspondentie en stukken toe te voegen aan je digitale dossier. Omslachtig, vindt Jaap Baar, strafrechtadvocaat bij Kuyp Baar Advocaten, vooral omdat Zivver niet is geïntegreerd in BaseNet, zijn kantoorstelsel. Hij heeft dan ook geen abonnement genomen. Voor de vijf advocaten zou dat jaarlijks 600 euro vergen. 'En dan is het samenwerkingsissue tussen beide systemen nog niet opgelost,' zegt Baar. De software die daarvoor nodig is, maakt de rekening nog hoger. Hij gebruikt vanaf 1 maart 'ouderwetse post' en 'onveilige mail' in zijn communicatie met de Rechtspraak en ziet wel hoe dat gaat. 'Toen ons kantoorpand nog in aanbouw was, werd onze post soms per ongeluk bij de Spar supermarkt afgeleverd. Dat gewone post wel veilig wordt geacht terwijl we bij e-mail zulke hoge eisen stellen, dat begrijp ik niet.'

Hij stelt vast dat zonder enig overleg met de advocatuur allerlei voorwaarden en normen zijn gesteld aan Veilig Mailen. Dat bedrijven dit doorberekenen vindt hij begrijpelijk, maar dat advocaten hiervoor opdraaien zit hem toch niet lekker.

Job Knoester, strafrechtadvocaat bij Knoester Van der Hut & Alberts Advocaten, vindt het een goede zaak dat de fax eruit is. 'De communicatie hierover kon wel een jaar eerder.' Ook hij is een BaseNet-gebruiker en overweegt zijn Zivver-abonnement te verlengen nu hij er aan gewend is. Met de kosten is hij ongelukkig, vooral voor de sociale advocatuur. 'Als je in de praktijk staat, en dat wordt de Rechtspraak geacht te doen, dan kun je niet de discussie missen over de sociale advocatuur. Ook al kun je zeggen dat het om een paar honderd euro gaat en dat dit wel te doen is, geldt dit niet voor alle advocatenkantoren. Het kost niet je meteen de kop, maar alles bij elkaar wordt het er niet gemakkelijk op,' zegt Knoester. Reinier Feiner, voorzitter van de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland, hoopt dat de sociale advocatuur

samen met de Rechtspraak tot een gezamenlijk inkoopcontract komt, zodat sociaal advocaten tegen een laag tarief of helemaal kosteloos veilig kunnen mailen. Ze hebben het al eerder gedaan, dus waarom zou het nu niet weer kunnen, vraagt Feiner zich af. Hij wil eerst meer duiding over hoe de kwaliteit, prestaties en kosten zich tot elkaar verhouden voordat hij zich bindt aan een langdurig contract. Pas over een jaar denkt hij te weten welke aanbieder de beste kwaliteit en prijs aanbiedt. 'Dat afschaffing van de fax duurzaam én toekomstgericht is, valt niet over te twisten. Op enig moment levert het uiteindelijk zelfs een kostenbesparing op. Vooral jonge en startende advocaten zijn niet meer verplicht tot aanschaf - en abonnementskosten van een analoge telefoonlijn of een faxapparaat. Dat is voor hun wel zeker goed nieuws.'

GEZIEN

EUROPEANISERING VAN HET MIGRATIERECHT

Op 1 april 2021 was het twintig jaar geleden dat de Vreemdelingenwet 2000 in werking trad. Reden voor de Raad van State de rechtsontwikkeling in het migratierecht te bundelen.

In *20 jaar Vreemdelingenwet 2000* (Boom juridisch, 2022) onder redactie van seniorjuristen bij de directie Bestuursrechtspraak van de Raad van State Menko Bosma en Olaf van Loon beschrijven verschillende juristen en advocaten uit binnen- en buitenland de rechtsontwikkeling vanuit hun eigen rol in de rechtspraktijk. Die ontwikkeling kenmerkt zich door een sterke europeanisering. Waar bij de inwerkingtreding van de wet in 2001 het migratierecht vooral nog een nationale aangelegenheid was, is dat in 2021 heel anders geworden. De invloed van het

EVRM en het EU-recht op nationale rechtsontwikkeling, in Nederland en andere lidstaten, is groot. De bijdragen focussen op algemene trends, maar ook op heel specifieke gebieden van het migratierecht. Zo is er een bijdrage over de geboorte van de Vreemdelingenwet 2000, worden de prejudiciële procedure en de rechtspraak van de vreemdelingenrechter beschreven en is er aandacht voor de bewijslastverdeling in het Nederlandse asielrecht. De bundel biedt historisch perspectief, maar ook handvatten voor de toekomst.

TUCHT-RECHT IN NEDERLAND

Nederland kent verschillende tuchtrechtstelsels voor beroepsgroepen die een bijzondere plek innemen in de maatschappij. Wat zijn gemene delers tussen de tuchtrechtstelsels en wat niet? En werkt het tuchtrecht?

In *Handboek tuchtrecht* (Boom juridisch, 2022) hebben universitair docent Rianne Herregodts en advocaat Marije Batting samen met dertien andere auteurs het wettelijk tuchtrecht voor de

beroepsgroepen samengebracht. Wat kunnen advocaten op het gebied van tuchtrecht leren van accountants, diergeneeskundigen, gerechtsdeurwaarders, notarissen, octrooigemachtigden, registerloosden, zeevarenden en zorgverleneren? De verschillende tuchtrechtstelsels en het toepasselijke materiële recht worden per beroepsgroep beschreven. Daarnaast worden procesrechtelijke en inhoudelijke vragen beantwoord die in al deze tuchtrechtstelsels aan de orde komen. Wie mag klagen? In hoeverre strekt het tuchtrecht zich uit tot privé handelen? Hoe verhoudt de mogelijkheid verstreckende maatregelen op te leggen, zoals een (tijdelijk) beroepsverbod, zich tot het EVRM? Ook bespreken de auteurs trends en ontwikkelingen, zoals het onder druk staan van de meerwaarde van het tuchtrecht. Het tuchtrecht hoeft er niet op te rekenen bemind te worden, zolang het maar bestemd is, concluderen de auteurs. Een compleet overzicht van het wettelijk gereguleerd tuchtrecht, inclusief alle relevante jurisprudentie van de afgelopen vijf jaar.

ONRECHTMATIGE DAAD

Artikel 6:162 lid 2 BW geeft de kern van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht weer met de omschrijving van wat als onrechtmatige daad wordt aangemerkt. Daarin is ook een uitzondering opgenomen op wat als onrechtmatige daad geldt.

In de civielrechtelijke literatuur is naar de werking van rechtvaardigingsgronden tot nu toe geen fundamenteel onderzoek gedaan. Het proefschrift *Over de grens van de onrechtmatige daad: een onderzoek naar de plaats van de rechtvaardiging in het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht* (Boom juridisch, 2022) van advocaat Mirjam Franke brengt daarin verandering. Het boek gaat in op de vraag wat een rechtvaardigingsgrond is en hoe de aanwezigheid ervan doorwerkt in de beoordeling van de hande-

ling. Franke onderscheidt verschillende typen rechtvaardigingen. Ook beschrijft ze hun invloed op het oordeel over de onrechtmatigheid van de handeling en op de omvang van de schadevergoedingsplicht. Ze maakt een vergelijking met het strafrecht en bespreekt de beginselen van rechtvaardigingen. Verder gaat ze in op wat het denken over de uitzondering ons kan leren over de onrechtmatige daad zelf. Geen lichte kost, maar relevant voor de civilist die de onrechtmatige daad eens van een andere kant wil bekijken.

ZWIJG- RECHT IN DE PRAKTIJK

Het zwijgrecht is belangrijk in het Nederlands strafprocesrecht. Een cruciaal component van het recht op een eerlijk proces.

In het kader van een Europese rechtsvergelijkende studie zijn de relevante juridische kaders en de praktijk van het zwijgrecht in Nederland onderzocht. In *U bent niet tot antwoorden verplicht, maar...* (Boom juridisch, 2022) delen verschillende universitair docenten en

promovenda hun inzichten en opvattingen over het zwijgrecht vanuit de rechtspraktijk. Aan de hand van een dossierstudie en gesprekken met politie en rechters is in beeld gebracht hoe

de verschillende beroepsgroepen het zwijgrecht in hun dagelijkse praktijk ervaren en interpreteren. Waarom zwijgen verdachten? Wat is de rol van de advocaat op effectuering van het zwijgrecht? Welke rol speelt het zwijgrecht bij de verschillende in het strafproces te nemen beslissingen?

Aan het eind komen de auteurs met een aantal aanbevelingen. Zo moet het zwijgrecht volgens hen sterker verankerd worden in wet- en regelgeving. En willen ze meer duidelijkheid over het rechtmatig verhoor en de vraag wat als ontoelaatbare druk moet worden beschouwd. Ook moet het recht op rechtsbijstand volgens de auteurs in de fase van politieverhoren verder worden versterkt. Advocaten moeten worden opgeleid in het zo effectief mogelijk adviseren over de gebruikmaking van het zwijgrecht, zeggen ze. Een interessante studie voor politie en rechters, maar zeker ook voor de advocatuur.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X laat zich betalen door derde

Een failliete cliënt, verdacht van faillissementsfraude, die zijn advocaat door een derde laat betalen: welke curator zou geen lont ruiken? Toch handelde mr. X koosjer, oordeelt de Raad van Discipline.

Meneer L had verschillende vennootschappen die faillieerden, en ging in 2013 ook persoonlijk failliet. De curatoren hebben er een kluif aan. Ze verwijten meneer L dat hij niet meewerkt en geld heeft weggesluisd. Er loopt een strafzaak tegen meneer L vanwege faillissementsfraude. Mr. X stond meneer L bij in een klachtzaak tegen een accountant. De curatoren waarschuwden mr. X dat meneer L zonder hun toestemming helemaal niet mocht procederen. Toen bleek dat mr. X zich voor zijn diensten door een derde liet betalen, stapten ze naar de tuchtrechter.

Volgens de curatoren had mr. X 'niet integer gehandeld op grond van ernstige vermoedens van meewerken aan heling, witwassen, bedrieglijke bankbreuk en/of valsheid in geschrifte'.

Mr. X had met de curatoren moeten overleggen voordat hij ging procederen. Hij had zich laten betalen met geld dat bestemd was voor de boedel. Hij had zich ten onrechte en zonder toelichting door een derde laten betalen, zeker nu hij niet overlegd had met de curatoren.

In 2020 gaf het Hof van Discipline regels voor situaties als deze. Volgens mr. X had hij aan die voorwaarden voldaan. Hij had geverifieerd wie de derde was, hoe het zat tussen de cliënt en die derde en waarom de

derde de kosten wilde betalen. Om uit te sluiten dat er sprake was van een stroman had de derde stukken overgelegd die zijn verhaal onderbouwden.

In de opdrachtbevestiging had mr. X de derde als medeopdrachtgever opgenomen. De derde verklaarde daarin dat hij het geld niet op meneer L of diens bedrijven zou verhalen. De betaler had zijn handtekening eronder gezet, en die was weer gecontroleerd.

Tegenover de curatoren had mr. X zich op zijn geheimhoudingsplicht beroepen, maar hij had bij de deken wel alles uit de doeken gedaan. Die zag geen aanleiding voor een dekenklacht.

Volgens de Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden komt de klacht erop neer dat mr. X zich door een ander had laten betalen en niet had voldaan aan zijn onderzoeksplicht. Dat klinkt wat beperkter. Serveerden de curatoren de soep ter zitting iets minder heet?

Hoe dan ook, de tuchtrechter acht de klacht ongegrond. Voor nader onderzoek als door de curatoren verzocht, ziet de raad geen aanleiding. De tuchtrechter vermoedt dat de curatoren aan het vissen zijn: wie is toch die derde? Maar daar is het tuchtrecht niet voor bedoeld. De curatoren geven het niet op: ze gingen in beroep (ECLI:NL:TADRARL:2021:323).

FINANCIERING VAN RECHTSZAKEN EN ARBITRAGEZAKEN

No Cure No Pay

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2 | 4837 BN Breda
+31 (0)76 530 36 00 | www.liesker-procesfinanciering.nl

LIESKER
KARTELSCHADE

Louizalaan 207 | B-1050 Brussels
+32 (0)487 39 10 83 | www.liesker-kartelschade.nl

info@liesker.com

First Lawyers

**First Lawyers is op zoek naar een advocaat-
medewerker voor 24 tot 40 uur per week.**

Je voert zelfstandig interne feitenonderzoeken uit en wikkelt aansprakelijkheidskwesties af. Je begeleidt cliënten bij contractonderhandelingen en ontwikkelt en beheert contracten. Zo nodig procedeer je.

FIRST LAWYERS

First Lawyers is een advocatenkantoor dat zich van huis uit richt op ICT, datakwaliteit, bescherming van persoonsgegevens en commerciële contracten.

Naast het voeren van een procespraktijk, ondersteunt First Lawyers bedrijven met legal operations en smart contracting.

WELKE KANDIDAAT ZOEKEN WIJ?

- Een ondernemende professional, die zelfstandig relaties met cliënten kan onderhouden en marktkansen verzilvert.
- Minimaal drie jaar aantoonbare werkervaring in privacy, ICT recht en ICT contracten.
- Sterk analytisch vermogen met oog voor detail.
- Uitstekende communicatieve vaardigheden.

WAT BIEDEN WIJ?

- Een uitdagende en hybride werkomgeving, inspirerend en persoonlijk.
- Enthousiaste collega's en uitstekende arbeidsvoorwaarden.
- Je hebt toegang tot opleidingsmogelijkheden en bent bereid kennis over te dragen aan cliënten en collega's.

SOLLICITEREN?

Spreek de functie jou aan en wil je meer informatie? Neem dan contact op met mr. dr. A.W. (Anne-Wil) Duthler via info@firstlawyers.nl of +31 (70) 306 00 33 of bezoek de website www.firstlawyers.nl.

Je kunt ook direct solliciteren door jouw motivatiebrief en CV te sturen aan info@firstlawyers.nl.

BUITENLANDSE BALIE

Justitiële dwaling in België

Degoutant. Dat woord kwam vaak voorbij op Twitter nadat het Vlaamse onderzoeksprogramma *Pano* een uitzending wijdde aan Carlo. Misselijkmakend, zeggen we in Nederland. Carlo is een verstandelijk beperkte man, die bijna tien jaar onschuldig in de cel zat op verdenking van het medeplegen van moord in 2009.

De Belgische politie slaagde er aanvankelijk niet in de zaak op te lossen. Pas in 2011 arresteerde ze Carlo, destijds 21, nota bene nadat diens vader bij de politie kwam klagen over pesteringen aan het adres van zijn zoon. De zwakbegaafde Carlo bleek niet alleen een gemakkelijk slachtoffer, maar ook een gemakkelijke dader. De politie zette hem tijdens urenlange verhoren zo zwaar onder druk dat hij ten langen leste alles toegaf wat de rechercheurs wilden horen. Op beelden van de verhoren is te zien hoe ze daarbij te werk gingen. Degoutant. De advocaten van Carlo mochten, ondanks herhaaldelijk aandringen, niet bij de verhoren aanwezig zijn. Weliswaar had het EHRM al in 2008 het Salduz-arrest gewezen, maar dat werd in België pas in 2012 geëffectueerd.

Voor Carlo kwam dat te laat. Pas in 2020 werd hij vrijgesproken, nadat zijn zaak eindelijk voor de rechter kwam. Inmiddels wordt een van de rechercheurs vervolgd. Volgens de Orde van Vlaamse Balies toont de reportage hoe belangrijk de aanwezigheid van een advocaat is bij een politieverhoor. De documentaire is te zien via www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/02/07/pano-carlo/.

DE DEALMAKER

Goede sfeer

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

De oprichters van loterij-organisator Lotify blijven na de meerderheidsparticipatie van de Staatsloterij aan boord. 'Bij zo'n transactie gaat het om het vinden van de juiste balans tussen hard onderhandelen en behoud van de goede sfeer.'

Ytzen Marseille (30) heeft zijn eerste overnamedeals als partner achter de rug. Op 1 januari 2022 maakte hij promotie binnen JB Law, een volledig in fusies en overnames gespecialiseerd kantoor in Amsterdam van achttien advocaten. 'Ik ben hier nu de jongste partner,' zegt Marseille met enige trots. 'Zou ik bij een groot Zuidas-kantoor hebben gezeten, dan had ik langer op deze stap moeten wachten.' JB Law is in 2006 opgericht door Pieter Janssen en Mariëlle Broekhuysen, beiden afkomstig van Allen & Overy. Dat jaar werd ook Adyen opgericht, het betaalbedrijf dat inmiddels tientallen miljarden euro's waard is en tot aan de beursgang in 2018 een trouwe klant was van JB Law voor hun private investeringsrondes. 'Dat heeft ons een sterke positie gegeven in de wereld van start-ups en techbedrijven,' zegt Marseille. Het kantoor richt zich op fusies, overnames en kapitaalinjecties van grofweg tussen de 5 en 200 miljoen euro, de zogeheten mid-market. Klanten komen via andere klanten binnen of worden via 'pitches' gewonnen. Daarbij moet JB Law regelmatig de strijd aan met de grote Zuidas-kantoren. Marseille: 'Wij mogen dan een nichekantoor zijn, maar we doen in omvang niet onder voor de mid-market fusie- en overnameafdelingen van de grote kantoren. Deze kantoren houden zich immers bezig met veel meer rechtsgebieden dan wij, zoals beursgangen.' Voor grensoverschrijdende transacties kan JB Law een beroep doen op een internationaal netwerk van nichekantoren

die – niet toevallig – vrijwel allemaal zijn opgericht door oud-medewerkers van Allen & Overy.

Marseille adviseerde met collega Broekhuysen de aandeelhouders van Lotify bij de verkoop van de meerderheid van de aandelen aan de Nederlandse Loterij, de uitbater van de Staatsloterij. Lotify verzorgt via een digitaal platform de hele gang van zaken rond fondsenwervende loterijen en winacties, waarvan de opbrengst vaak ten goede komt aan sportverenigingen of andere lokale initiatieven. Namens de Staatsloterij trad De Brauw op.

De oprichters van Lotify behouden een minderheidsbelang en blijven leidinggeven aan de onderneming. 'De meest interessante transacties zijn die waarbij de juiste balans moet worden gevonden tussen hard onderhandelen en het behoud van de goede sfeer, omdat de betrokkenen met elkaar door moeten. Je kunt best voor de hoogste prijs en beste voorwaarden gaan, maar je moet ook constructief blijven en dus niet op alle slakken zout leggen.'

MAX IN MEMORIAM MOSZKOWICZ

DOOR / GERARD SPONG

Mr. Max Moszkowicz komt de eer toe dat hij de verdediging in strafzaken een grote dienst heeft bewezen met het voeren van vaak spitsvondige bewijsverweren. Toen hij zijn eerste schreden in de strafzittingszalen zette, werd een strafrechtpraktijk door de gevestigde advocatuur met de nek aangekeken. Dat zou geen nette praktijk zijn. Intussen heeft de wetgever met strafbaarstellingen als feitelijk leidinggeven, witwassen en allerhande fraude de zogeheten 'witteboordenpraktijk' een gezicht gegeven. Veel civiele klandizie bleek onverhoopt crimineel te zijn. Confrère Max Moszkowicz was één van de eersten die zowel de blauwe- als de witteboorden crimineel verdedigde.

Met zijn weigering de van oorlogsmisdaden beschuldigde én veroordeelde Pieter Menten te verdedigen, toonde Moszkowicz dat hij ook morele grenzen van de verdediging in strafzaken in aanmerking nam. Het geheim van hem was verder zijn eloquentie in het pleiten. Met zachte, licht hese stem wist hij feilloos via zijn 'fingerspitzengefühl' de zwakke plekken in een bewijsconstructie bloot te leggen. 'Max' voor velen, verstonde ook de kunst met bijtend sarcasme een in zijn ogen gênante of juridisch aanvechtbare gang van zaken in zijn pleidooi te hekelen. Zo herinner ik mij een zaak op Curaçao van een Antilliaanse advocaat die wij beiden als raadsman bijstand gaven. In diens zaak bleek dat de rechter-com-

missaris een verdachte dagenlang naakt in een cel waar de temperatuur tot $\pm 40^{\circ}$ C opliep, had laten opsluiten. Als getuige ter zitting onder-vraagd door Max of tegen zo'n naakte opsluiting in zo'n oven geen (morele) bezwaren bestonden, antwoordde deze rechter-commissaris: 'Zo doen wij dat hier.' De reactie van Max was weergaloos. Hij rolde de mouwen van zijn toga op en liet quasi-achteloos het op zijn arm getatoeëerde kampnummer zien en voegde daaraan toe: 'Zo deden ze het daar.' Waarmee hij zonder veel woorden te gebruiken de aangevoerde rechtvaardiging gelegen in een gebruikelijke gang van zaken sarcastisch de grond in boorde. Gloedvol was ook zijn betoog van honderden pagina's in de Octopus-

© Maurice Boyer / ANP

zaak waarin hij Johan V. alias de 'Hakkelaar' bijstond. Opvallend was dat Max tijdens de vele zittingsdagen zijn reeds uitgetypte pleitnotitie veelvuldig met tekstwijzigingen in de kantlijn verbeterde. Met een peperdure pen welteverstaan. Want Max had een goed ontwikkeld gevoel voor esthetiek. Hij hield van mooie spullen: pennen, horloges, auto's en maatkleding waren naast de advocatuur zijn lust en zijn leven. Aan vakgenoten die een dergelijke luxueuze stijl van leven onverenigbaar met de strafadvocatuur vonden, maakte hij weinig woorden vuil. Hij had – zo liet hij zich eens tegenover mij ontvalen – uit zijn oorlogstijd geleerd dat het erop aan kwam dat je eenieder in zijn waarde laat en dat het erop

aankwam dat je je vak goed uitoefende c.q. goede rechtsbijstand gaf en dat al het overige – de luxe – bijzaak was. Bijzaak waarvan een mens naar geloven mocht genieten. Hij wilde daarom afrekenen met benepenheid nu het leven zo kort en soms zo moeilijk was.

Het gaf hem dan ook grote voldoening in zijn Jaguar naar een rechtbank of hof te worden gereden. Met zijn flair en welsprekendheid wist Max in bekende grote strafzaken cliënten te verwerven. Eén daarvan is de zaak van de Heineken-ontvoerdere. Met zijn verdediging dwong hij bij eenieder respect af. Max beschikte ook over een feilloos geheugen voor hem aangedaan onrecht. Hij bleef daar wonderwel uiterst discreet mee

omgaan. Zo heeft hij moeten meemaken dat hij als stagiair op een relatief groot en bekend advocatenkantoor in het zuiden des lands antisemitisch bejegend werd. Hij sprak daar bitter over, maar hing het niet aan de grote klok. Daarmee gaf hij blijk van een opmerkelijke vergevingsgezindheid. Al zijn capaciteiten overziende, moet de conclusie luiden dat Max Moszkowicz een markante raadsman in strafzaken was, die de verdediging in strafzaken een impuls heeft gegeven zich te ontwikkelen tot een hoog niveau. We zijn hem dan ook veel dank en eerbied verschuldigd.

Gerard Spong is strafrechtadvocaat in Amsterdam.

REVIEWS

MEKKES ADVOCATUUR VERZAMELT
REVIEWS VIA ADVOCAATSCORE

**Julia Mekkes, strafrechtadvocate
met 147.000 duizend volgers op
Instagram:**

Mekkes: "In deze tijd leest iedereen reviews. Als cliënten reviews belangrijk vinden en gebruiken in hun keuzeproses voor een advocaat, waarom zou ik het dan niet doen?"

Vraag nu een gratis demo aan!

ACQUISITIEGESPREKKEN ZONDER VERKOOPPRAATJES

DOOR / DANIËLLE DE JONGE

Succesvol acquireren en relaties beheren? Acquisitietrainer Daniëlle de Jonge geeft praktische tips.

Een inhoudelijk goed gesprek voeren, gaat je ongetwijfeld goed af. Daarnaast is het opbouwen van de relatie cruciaal in sterke commerciële gesprekken. Dat vraagt om regie en klantgerichte gespreksvaardigheden. Wordt het dan een verkooppraatje? Integendeel. Dat past niet bij de advocatuur en is niet meer van deze tijd. Als jij eigentijdse vaardigheden inzet, maak je het voor de ander én jezelf een stuk leuker en makkelijker. Een greep uit de mogelijkheden.

NIEUWE FOCUS

Tot een aantal jaar geleden stonden *Unique Selling Points* centraal in commerciële gesprekken – ofwel: de eigenschappen van jouw dienstverlening. Tegenwoordig ligt de focus op de vraag wat jouw meerwaarde is: de *Unique Buying Reasons* – ofwel: waarom wil een cliënt überhaupt met jou zakendoen?

Cliënten hebben meestal goed voor ogen wat ze belangrijk vinden. Kom je met verkooppraatjes aanzetten, dan rent iemand al snel weg. Weet je iemand te raken, het gevoel te geven dat je echt wilt helpen en voeg je op bijzondere wijze klantaandacht toe? Dan is de kans heel groot dat jij degene bent op wie de keuze valt. Dat vraagt om een vernieuwde inzet van gespreksvaardigheden, een duidelijke profilering en continue alertheid op kansen.

RELATIEGERICHTE VRAGEN

Dat jouw expertise in orde is, geloven cliënten wel. Dat hebben ze immers op de website of LinkedIn al groten-

deels gezien. Zij vragen zich af: gaan wij een waardevolle zakenrelatie opbouwen? Dus ga je aan de slag met relatiegerichte vragen, als aanvulling op de inhoudelijke kant van het gesprek. Het zijn vragen die ingaan op de samenwerking die jullie voor ogen hebben. Ter inspiratie uit een lange lijst van varianten een kleine selectie vragen om te stellen aan cliënten:

- ‘Welke voordelen heeft een positief resultaat voor jou persoonlijk?’
- ‘Wat kan ik doen om te voorkomen dat je je zorgen maakt?’
- ‘Hoe kan ik je het best structuur en overzicht bieden?’
- ‘Wat verwacht je van mij? Wat niet?’
- ‘Waarop ga je je keuze baseren voor een advocaat?’

Neem als uitgangspunt dat zestig procent van de vragen die jij stelt over inhoud gaan, de overige veertig procent is relatiegericht.

GEEF CLIËNTEN EEN PODIUM

Voor veel advocaten kan het onaangenaam voelen om te vertellen waarin zij onderscheidend zijn, wat hun werkwijze typeert of wat de meerwaarde van het kantoor is. Dat is logisch, want voor je het weet wordt het borstklopperij en daar zitten cliënten niet op te wachten. Jij waarschijnlijk ook niet. Tegelijkertijd wordt weleens gezegd: bescheidenheid siert de mens, maar het verkoopt voor geen meter.

De oplossing: laat andere cliënten aan het woord. Niet letterlijk uiteraard, want je neemt een cliënt niet mee naar een acquisitiegesprek.

Wel door in het gesprek te vertellen hoe zij jou ervaren. In plaats van dat je zegt ‘Ik reageer snel en communiceer frequent over de voortgang’, vertel je ‘Wat cliënten waarderen is dat ik altijd snel reageer’ of ‘Wat ik vaak terugkrijg van cliënten is dat ze het prettig vinden om voortdurend op de hoogte te zijn’. Voel je het verschil? Stuk prettiger om te doen en voor de potentiële cliënt meteen een bevestiging dat hij een goede keuze maakt met jou. Want anderen zijn duidelijk ook tevreden. Tot slot: één van de meest originele starters van een gesprek is de complimenteuzen vraag. Geef de cliënt een passend compliment en stel daar vervolgens een vraag over. Bijvoorbeeld: ‘Dat project hebben jullie goed aangepakt. Wat was jouw rol in het geheel?’ Hiermee creëer je meteen een positieve sfeer. De ander raakt enthousiast, komt in de ‘vertelstand’ en de energie bruist. Een ideaal startpunt voor een goed acquisitiegesprek.

LAWYERS FOR LAWYERS

‘Hongkong is nu een politiestaat’

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Iedereen moet zijn relaties met Hongkong en China aan een risicoanalyse onderwerpen, zegt Dennis Kwok. De repressie in Hongkong is slechts een symptoom van het China nieuwe stijl.

Zielenrust is moeilijk te vinden voor de Hongkongse advocaat en oud-parlementariër Dennis Kwok. Hij verliet Hongkong in 2021 en is veilig in de Verenigde Staten, maar veel van de collega's in zijn thuisland zijn geschapt van het tableau of zitten in de gevangenis. Soms vanwege het bijstaan van cliënten in politiek gevoelige zaken, vaak ook vanwege hun inzet voor democratie en vrijheid.

‘Hongkong kent een lange traditie van advocaten die actief zijn als maatschappelijke leiders en politici,’ vertelt Kwok in een videogesprek vanuit zijn nieuwe woonplaats, waar hij werkt als advocaat en als *senior fellow* aan Harvard University. ‘Ik ken zeker vijftien of twintig van de advocaten die nu in Hongkong vastzitten. Ze worden behandeld als terrorist, komen niet op borgtocht vrij. Hun voorarrest kan jaren duren.’ En dan heeft hij het nog niet over advocaten in China: ‘Als je daar een zaak aanneemt die de Staat niet bevalt, kun je verdwijnen en word je in elkaar geslagen, gemarteld, vergiftigd, doodgeslagen.’

Dennis Kwok

POLITIESTAAT

Hongkongse advocaten die geen ‘gevoelige’ zaken doen kunnen gewoon functioneren, vertelt Kwok. ‘De invloed van China is op die terreinen nog niet zo merkbaar. Maar de maatschappij waarin ze leven, is veranderd in wat je zonder overdrijven een politiestaat kunt noemen. Overheid en politie kunnen doen wat ze willen, de onafhankelijke rechtspraak is verdwenen.’

Wat had Kwok verwacht, toen de Britten in 1997 Hongkong overdroegen aan China – een land dat ook toen niet bekendstond om zijn vrijheden? ‘Ik was nog student, ik wist het niet goed. Maar hoe het nu is, was zeker niet de bedoeling.’

Op papier zag het er indertijd keurig uit: er was gekozen voor ‘one country, two systems’. Hongkong zou veel autonomie krijgen en China zou met een politiek hervormingsplan komen dat moest voorzien in algemene verkiezingen in Hongkong.

Dat hervormingsplan kwam in 2014: China zou de kandidaten aanwijzen waaruit Hongkong mocht kiezen. ‘De wereld is naïef geweest,’ zegt Kwok. Hij schreef er

kortgeleden een beschouwing over, *The Inevitable End of ‘One Country, Two Systems’*. De gedachte dat China's ommezwaai naar kapitalisme uiteindelijk zou leiden tot democratie is een illusie gebleken. En, schrijft Kwok, de ervaringen in Hongkong leren ons dat vrijheid zonder democratisch bestuur onhoudbaar is.

DRACONISCHE WETTEN

De Hongkongse orde van advocaten staat inmiddels onder enorme druk. Kwok: ‘Ze waren altijd zeer uitgesproken tegen autoritarisme en draconische wetten, maar

hebben te horen gekregen dat hun status zal worden afgepakt als ze daarmee doorgaan. Er heerst nu complete stilte.’

Met name de nationale veiligheidswet Hongkong die in 2020 werd ingevoerd in Hongkong gaat ver. De wet stelt strenge straffen op vaag geformuleerde delicten waaronder ondermijning van de staat, separatisme, terrorisme of samenspanning met buitenlandse machten. ‘China's politiek is onder Xi Jinping fundamenteel veranderd,’ zegt Kwok. ‘Het drijft op agressief nationalisme, vergelijkbaar met Europa in de jaren dertig. De situatie in Hongkong is slechts een symptoom daarvan.’

NIEUWE RISICOANALYSE

Buitenlandse bedrijven en ngo's die met China of Hongkong te maken hebben, moeten volgens Kwok een nieuwe risicoanalyse maken. ‘Wie zakendoet met een Chinees bedrijf, doet in feite zaken met de Staat. Misschien heb je te maken met data-overdracht, terwijl dat aan zeer strenge regels is gebonden. Of je hebt in een contract een forumkeuze voor Hongkong staan. Daar moet je echt heel goed naar kijken. En verwacht niet dat advocaten aldaar je van onafhankelijk en eerlijk advies durven te voorzien, want alles wat ze zeggen of schrijven kan door de Staat worden gelezen. Privacy bestaat niet in China.’

Kwok is bezig met het opzetten van een multidisciplinaire denktank in de VS die de risico's van de nieuwe Chinese politiek in kaart brengt. ‘De wereld moet niet naïef zijn, er is een grote verandering gaande. Ik denk dat mensen zich pas over een paar jaar realiseren hoe krankzinnig het is.’

SECOND HOME BEURS

Uw code:
ADV3MG

18-20
MAART
JAARBEURS
UTRECHT

Gratis bezoeken?
www.secondhome.nl/tickets

§
SpandawVeltman
FRAUDEMANAGEMENT & CRIMINOLOGIE

Barteld Spandaw

Masters in Investigation

Spandaw&Veltman is een onderzoeksbureau wat zich richt op Fraude, Integriteit en Criminologie.

www.spandawveltman.nl
050 204 64 45

 OUTVIE
Connecting Knowledge & Networking

Opleidingen van de **hoogste kwaliteit**, zoals u gewend bent.

Opleidingen in het juridische vakgebied

Ervaren professionals en vakgenoten bieden u theorie en praktische handvatten gericht op uw eigen juridische praktijk. Al meer dan 30 jaar biedt Outvie (voorheen IIR) trainingen binnen uw vakgebied aan.

► Cybersecurity voor Juristen

Start 6 april 2022 | 18 PO-punten

► Bedrijfskunde voor Juristen

Start 11 juni 2022 | 21 PO-punten

► Duurzaamheid & Recht

Start 12 april 2022 | 18 PO-punten

► Technologie Foundation voor Juristen

Start 5 september 2022 | 30 PO-punten

Bekijk het volledige opleidingsaanbod op

P.S. IIR heet vanaf 1 januari 2022: Outvie!

 outvie.nl/legal

Boomjuridisch

Editie 2022

Vademecum Advocatuur 2022

De voornaamste en meest recente wet- en regelgeving voor de praktijkuitoefening en praktijkvoering door advocaten

ISBN: 9789462126602
1e druk, 2022, 560 pagina's

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Geldigheid van besluiten (2)

Lang niet alle besluiten zijn besluiten.
En niet alle besluiten zijn geldig.

DOOR / LISETTE VAN DER GUN¹

In deel 1 van dit tweeluik over de geldigheid van besluiten van rechtspersonen ging ik in op de vraag wat een besluit is en welke besluiten nietig zijn. In dit tweede deel bespreek ik welke besluiten vernietigbaar zijn.

VERNIETIGBARE BESLUITEN

Artikel 2:15 lid 1 BW bepaalt welke besluiten vernietigbaar zijn. Er zijn in beginsel² drie gronden:

a. wegens strijd met wettelijke of statutaire bepalingen die het tot stand komen van besluiten regelen. Het gaat daarbij om meer formele, procedurele voorwaarden aan de besluitvorming. Bijvoorbeeld bepalingen die de oproeping of de agendering van onderwerpen van vergaderingen regelen, de toezending of ter inzagelegging van stukken, of de manier waarop gestemd moet worden. Als bij het nemen van een besluit sprake is van zo'n totstandkomingsgebrek, dan is dat besluit vernietigbaar. Dat is anders als bijvoorbeeld de oproepingstermijn niet in acht is genomen, niet alle vergadergerechtigden hebben ingestemd met de besluitvorming én de bestuurders en commissarissen voorafgaand aan de besluitvorming niet in de gelegenheid zijn gesteld om advies uit te brengen. Dan bepaalt artikel 2:225 lid 1 BW dat er geen wettige besluiten genomen kunnen worden. Dat geldt ook voor besluiten over onderwerpen die niet op de agenda stonden (artikel 2:224 lid 1 BW). Dus als alle vergadergerechtigden aanwezig zijn ondanks dat de oproeping niet in orde was of als niet alle te behandelen onderwerpen op de agenda stonden en er wel besluiten worden genomen, ook over die

onderwerpen, dan zijn die besluiten vernietigbaar. Maar als door de gebrekkige oproeping niet alle vergadergerechtigden aanwezig zijn of een vergadergerechtigde weigert te stemmen over een onderwerp dat niet op de agenda stond, en er worden toch besluiten genomen, dan zijn deze besluiten nietig. Artikel 2:15 lid 6 BW bepaalt dat besluiten die op grond van lid 1 sub a vernietigbaar zijn, bevestigd kunnen worden. Het bevestigingsbesluit heeft terugwerkende kracht. Er kan geen vordering tot vernietiging van het oorspronkelijke besluit meer worden ingesteld. Voor het bevestigingsbesluit gelden dezelfde vereisten als die golden voor het vernietigbare besluit.

b. wegens strijd met de redelijkheid en billijkheid van artikel 2:8 BW. De toetsing van een besluit aan de redelijkheid en billijkheid is (in beginsel) marginaal. Het is een belangenafweging. Het gaat erom of het orgaan in redelijkheid tot zijn besluit heeft kunnen komen. De Hoge Raad bepaalde³ dat de rechter terughoudend moet zijn bij de beoordeling of een orgaan van een rechtspersoon bij het nemen van een besluit alle in aanmerking komende belangen naar redelijkheid en billijkheid heeft afgewogen en daarbij de nodige zorgvuldigheid in acht heeft genomen. Een voorbeeld: een emissiebesluit waardoor het belang van een aandeelhouder verwaterd, is vernietigbaar wegens strijd met de redelijkheid en billijkheid als geen deugdelijk onderzoek is gedaan naar een alternatieve financieringsmogelijkheid, als niet vaststaat dat uitgifte tegen de uitgiftekoers reëel is en de financiering grotendeels wordt gebruikt

om managementvergoedingen en bonussen te voldoen.⁴

c. wegens strijd met een reglement. In beginsel komen alle reglementen in aanmerking. Of bij schending van het reglement vernietiging moet volgen, is een belangenafweging. Daarbij speelt de gedragsregel van artikel 2:8 BW ook een rol. Een vordering tot vernietiging kan worden ingesteld tegen de rechtspersoon door iemand die een redelijk belang heeft bij de naleving van de verplichting die (beweerdelijk) niet is nagekomen. Een vordering tot vernietiging kan ook door de rechtspersoon worden ingesteld. Daarvoor is een bestuursbesluit nodig. Een vernietigbaar besluit is geldig totdat de rechtbank het heeft vernietigd. Vernietiging heeft in beginsel terugwerkende kracht. De bevoegdheid een vordering tot vernietiging van een besluit aanhangig te maken vervalt na een jaar.⁵ Buitengerechtelijke vernietiging is niet mogelijk. Een vordering tot vernietiging kan niet aan arbitrage worden onderworpen.⁶ Een beroep op vernietigbaarheid kan evenmin als verweer worden ingesteld. Vernietiging kan wel in reconventie worden gevorderd.

NOTEN

- 1 Lisette van der Gun is advocaat bij UdinkSchepel Advocaten in Den Haag.
- 2 Een besluit kan ook op andere dan de in artikel 2:15 BW genoemde gronden vernietigbaar zijn. Artikel 2:15 lid 1 BW bepaalt: 'onverminderd het elders in de wet omtrent de mogelijkheid van vernietiging bepaalde'.
- 3 HR 12 juli 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ9145, NJ 2013/461 (VEB/KLM).
- 4 Rb. Oost-Brabant (vzr.) 29 november 2017, ECLI:NL:RBOBR:2017:6254.
- 5 Artikel 2:15 lid 5 BW.
- 6 HR 10 november 2006, ECLI:NL:HR:2006:AY4033, NJ 2007, 561, m.nt. H.J. Snijders.

Beperking van het aantal pagina's in appel: de tussenstand

Een groep advocaten heeft vorig jaar de Staat in kort geding gedagvaard om de maatregel van de beperking van de processtukken in appel per 1 april 2021² ongedaan te maken. De voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag heeft bij tussenvonnissen van 11 juni 2021³ prejudiciële vragen gesteld aan de Hoge Raad. Daags voor kerst kwam de conclusie van A-G De Bock⁴. In dit artikel wordt ingegaan op deze conclusie.

DOOR / JAN WOUTER ALT¹

DE PREJUDICIËLE VRAGEN AAN DE HOGE RAAD

Sterk verkort komen de door de voorzieningenrechter Den Haag gestelde vragen op het volgende neer. (1) Mag een rechter een maximaal aantal pagina's of woorden van een processtuk bepalen en bij overschrijding die partij niet-ontvankelijk verklaren? (2) Indien dat is toegestaan, mag dat dan gebeuren in de vorm van een landelijk procesreglement? Vervolgens worden vragen gesteld over het waarborgen van het respecteren van

het beginsel van hoor en wederhoor, afhankelijk of de tweede vraag positief of negatief wordt beantwoord (3 en 4) en het bieden van toereikende rechtsbescherming (5).

DE CONCLUSIE VAN A-G DE BOCK IN HET KORT

De A-G is van mening dat de in de procesreglementen van de hoven opgenomen regels dat processtukken niet langer mogen zijn dan 25 pagina's op zichzelf toelaatbaar zijn, omdat zij gebaseerd kunnen

worden op de eisen van een behoorlijke rechtspleging.⁵ Die regels zijn in haar visie niet in strijd met artikel 6 EVRM, waarin het recht op toegang tot de rechter is verankerd, of met het beginsel van hoor en wederhoor. De procesreglementen mogen, aldus de A-G, echter niet bepalen dat een processtuk dat te lang is, *in zijn geheel* wordt geweigerd. Weigering van de memorie van grieven (c.q. het verzoekschrift) leidt namelijk tot niet-ontvankelijkheid van het appel. Voor zo'n ingrijpende sanctie is (wél) een

wettelijke grondslag vereist, maar die ontbreekt. Ook weigering van de memorie van antwoord (c.q. het verweerschrift) is niet toegestaan. Zij stelt voor dat de procesreglementen zouden kunnen bepalen dat een te lang processtuk – in de situatie dat geen toestemming is verleend om een langer stuk in te dienen en na het bieden van een hersteltermijn niet een korter stuk is ingediend – niet wordt gelezen, voor zover de paginalimiet is overschreden. Zij acht dit niet een sanctie die zodanig ingrijpt in de rechten van partijen dat daarvoor een wettelijke grondslag nodig is.⁶

HET SPRINGENDE PUNT: ZIJN DEZE BEPERKINGEN TOEGESTAAN ZONDER WETTELIJKE BASIS?

De A-G leidt uit Hoge Raadjurisprudentie af dat bepalingen in een procesreglement invulling geven aan rechterlijke beleidsruimte en dat die beleidsruimte niet in alle gevallen hoeft voort te vloeien uit een wettelijke grondslag.⁷ Voor bepalingen van overwegend organisatorische aard, die niet wezenlijk ingrijpen in de rechten van partijen, is een wettelijke grondslag niet nodig. Voor wat betreft het soort beslissingen waarom het dan gaat, trekt zij een parallel met rolbeslissingen. Dergelijke beslissingen worden genomen ter bevordering van een behoorlijke rechtspraak en ter verzekering van een geregeld verloop van de procesgang en beperken niet wezenlijk de rechten van partijen. Als voorbeeld noemt zij het beperken van de spreektijd ter zitting.⁸ Als het echter gaat om bepalingen in een procesreglement die wél wezenlijk ingrijpen in de rechten van partijen, ligt het

anders.⁹ Daarvoor is in beginsel een wettelijke grondslag nodig, zij het dat in een enkel bijzonder geval ook de eisen van een behoorlijke rechtspleging dergelijke regels kunnen meebrengen.¹⁰ Duidelijk is dat van het wezenlijk ingrijpen in de rechten van partijen in ieder geval sprake is als het procesreglement aan het niet-naleven van een bepaalde regel uit het reglement de sanctie van niet-ontvankelijkheid verbindt.¹¹ De A-G stelt daarmee op één lijn wanneer de regels *in hun toepassing* leiden tot niet-ontvankelijkheid, zoals het weigeren van een memorie van grieven omdat deze niet aan bepaalde vereisten voldoet. Voor het opnemen van een dergelijke sanctie in het procesreglement is dus *altijd* een wettelijke grondslag vereist.¹²

DE HAMVRAAG: GRIJPEN DE MAXIMERINGSREGELS WEZENLIJK IN DE RECHTEN VAN PARTIJEN IN?

De A-G geeft in rnr. 5.54 aan dat de maximeringsregels in overwegende mate strekken ter bevordering van een behoorlijke rechtspraak en ter verzekering van een geregelde loop der zaken. Beslissend daarvoor lijkt haar dat de maximeringsregels voorzien in (i) de mogelijkheid om een langer processtuk in te dienen als daarvoor toestemming is verleend, en (ii) de mogelijkheid om een aanvullende akte te nemen als daarvoor toestemming is verleend. Gelet op deze *'fall back-opties'* komt het er in feite op neer dat het in eerste instantie niet is toegestaan om een processtuk in te dienen dat langer is dan 25 pagina's, maar dat geen sprake is van een absoluut beletsel. Doordat de mogelijkheid wordt geboden om toch

een langer processtuk en/of een aanvullende akte in te dienen, is volgens de A-G geen sprake van een wezenlijk ingrijpen in de rechten van partijen.

NAAR MIJN MENING GRIJPEN DE MAXIMERINGSREGELS WÉL WEZENLIJK IN DE RECHTEN VAN PARTIJEN IN

Het gaat hier niet (louter) om een regeling van organisatorische aard. Van dat laatste zou sprake zijn indien er – behoudens in een zo extreme situatie dat een stuk in strijd komt met de goede procesorde – *geen enkele* beperking van de omvang plaatsvindt, mits men dit maar tijdig aangeeft c.q. vraagt. Er is geen sprake van een beperking indien een op juiste wijze en tijdig ingediend verzoek *altijd* wordt gehonoreerd. Een verlengingsverzoek is echter geen hamerstuk. Een wederpartij mag zich daarover uitlaten en die toestemming kan ook *geweigerd* worden. Zelfs is het mogelijk dat het verzoek slechts deels wordt toegewezen.¹³ De wijze waarop een partij haar standpunt voor het voetlicht brengt, wordt dan afhankelijk van toestemming van een rechter na het horen van de wederpartij. Daarmee verliest een procespartij in appel op dat punt haar autonomie en kan de beslissing bepalend zijn voor de uitkomst van de zaak. Ook de voorgestelde optie (het weglaten van de limiet overschrijdende pagina's) grijpt fors in in de rechten van partijen. Uitgaande van een memorie van grieven van dertig pagina's zou het dan gaan om de laatste vijf pagina's. Doorgaans bevatten die processuele essentialia zoals een bewijsaanbod en het petitum. Het buiten beschouwing laten daarvan kan vergaande consequenties hebben

voor de uitkomst van de procedure. Dit raakt de kern van de procedure en grijpt dus diep in de rechten van partijen in. Daarvoor is dan ook wel degelijk een wettelijke basis vereist.

OVERIGE OPMERKINGEN

Daarbij is ook de vraag hoe zich dat verhoudt tot de roep om (meer) waarheidsvinding door de civiele rechter.¹⁴ De A-G merkt in dat kader op dat door de invoering van de (Spoedwet) KEI het zwaartepunt meer komt te liggen op de zitting en dat daarom de Hoge Raad de tweeconclusieer zou moeten versoepelen.¹⁵ Echter, niet alleen is dat laatste (nog) niet aan de orde, sterker nog, bij die Spoedwet KEI is het pleidooi (artikel 134 Rv) nu juist afgeschaft en is de spreektijd van een partij bij procesreglement bij sommige hoven teruggebracht naar tien minuten en bij andere tot dertig minuten.¹⁶ De omvang van de pleitnota is gemaximeerd tot twaalf pagina's.¹⁷ Het zwaartepunt ligt dus (vooralsnog) bij het eerste en enige inhoudelijke processtuk. Beperking daarvan klemt temeer daar, zoals de A-G terecht opmerkt, er geen onderzoek naar de aard en omvang van het probleem is gedaan¹⁸ en evenmin naar de oorzaak daarvan.¹⁹ Het staat dus geenszins vast dat dit door de rechtspraak ervaren probleem daarmee ook afdoende wordt opgelost.²⁰

CONCLUSIE

Het voorgaande betekent dat naar mijn mening de eerste twee prejudiciële vragen (volledig) ontkennend moeten worden beantwoord. Aan de overige vragen wordt dan niet toegekomen. Zoals ik al eerder schreef,²¹ ligt de bal bij de wetgever. Daarbij dient niet eenzijdig aan één knop te worden gedraaid, maar dient het procesrecht als geheel in onderlinge samenhang te worden herzien. Ik schreef het al eerder: als een advocaat het vertrouwen heeft dat hij niet na de eerste ronde 'af' is, kan hij zich

veel meer beperken tot de kern van de zaak. Een noodzaak om in alle denkbare scenario's volledig te zijn, is dan minder aanwezig.²² Wellicht zou dan ook het stelsel van artikel 149 Rv (niet voldoende gesteld/weersproken) in samenhang met de krap gestelde termijnen en beperking van de omvang eens kritisch tegen het licht gehouden moeten worden. Het zijn immers – in mijn optiek

althans – communicerende vaten. Ervan uitgaande dat de criticasters van het werk van *een deel* van de balie een punt²³ hebben, dan is het louter insnoeren van de *gehele* balie geen oplossing. In ieder geval ben ik het eens met de stelling dat kortere stukken méér tijd kosten. Dan helpt het niet dat in de afgelopen jaren de mogelijkheden voor het verkrijgen van uitstel sterk zijn teruggebracht.

NOTEN

- 1 Mr. dr. H.J.W. Alt is cassatieadvocaat bij Alt Kam Boer in Den Haag en redacteur van dit blad.
- 2 <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Per-1-april-limiet-aan-lengte-processtukken-bij-de-civiele-afdelingen-gerechtshoven.aspx>. Zo mogen een memorie van grieven en van antwoord maximaal 25 pagina's bevatten, een memorie van grieven en van antwoord in incidenteel hoger beroep slechts 15 pagina's, overige memories en akten 15 pagina's, een beroepschrift en verweerschrift maximaal 25 pagina's, beroepschrift en verweerschrift in incidenteel hoger beroep 15 pagina's en overige processtukken in verzoekschriftprocedures maximaal 15 pagina's. In geval van juridische of feitelijke complexiteit kan een partij het gerechtshof verzoeken om een processtuk van grotere omvang te mogen indienen, waarop zo spoedig mogelijk en met inachtneming van de belangen van partijen zal worden beslist.
- 3 ECLI:NL:RBDHA:2021:5927.
- 4 ECLI:NL:PHR:2021:1228 hierna ook aangeduid als CPG.
- 5 Aldus de samenvatting in randnummer 1.2.
- 6 CPG rnr. 5.85.
- 7 CPG 5.21-5.30, onder meer verwijzend naar het zogenaamde 'Rolrichtlijnen'-arrest: HR 28 juni 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZC2117, *NJ* 1997/495 m.nt. H.J. Snijders, *JB* 1996/186 m.nt. M. de Werd & R. Neerhof, en naar strafrechtelijke jurisprudentie en de tussenconclusie rnr. 5.51.
- 8 CPG rnr 5.51. Het is overigens een aparte vraag of die beperking in die vorm wel mogelijk is. Naar mijn weten is dit eenvoudig nog niet eerder aan de Hoge Raad voorgelegd.
- 9 CPG rnr. 5.52.
- 10 CPG rnr. 5.30 en 5.52. Zie ook de conclusies in rnr. 5.84-5.86.
- 11 CPG rnr. 5.31.
- 12 CPG rnr. 5.31
- 13 Vgl. CPG rnr. 3.6, waaruit blijkt dat het hof Amsterdam vijfmaal verlenging van een processtuk heeft toegestaan met een lager aantal pagina's dan verzocht.
- 14 CPG rnr. 4.37. Zie ook: W.D.H. Asser, *Asser-Procesrecht-3-Bewijs*, Deventer-Kluwer 2017, nr. 74 en R.H. de Bock, *Tussen waarheid en onzekerheid: over het vaststellen van de feiten in een civiele procedure*, diss. Tilburg 2011, Kluwer 2011, p. 33 en p. 98-100.
- 15 CPG rnr. 4.44.
- 16 CPG rnr. 5.47.
- 17 CPG rnr. 5.47.
- 18 De Staat spreekt in dat verband ook over het *ervaren* van het probleem.
- 19 CPG rnr. 4.5 en 4.9.
- 20 De parallel dringt zich op met het artikel van M.J.A.M. Ahsmann & H.F.M. Hofhuis 'Tijdige rechtspraak 2020-2023: gaat het er toch van komen?' *NJB* 2022/234. Zij schrijven in de conclusie van dat artikel: (...) *TR* [het programma *Tijdige Rechtspraak 2020-2023-HJWA*] is opnieuw een sprong in het diepe, kennelijk met de gedachte: we zien wel of we bovenkomen. (...)
- 21 H.J.W. Alt, 'Beperking van het aantal pagina's in appel: aanpassing van het burgerlijk procesrecht vereist', *JBPr* 2021/4.
- 22 H.J.W. Alt, 'Tijd voor de-escalatie in civiel procesrecht', *Advocatenblad* juni 2021 <https://www.advocatenblad.nl/2021/06/09/tijd-voor-de-escalatie-in-civiel-procesrecht/>.
- 23 De aard en omvang dient m.i. nader te worden onderzocht.

ZO, DAT GAAT SNEL!

DIE IS KLANT BIJ RECHTSORDE

Dé snelste zoekmachine voor de beste juridische en fiscale professionals van Nederland. Ben je op zoek naar relevante informatie, geordend en overzichtelijk gepresenteerd? Sneller vinden wat je nodig hebt, zodat je verder kunt met je werk?

Rechtsorde is een supersnelle zoekmachine, die je in een oogwenk brengt naar de documenten die je nodig hebt als advocaat, jurist of fiscalist.

Nieuwsgierig?

VRAAG NU EEN GRATIS DEMO AAN VIA [RECHTSORDE.NL/DEMO](https://rechtsorde.nl/demo)

Hoffmann

ADVERTORIAL

Voorkom valse start bij fraudeonderzoek

Nederland werkt weer op kantoor of op de zaak. Door het vele thuiswerken is er minder controle mogelijk geweest binnen bedrijven. De focus lag voornamelijk op het aanpassen aan de veranderende omstandigheden. We merken bij Hoffmann dat mede hierdoor fraude en/of vermeende misstanden binnen bedrijven nu pas worden opgemerkt of gemeld. En wanneer je het eenmaal weet wil je er wat aan doen. Hoffmann ziet dat bedrijven waar een mogelijke fraude heeft plaatsgevonden soms zelf eerst op onderzoek uitgaan. Helaas gebeurt dit in veel gevallen niet op de juiste manier, met als gevolg dat goed en gedegen onderzoek bemoeilijkt wordt.

Bevindingen die worden vastgesteld door een onafhankelijk onderzoeksbureau zijn beter te gebruiken in een procedure. Hoffmann heeft 60 jaar ervaring in het onderzoek doen naar fraude en integriteitsschendingen. Wij werken samen met verschillende advocatenkantoren en onze specialisten denken graag mee vóór het onderzoek van start gaat. Gezamenlijk komen we tot een doordacht plan van aanpak.

**Bij spoed
24/7 bereikbaar**

Neem contact op met onze specialisten voor een intakegesprek

Scan de QR code voor meer informatie op onze website

Hoffmann
Luidsprekerstraat 10
1322 AX Almere
+31 (0)88-298 66 00
info@hoffmann.nl

HEFFING IN BOX 3 WIE KRIJGT RECHTSHERSTEL?

DOOR / YOLA GERADTS

Een recente uitspraak van de Hoge Raad over de vermogensbelasting heeft verstrekkende gevolgen. Een belangrijke vraag is of ook mensen die niet tijdig bezwaar hebben gemaakt geld kunnen terugvragen. Fiscaal advocaat Yola Geradts schetst de juridische stand van zaken.

Op 24 december 2021 heeft de belastingkamer van de Hoge Raad¹ een gedurfd arrest gewezen. De vraag die voorlag aan de Hoge Raad was of voor de jaren 2017 en 2018 de vermogensrendementsheffing in box 3 in de inkomstenbelasting zich op stelselniveau verdraagt met het in artikel 1 Eerste Protocol EVRM ('EP') neergelegde recht op ongestoord genot van eigendom en het in artikel 14 EVRM neergelegde verbod op discriminatie. Aan de Hoge Raad was in het kader van een 'massaalbezwaarprocedure' een 'clean case' voorgelegd. Een echtpaar had een vermogen over 2017 en 2018 van bijna € 1 miljoen. Het vermogen was voornamelijk belegd in bank- en spaartegoed. In cassatie was niet in geschil dat het behaalde 'rendement' in deze jaren € 6.612 respectievelijk € 3.528 bedroeg. De verschuldigde inkomstenbelasting 2017 respectievelijk 2018 over dat vermogen (de 'box 3-heffing') bedroeg evenwel € 12.705 respectievelijk € 11.969. Het dubbele c.q. drievoudige van wat er aan rendement is behaald. De Hoge Raad oordeelt in r.o. 3.5: *'Het voorgaande overziend oordeelt de Hoge Raad dat, ook met inacht-*

neming van de ruime beoordelingsmarge die de wetgever toekomt, in redelijkheid niet kan worden gezegd dat het sinds 2017 geldende forfaitaire stelsel de uit artikel 1 EP voortvloeiende proportionaliteits-toets kan doorstaan. Er bestaat niet een redelijke verhouding tussen de belangen die de wetgever heeft willen dienen met dat stelsel en de ongelijkheid die wordt veroorzaakt door de vormgeving die de wetgever heeft gekozen voor de verwezenlijking van dat doel.'

In r.o. 3.6.1:

'Uit het hiervoor overwogene vloeit voort dat voor het met ingang van 2017 geldende forfaitaire stelsel geen toereikende rechtvaardiging is aan te wijzen. Voor degene die, zoals belanghebbende in de onderhavige jaren, door dit forfaitaire stelsel wordt geconfronteerd met een heffing naar een voordeel uit sparen en beleggen dat hoger is dan het werkelijk behaalde rendement leidt dit tot een schending van zijn door artikel 1 EP, in samenhang met artikel 14 EVRM, gewaarborgde rechten.'

Anders dan in het eerdere arrest van Hoge Raad² uit 2019 (waarin ook reeds soortgelijke tekortkomingen

waren gesignaleerd over de eerdere belastingjaren 2013 en 2014) komt de Hoge Raad nu wel met rechtsherstel. De Hoge Raad oordeelt in r.o. 3.6.2: *'Niet langer kan worden volstaan met de constatering van de schending of een onderzoek naar een individuele buitensporige last. Daaraan staan in de weg dat het ontbreken van een 'fair balance' ook het hiervoor genoemde discriminerende karakter heeft, dat de thans geldende regeling nog steeds dezelfde tekortkomingen bevat als die voor de jaren 2017 en 2018, en dat de wetgever weliswaar sinds 2015 werkt aan spoedige invoering van een heffing op basis van werkelijke rendementen,¹⁴ maar die invoering niet vóór 2025 kan worden verwacht.'*¹⁵

¹⁴ Handelingen II, 11 november 2015, (Pakket Belastingplan 2016) (34303 t/m 34306 en 34276), nr. 23, item 8, blz. 9.

¹⁵ Handelingen II, 10 november 2021, (Pakket Belastingplan 2022) (35927 t/m 35932) (ongecorrigeerd stenogram) blz. 39/40.'

Ook oordeelt de Hoge Raad in r.o. 3.6.4:

'De omstandigheid dat dit cassatieberoep voortkomt uit een massaalbezwaarprocedure en de uitkomst daarvan van belang kan zijn voor

de beslechting van een groot aantal andere geschillen met de daaraan verbonden uitvoeringsproblemen, kan geen reden zijn rechtsherstel voor belanghebbende op de zojuist genoemde wijze achterwege te laten.'

De Hoge Raad oordeelt dat belanghebbende dus alleen inkomstenbelasting in box 3 behoeft te betalen over het daadwerkelijk behaalde rendement. *Good cases make good law.* De kwestie die voorlag – zoals de Hoge Raad ook al aanstipt – was één van de zes proefprocedures onder de zogenaamde massaalbezwaarprocedure. De massaalbezwaarprocedure is geregeld in artikel 25c t/m 25f AWR. De minister kan als er sprake is van een groot aantal bezwaarschriften, waarbij de beantwoording van dezelfde rechtsvraag aan de orde is al die bezwaarschriften als 'massaal bezwaar' aanwijzen. Een paar zaken wordt dan uitgeprocedeerd; de rest van de bezwaren wordt geparkeerd. Dat is gebeurd met betrekking tot het bezwaar tegen de box 3-heffing in 2017, 2018 en 2019, waarin belastingplichtigen hebben aangevoerd dat deze vermogensrendementsheffing in strijd is met artikel 1 Eerste Protocol EVRM. Als er dan een onherroepelijke beantwoording van de 'massaal bezwaar' rechtsvraag is, dan dient de inspecteur door middel van één collectieve uitspraak op bezwaar uitspraak te doen. Dit dient binnen zes weken na de onherroepelijke uitspraak te geschieden. De collectieve uitspraak van bezwaar op grond van artikel 25e, lid 4, AWR heeft plaatsgevonden op 4 februari 2022.³ In de collectieve uitspraak op bezwaar wordt direct en zonder enig voorbehoud het bezwaar over de jaren 2017 t/m 2020 gegrond verklaard. Verder heeft de staatssecretaris bij de beantwoording van Kamervragen

over het arrest van de Hoge Raad aangegeven dat nog veel onduidelijk is en gezien moet worden hoe een en ander nu met box 3 verder moet in de toekomst. Zie onder meer de brieven van 24 januari 2022⁴, 28 januari 2022 en 1 februari 2022⁵, waarbij 83 Kamervragen zijn beantwoord. Voorbeelden daarvan: wat is rendement in de zin van het arrest? Zijn dit ook gerealiseerde en ongerealiseerde vermogensvermeerderingen? Wie moet wat aantonen: de belastingplichtige of de Belastingdienst?⁶ Hoe moet dit uitvoeringstechnisch worden vormgegeven? Alles handmatig beoordelen door de Belastingdienst die toch al overbelast is? En aan wie willen men rechtsherstel geven? Alleen aan degenen die tijdig bezwaar hebben gemaakt of ook aan degenen die niet tijdig bezwaar hebben aangetekend? Kortom, ingewikkeld met mogelijk grote budgettaire consequenties. De gepubliceerde gegrondverklaring van de collectieve uitspraak op bezwaar d.d. 4 februari 2022 door de Belastingdienst is ongeclausuleerd. Alle bezwaren zijn gegrond verklaard. Er is bijvoorbeeld niet toegevoegd: gegrond voor zover het te belasten fictieve rendement hoger is dan het daadwerkelijk behaalde rendement. Dat betekent gelet op artikel 25e, lid 4 AWR dat de inspecteur de belastingaanslagen aldus moet verminderen binnen zes maanden na de collectieve uitspraak op bezwaar. Gelet op de ongeclausuleerde formulering van de collectieve uitspraak op bezwaar lijkt het erop dat als tijdig bezwaar is gemaakt tegen de box 3-heffing het bezwaar volledig gegrond is verklaard en de over box 3 betaalde belasting volledig moet worden teruggegeven ongeacht of het behaalde rendement hoger of lager is geweest dan het fictieve rendement. De staatssecretaris van Financiën

ziet dat anders: hij meent nog met een nadere toelichting te kunnen komen hoe een en ander verder zal worden uitgewerkt.⁷ Het is de vraag of dat in het licht van het vertrouwens- en gelijkheidsbeginsel en de ongeclausuleerde gegrondverklaring nog wel kan. In de voorgelegde casus aan de Hoge Raad was er overigens geen geschil over de omvang van het behaalde rendement. Als je (bijna) alleen een spaarrekening hebt (zoals in het arrest van 24 december 2021), dan is het rendement veelal duidelijk. Een andere belangrijke vraag is: wordt desgevraagd ook rechtsherstel verleend aan degenen die niet tijdig bezwaar hebben gemaakt tegen de onherroepelijke aanslag? De lijn in de rechtspraak is op dit punt van oudsher duidelijk: indien niet tijdig bezwaar is aangetekend, dan is sprake van een onherroepelijke aanslag. De Belastingdienst zal daar niet ambtshalve op terugkomen als louter sprake is van nieuwe rechtspraak van de Hoge Raad. In de inkomstenbelastingwetgeving is sinds 2010 wettelijk geregeld dat de belastingplichtige kan verzoeken om een ambtshalve vermindering van de aanslag inkomstenbelasting (artikel 9.6 Wet IB 2001), ook als de aanslag definitief vaststaat. Degene die een evidente aftrekpost vergeet, staat aldus niet in de kou. Als de inspecteur het ambtshalve verzoek om vermindering afwijst, dan is sprake voor een bezwaarvatbare beschikking en kan de belastingplichtige daarvan in bezwaar komen bij de Belastingdienst en vervolgens in beroep komen bij de belastingrechter. Bij andere belastingen kan de belastingplichtige de inspecteur ook verzoeken om ambtshalve vermindering van de onherroepelijke aanslag (artikel 65 AWR) doch als de inspecteur daarin niet meegaat, is geen beroep bij een

belastingrechter mogelijk. Men kan dan wel klagen bij de civiele rechter als restrechter bijvoorbeeld indien het beleid (zoals gepubliceerd in artikel 23 van het Besluit Fiscaal Bestuursrecht) van de Belastingdienst bij de ambtshalve toetsing niet goed is toegepast en/of de beslissing op het verzoek om ambtshalve vermindering evident onjuist/onredelijk is. In artikel 23, lid 8, letter b, van het Besluit Fiscaal Bestuursrecht is als beleid ook geformuleerd dat geen ambtshalve vermindering of teruggaaf van belasting plaatsvindt indien er sprake is van 'nieuwe jurisprudentie of nieuw beleid'. Een en ander is in het beleid verder uitgewerkt in artikel 23, lid 12 t/m 14 van dit Besluit Fiscaal Bestuursrecht.

In de inkomstenbelastingwetgeving is de rechtsbescherming dus sinds 2010 wezenlijk anders. Het afwijzen van het verzoek om ambtshalve vermindering kan na bezwaar worden getoetst door de belastingrechter. In artikel 45aa Uitvoeringsregeling Inkomstenbelasting zijn wel nadere relevante regels opgenomen. De inspecteur gaat bijvoorbeeld niet over tot ambtshalve vermindering (a) als er meer dan vijf jaar is verlopen na het einde van het kalenderjaar waarop de aanslag betrekking heeft of (b) de onjuistheid van de belastingaanslag voortvloeit uit jurisprudentie die eerst is geweest nadat die belastingaanslag onherroepelijk vast is komen te staan, tenzij de minister van Financiën anders heeft bepaald. Dus: op basis van de wettelijke regeling zou de staatssecretaris ervoor kunnen kiezen bij onherroepelijke aanslagen geen tegemoetkoming te verlenen met betrekking tot box 3 bij belastingplichtigen die niet tijdig bezwaar hebben gemaakt. Zou het feit dat het hier om schending van mensenrechten gaat (zoals

het eigendomsrecht van artikel 1 EP) met zich meebrengen dat de nieuwe rechtspraak wel moet worden meege- genomen bij de ambtshalve vermindering? Ik signaleer in dat kader wel dat (bijvoorbeeld) het EHRM een klacht over onjuiste toepassing van de mensenrechten door de Nederlandse rechter (ook) niet in behandeling neemt indien de fatale klachttermijn bij het EHRM is verstreken. Het koppelen van een fatale termijn aan het verrichten van een toetsing op basis van de mensenrechten lijkt derhalve mogelijk. Aan de andere kant is in de rechtspraak ook aanvaard in de uitspraak van het HvJ EU inzake Kühne & Heitz⁸ dat toch een ambtshalve vermindering dient te worden verleend (ook bij te laat bezwaar) indien uit een latere uitspraak van het HvJ EU met nieuwe rechtspraak blijkt dat de hoogste nationale rechter (de Hoge Raad) ten onrechte geen prejudiciële vragen heeft gesteld.

Onlangs heeft de rechtbank Noord-Holland op 7 januari 2022⁹ in het kader van een beroep bij de rechter een verzoek om ambtshalve vermindering in een box 3-kwestie het arrest van de Hoge Raad van 24 december 2021 meegenomen. De rechtbank Noord-Holland past het arrest van de Hoge Raad toe en oordeelt dat de heffing in box 3 (deels) onterecht is

omdat er meer werd belast dan het daadwerkelijk behaalde rendement zonder in te gaan op de uitzondering van artikel 45aa, onder b, Uitvoeringsregeling Inkomstenbelasting voor nieuwe rechtspraak. Die uitzondering was naar de letter van de wet immers van toepassing. Tegen deze uitspraak van rechtbank Noord-Holland is overigens door de Belastingdienst hoger beroep aangetekend bij hof Amsterdam.

Als de uitzondering voor nieuwe rechtspraak in artikel 45aa onder b Uitvoeringsregeling Inkomstenbelasting uiteindelijk ook volgens de Hoge Raad in alle 'mensenrechtenkwesties' niet zou gelden dan betekent dat dat vele anderen nog een ambtshalve verzoek tot vermindering zouden kunnen doen met betrekking tot box 3 over de belastingjaren vanaf 2017. Een en ander dan mits binnen vijf jaar na het einde van het desbetreffende kalenderjaar. Het budgettair belang daarvan is groot. En de Belastingdienst kan in de uitvoering vervolgens de stroom verzoeken vermoedelijk niet aan. Kortom, het is zaak de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten te houden.

Yola E.J. Geradts is
advocaat-belastingkundige.

NOTEN

- 1 HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963.
- 2 HR 14 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:816.
- 3 De collectieve uitspraak op bezwaar: kenmerk 2022:000039238, *Stcrt.* 2022, nr. 4198.
- 4 Staatssecretaris informeert Kamer over vervolgstappen box 3, *MvF*, 24 januari 2022, rolnummer 2022-0000020410, *NL Fiscaal*, 2022/0246.
- 5 Brief d.d. 1 februari 2022 van staatssecretaris van Financiën met kenmerk 2022-0000035345 (beantwoording feitelijke vragen naar aanleiding van de uitspraak van de Hoge Raad van 24 december 2021 inzake box 3).
- 6 A-G Niessen heeft zich over deze vraagstukken ook recentelijk uitgelaten in zijn conclusie van 24 februari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:180.
- 7 Zie blz. 3 van de brief van de staatssecretaris d.d. 1 februari 2022.
- 8 HvJ EU 13 januari 2004, ECLI:EU:C:2004:17.
- 9 Rb. Noord-Holland 7 januari 2022, ECLI:NL:RBNHO:2022:867.

INHOUD

Publicatiedatum 8 maart 2022

102e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Coördinatie

Tatiana Scheltema

Illustraties

Floris Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Eindredactie

Tatiana Scheltema

Correctie

Sandra Braakmann

Citeerwijze

Adv.bl. 2022-2, Kroniek Burgerlijk
Procesrecht 2021, p.

Aan dit nummer werken mee

Robert Hendrikse, Judith van der Linden,
Anouk Schoenmakers, Floris-Jan Werners,
Bas van Zelst

Digitaal

Eerdere kronieken zijn ook digitaal te raadplegen
op Advocatenblad.nl/kronieken.

Kroniek Burgerlijk procesrecht 2021

- 59** Algemene beginselen
  - 59** Artikel 21 Rv
  - 59** Beperkte kennisneming van stukken
  - 59** Onderzoek informatieplichten handelaren
  - 60** Onmiddellijkheidsbeginsel/rechterswisseling
- 60** Arbitrage
  - 60** Vernietiging en herroeping
  - 61** Overgangsrecht
  - 61** Investeringsarbitrage
- 61** Beslag
  - 61** Bewijsbeslag
  - 61** Reikwijdte derdenbeslag
  - 62** Verduidelijking gang van zaken voorlopig verlop
  - 62** Wet Herziening beslag- en executierecht (laatste delen gefaseerde inwerkingtreding)
- 63** Bevoegdheid
  - 63** Alternatieve bevoegdheid artikel 7 Brussel I-bis Vo
- 63** Bewijs
  - 63** Heropening getuigenverhoor
  - 64** Wetsvoorstel Wijziging van de Uitvoeringswet EG-bewijsverordening en EG-betekenisverordening
  - 64** Wet vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht
- 64** Collectieve acties
  - 64** WAMCA
- 65** Dagvaarding
  - 65** Scherpere eisen aan dagvaarding in consumentenzaken
  - 65** Anticipatie
  - 66** Herstel verzuim inschrijving herstelexploot?
- 66** Digitaal procederen
- 66** Executie
  - 66** Dwangsom
  - 67** Executieschil
- 67** Exequatur
  - 67** Verkapte exequaturprocedure
  - 67** Erkenning en tenuitvoerlegging onder Brussel I-bis Vo
- 68** Hoger beroep
  - 68** Beperking omvang processtukken
  - 68** Deelvonnis/gedeeltelijk eindvonnis
  - 68** Devolutieve werking
  - 69** Schorsing tenuitvoerlegging vonnis (artikel 351 Rv)
  - 69** Tussentijds appel
- 69** Incidenten
  - 69** Voldoende duidelijk dat incident is ingesteld?
  - 70** Voeging en tussenkomst
- 70** Kort geding
- 70** Kosten
  - 70** Griffierecht
  - 70** Zekerheidstelling voor proceskosten
- 71** Mediation
- 71** Netherlands Commercial Court (NCC)
- 71** Schadestaatprocedure bij borgtocht
- 72** Uitspraak
  - 72** Herstel wegens onjuiste naam rechters
  - 72** Verbetering of aanvulling kennelijke fout uitspraak
- 72** Verstek/verzet
  - 72** Verzettermijn
- 72** Wraking

KRONIEK BURGERLIJK PROCESRECHT 2021

DOOR / ROBERT HENDRIKSE, FLORIS-JAN WERNERS, JUDITH VAN DER LINDEN, ANOUK SCHOENMAKERS & BAS VAN ZELST

De Kroniek bevat een selectie van in 2021 gepubliceerde uitspraken en relevante ontwikkelingen in dat jaar. Specifieke ontwikkelingen in de wijze van procederen in cassatie zijn buiten beschouwing gelaten.

ALGEMENE BEGINSELEN

Artikel 21 Rv

Een overduidelijke schending van de waarheidsplicht speelde in HR 16 juli 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1144). Een verzekeringsnemer sprak haar assurantietussenpersoon aan wegens het schenden van diens zorgplicht doordat een derde een hennepkwekerij in de verzekerde loods zou hebben opgericht. Later bleek dat de verzekeringsnemer dit zelf had gedaan. Deze schending van artikel 21 Rv wordt door de Hoge Raad zo ernstig geacht dat zelfs herstel in hoger beroep niet mogelijk is. In haar conclusie voor dit arrest wijst AG De Bock erop dat de assurantietussenpersoon in feite bij toeval – en in een laat stadium van de procedure – er achter is gekomen dat deze schending van de waarheidsplicht zich heeft voorgedaan (ECLI:NL:PHR:2021:38). Aldus is hij – in de woorden van De Bock – blootgesteld aan het serieuze risico dat hij veroordeeld zou worden tot betaling van een schadevergoeding van meer dan vier ton op basis van een onjuiste voorstelling van zaken door de verzekeringsnemer.

Beperkte kennisneming van stukken

De wet kent sinds 2017 de mogelijkheid de verspreidingskring van stukken te beperken (zie ook de Kroniek van 2017-2018). Zo kan de rechter bij schending van een bedrijfsgeheim bepalen dat kennisneming is voorbehouden aan een gemachtigde die advocaat is dan wel daarvoor van de rechter bijzondere toestemming heeft gekregen (artikel 22a lid 3 Rv). In zijn arrest van 23 april 2021 (ECLI:NL:HR:2021:641) gaat de Hoge Raad ervan uit dat de rechter deze bevoegdheid ook ambtshalve kan uitoefenen indien een partij zich erop beroept dat bepaalde gegevens het karakter van een bedrijfsgeheim hebben. Hieruit kan worden opgemaakt dat het enkel stellen dat bepaalde gegevens het karakter van een bedrijfsgeheim hebben, voldoende is voor de toepassing van artikel 22a lid 3 Rv.

Onderzoek informatieplichten handelaren

Op 12 november 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1677) beantwoordt de Hoge Raad prejudiciële vragen, die er

– kort gezegd – op neerkomen of de rechter bij een overeenkomst op afstand of buiten de verkoopp ruimte (zoals aankopen in een webshop of telefonisch) ambtshalve moet onderzoeken of is voldaan aan de wettelijke informatieplichten van de handelaar tegenover de consument (artikel 6:230m lid 1 BW).¹ Volgens de Hoge Raad is dat het geval bij informatieplichten waaraan de wet bij niet-naleving specifieke rechtsgevolgen verbindt. Daarnaast schrijft de Hoge Raad een dergelijk onderzoek voor bij de zogenoemde essentiële informatieplichten, zoals bijvoorbeeld informatie over het recht om de overeenkomst te ontbinden. Verder verdient het volgens de Hoge Raad aanbeveling dat de rechter zich bij de toepassing van de sanctie van gedeeltelijke vernietiging richt naar nog op te stellen niet-bindende richtlijnen. Daaraan is door de Rechtspraak meteen gevolg gegeven met de op 15 december 2021 gepubliceerde Richtlijn Sanctiemodel essentiële informatieplichten.²

De auteurs zijn werkzaam bij Van Doorne N.V. in Amsterdam. Robert Hendrikse is tevens docent Burgerlijk Procesrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Bas van Zelst is tevens bijzonder hoogleraar Dispute Resolution and Arbitration aan de Maastricht University. De auteurs van dit artikel zijn niet betrokken bij de illustraties.

Onmiddellijkheidsbeginsel/ rechterswisseling

Voldoende moet zijn gewaarborgd dat hetgeen ter zitting is voorgevallen, wordt meegewogen bij de uitspraak van de rechter. Vanuit die gedachte heeft de Hoge Raad in 2014 als uitgangspunt gegeven dat de rechter ten overstaan van wie een mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden ook de rechter moet zijn die de uitspraak wijst.³ Zie voor een overzichtsartikel hierover de bijdrage 'Nieuwe ontwikkelingen rond de rechterswisseling na een mondelinge behandeling' in *TvPP* 2021/2 van J.P. de Haan. Kort na publicatie van dat overzichtsartikel volgt wederom een arrest van de Hoge Raad over dit – inmiddels fors uitgedijde – leerstuk. In de zaak die leidde tot HR 7 mei 2021 (ECLI:NL:HR:2021:700) waren na pleidooi twee raadsheren vervangen maar partijen waren hierover, voorafgaand aan de uitspraak, niet ingelicht. Zij kregen dus geen gelegenheid om eventueel om een nadere mondelinge behandeling te

verzoeken. Dat mag niet. De omstandigheid dat tussen het pleidooi en de uitspraak een comparitie van partijen is gehouden, die met goedvinden van partijen ten overstaan van een rechter-commissaris heeft plaatsgevonden, maakt dat niet anders. Uit de instemming van partijen met een enkelvoudige comparitie kan immers niet worden afgeleid dat zij afstand hebben gedaan van hun recht op een nadere mondelinge behandeling naar aanleiding van de rechterswisseling.

ARBITRAGE

Vernietiging en herroeping

De geschillen rond Yukos komen ook in 2021 nog niet tot een einde. In 2014 is de Russische Federatie in een aantal arbitrale vonnissen veroordeeld tot betaling van in totaal ongeveer USD 50 miljard aan schadevergoeding aan de (voormalig) aandeelhouders van Yukos. De Russische Federatie vorderde bij de Nederlandse rechter vernietiging van die arbitrale vonnissen. De Hoge Raad

vernietigt in zijn meest recente uitspraak in deze geschillen de arresten van het Hof Den Haag, waarin het hof had geoordeeld dat de arbitrale vonnissen geldig zijn (zie HR 5 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1645).⁴ Het hof had miskend dat stellingen over gepleegd bedrog in de arbitrage niet alleen naar voren kunnen worden gebracht in een herroepingsprocedure, maar ook in een vernietigingsprocedure zoals de onderhavige. Verder maakt de Hoge Raad duidelijk dat het de rechter vrijstaat om op andere dan door het scheidsgerecht gehanteerde gronden te oordelen dat het zich terecht bevoegd heeft geacht. De zaak wordt nu verder behandeld door het Hof Amsterdam.

In HR 28 mei 2021 (ECLI:NL:HR:2021:784) vorderde een ziekenhuis vernietiging van een arbitraal vonnis met een beroep op de herroepingsgronden van artikel 1068 lid 1 Rv. Die bepaling voorziet in drie limitatieve gronden voor herroeping, te weten bedrog, valse bescheiden en/of achtergehouden bescheiden. De Hoge Raad beantwoordt in deze zaak de vraag wanneer de herroepingstermijn (artikel 1068 lid 2 Rv) gaat lopen als een beroep wordt gedaan op meerdere van deze herroepingsgronden. Die driemaandstermijn gaat lopen vanaf bekendheid met de geconstateerde grond en kan voor elke grond beginnen op hetzelfde moment of juist op uiteenlopende momenten, al naargelang het moment van bekendheid met de geconstateerde grond. De partij die herroeping vordert moet wel opletten. Het gaat namelijk niet om het tijdig uitbrengen van de dagvaarding, maar om het tijdig aanbrengen daarvan bij het gerechtshof (artikel 1068 lid 2 Rv). De Hoge Raad past op 16 juli 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1171) een eerder door hem geformuleerde regel⁵ ook toe in een vernietigingsprocedure van een arbitraal vonnis: niet de aanduiding 'ten overvloede' in een arbitraal vonnis is beslissend, maar de manier waarop die overweging naar haar inhoud genomen zich ver-

houdt tot de beslissing in het dictum bepaalt of sprake is van een overweging die de beslissing in het vonnis zelfstandig draagt.

Overgangsrecht

Artikel IV van de Wet modernisering arbitragerecht⁶ bepaalt dat deze wet van toepassing is op arbitrages die aanhangig zijn geworden op of na 1 januari 2015. In zijn arrest van 24 december 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1990) stelt de Hoge Raad buiten twijfel dat dit ook geldt voor buitenlandse arbitrages. Dit betekent in deze zaak dat de partij die erkenning en tenuitvoerlegging van een in Zweden gewezen arbitraal vonnis vorderde, zich ten onrechte had gewend tot het hof. Immers, op (buitenlandse) arbitrages die vóór 1 januari 2015 aanhangig zijn gemaakt – zoals in de onderhavige zaak – is het oude arbitragerecht van toepassing en dan is de rechtbank bevoegd om kennis te nemen van een verzoek tot erkenning en tenuitvoerlegging van een arbitraal vonnis. Op (buitenlandse) arbitrages die op of na 1 januari 2015 aanhangig zijn gemaakt, is het nieuwe arbitragerecht van toepassing. In die gevallen is het hof (als enige feitelijke instantie) bevoegd om kennis te nemen van een dergelijk verzoek.

Investeringsarbitrage

In 2018 besliste het HvJ EU in een zaak tussen Achmea en Slowakije dat een arbitrageregeling zoals opgenomen in het investeringsverdrag tussen Nederland en Slowakije in strijd is met het Unierecht.⁷ Doordat onder het investeringsverdrag ingestelde arbitragepanelen wel het Unierecht kunnen uitleggen of toepassen, maar geen prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie kunnen voorleggen, bestaat – zo redeneert het HvJ EU – het risico dat afbreuk wordt gedaan aan de uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Justitie om het Unierecht uit te leggen en daarmee aan de autonome werking van het Unierecht. Langs dezelfde lijnen zet het HvJ EU in 2021

een streep door de arbitrageregeling in artikel 26 van het Energiehandvest (zie HvJ EU 2 september 2021, ECLI:EU:C:2021:655). Een streep ging ook door een ad hoc arbitrageovereenkomst tussen een lidstaat en een investeerder uit een andere lidstaat die voortzetting mogelijk maakte van een arbitrageprocedure die was ingeleid op grond van een arbitragebeding in een investeringsverdrag tussen de lidstaten van de EU (zie HvJ EU 26 oktober 2021, ECLI:EU:C:2021:875).

BESLAG

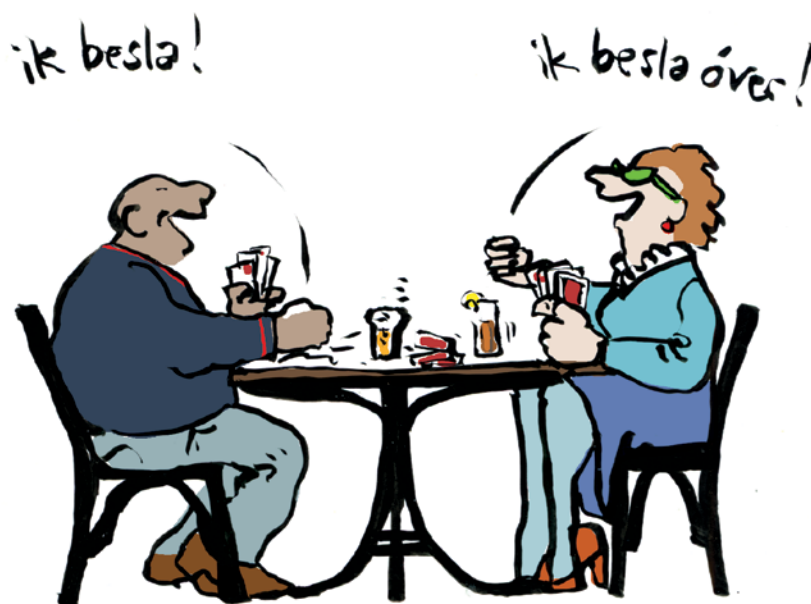
Bewijsbeslag

Spraakmakend was HR 19 februari 2021 (ECLI:NL:HR:2021:273). Duidelijk is nu dat een advocaat kan opkomen tegen een schending van zijn of haar verschoningsrecht. In deze zaak had de FIOD onder een accountantskantoor bewijsbeslag gelegd en een aantal van de in beslag genomen stukken aangemerkt als vallend onder het verschoningsrecht. Om de omvang van de schending van hun verschoningsrecht aan te tonen, legden de advocaten van het accountantskantoor vervolgens onder het Openbaar Ministerie bewijsbeslag⁸ op de originelen en kopieën van de e-mailcorrespondentie in het straf-

dossier, alsmede op de metadata. De Hoge Raad acht het verschoningsrecht van fundamenteel belang voor een goede rechtsbedeling en oordeelt dan ook dat het bewijsbeslag van de advocaten op de kopieën en metadata kon blijven liggen. Een advocaat kan dus ter zake van een schending van het verschoningsrecht vorderingen instellen, in het bijzonder op grond van onrechtmatige daad, zoals een vordering tot het uitspreken van een verklaring voor recht omtrent de omvang van de schending, tot een verbod op verdere schendingen en tot vergoeding van schade (vgl. r.o. 3.1.3).

Reikwijdte derdenbeslag

Volgens artikel 475 lid 1 Rv kan beslag onder derden worden gelegd op vorderingen die de geëxecuteerde op derden mocht hebben of uit een ten tijde van het beslag reeds bestaande rechtsverhouding rechtstreeks zal verkrijgen. Dit betekent dat ook op toekomstige periodieke inkomsten beslag kan worden gelegd. In zijn arrest van 23 april 2021 (ECLI:NL:HR:2021:640) beantwoordt de Hoge Raad de vraag of privéopnames die door een vennoot van een vof na beslaglegging zijn gedaan onder een gelegd derdenbeslag vallen. Eiser in cassatie deed tevergeefs

een beroep op het Kredietruimte-arrest uit 2004⁹ waarin de Hoge Raad – kort gezegd – beslag op onbenutte kredietruimte bij de bank niet mogelijk achtte omdat daarvoor de uitoefening van een wilsrecht door de geëxecuteerde nodig is. In het Kredietruimte-arrest ging het om een bank-cliëntrelatie, waarbij een verbintenis tot uitbetaling van een bedrag uit de kredietruimte pas ontstaat op het moment waarop die cliënt van zijn bevoegdheid tot afroep gebruikmaakt. In de onderhavige zaak ging het volgens de Hoge Raad om een geheel andere situatie. De vof had voorschotbetalingen onder zich gehouden die – ook als deze nooit zouden worden afgeroepen – in een eventuele latere winstuitkering zouden zijn begrepen. In dit geval verschilt de werking van het beslag volgens de Hoge Raad niet veel met die van een beslag onder een werkgever ten laste van een werknemer op toekomstige loonbetalingen.¹⁰

Verduidelijking gang van zaken voorlopig verlot

De rechter kan – als er twijfels bestaan over de gegrondheid van de vordering of de noodzaak van het verlangde beslagverlot – partijen horen (zie ook artikel 279 lid 1 Rv). Als de vrees gerechtvaardigd is dat het beslagobject voorafgaand aan die zitting zal worden onttrokken aan het zicht van de beslagcrediteur, kan de rechter eerst voorlopig verlot verlenen. Daarna vindt er dan een zitting plaats die te vergelijken is met een opheffingskortgeding. Voorlopig verlot kan worden verleend met een tijdsbepaling. Het verlot is dan uitgewerkt door het enkele tijdsverloop zoals is bepaald door de voorzieningenrechter. In augustus 2021 is de beslag syllabus op dit punt aangepast en verduidelijkt.¹¹ Zo staat er nu dat een met voorlopig verlot gelegd beslag na ommekomst van de in het verlot gestelde termijn moet worden beschouwd als een beslag dat zonder verlot is gelegd, tenzij dit verlot door een definitief verlot is gevolgd. Verder

staan er nu voorbeelden van het dictum van een voorlopig en daaropvolgend definitief verlot.

De rechter kan er natuurlijk ook voor kiezen niet de weg van een voorlopig verlot te volgen, maar om (eerst) nadere informatie op te vragen bij de advocaat van de verzoekende partij. Dit komt kennelijk vaak voor. De Rotterdamse voorzieningenrechter P. de Bruin heeft voor haar artikel ‘De behandeling van het beslagrekest in de praktijk’ in *BER* 2021/20 gedurende een periode van vier maanden bijgehouden wat zij heeft beslist op de door haar behandelde 105 beslagverzoeken. In 55 zaken kon het verzoek niet aanstonds worden toegewezen en stelde zij aanvullende vragen. De redenen hiervoor varieerden van onvoldoende onderbouwing van de vordering tot het ondertekenen van een rekest met ‘b/a’, ‘i/o’ of ‘p/o’ gevolgd door een onleesbare krabbel zonder dat duidelijk was dat, of welke advocaat die krabbel had gezet. Verplichte kost voor (beginnende) advocaten. Dat geldt ook voor haar artikel ‘Van fouten kun je leren: over blunders en andere zaken die beter kunnen in conservatoiresbeslagverzoeken en in kort geding’ in *TVvP* 2021/5. Zie voor een wel heel fundamentele fout Hof Amsterdam 6 juli 2021 (ECLI:NL:GHAMS:2021:2011). In deze zaak strandt het verzoek om beslag te mogen leggen onder meer omdat verlot was gevraagd voor een verhaalsbeslag terwijl dat een afgiftebeslag had moeten zijn.

Wet Herziening beslag- en executierecht (laatste delen gefaseerde inwerkingtreding)

Omdat de urgentie van deze wet – in de woorden van de minister – door de economische gevolgen van de COVID-19-pandemie alleen maar is toegenomen, is in 2020 besloten tot een gefaseerde inwerkingtreding per 1 oktober 2020, 1 januari en 1 april 2021.¹² Zie de Kroniek van 2020 voor de belangrijkste wijzigingen per 1 oktober 2020. De meest in het oog springende

wijziging per 1 januari 2021 is de introductie van een beslagvrije voet bij een inkomensbeslag ten laste van een natuurlijk persoon onder een bank (artikel 475a lid 5 Rv). Hiermee wordt beoogd te voorkomen dat de – al langer bestaande – regeling van de beslagvrije voet (artikel 475c Rv) bij periodieke inkomsten (zoals loon of een uitkering) wordt omzeild doordat er beslag wordt gelegd onder de bank van de schuldenaar (bijvoorbeeld direct nadat op een bankrekening het loon of de uitkering is gestort), in plaats van onder de werkgever of uitkeringsinstantie.¹³ In de Kamerstukken bij deze wet wordt niet ingegaan op de vraag of de nieuwe beslagvrije voet ook geldt voor natuurlijke personen die handelen in de uitoefening van een bedrijf. Wel merkt de minister in de MvT op dat de regeling ‘voor alle natuurlijke personen’ geldt.¹⁴ Volgens hem maakt het ‘geen verschil of iemand een vast inkomen heeft en in dienst is bij een

*Wat mij betreft is het
Erfolgsort mijn broekzak...*

vaste werkgever of dat iemand wisselende inkomsten heeft (zoals een zzp'er).¹ Vanwege die opmerking van de minister gaan deurwaarders er in de praktijk vanuit dat deze beslagvrije voet ook geldt voor natuurlijke personen die inkomsten genereren met bedrijfsmatige activiteiten. Gelet op de ratio van deze nieuwe bepaling is er echter ook veel voor te zeggen dat voor dergelijke zakelijk opererende natuurlijke personen deze beslagvrije voet niet geldt.¹⁵ Een andere belangrijke wijziging per 1 april 2021 is dat de deurwaarder sindsdien een motorrijtuig of aanhangwagen niet meer hoeft te zien om hierop beslag te kunnen leggen (artikel 442 Rv). Bij een dergelijk *bureaubeslag* kan de deurwaarder zich in het proces-verbaal baseren op het kentekenregister van de RDW.¹⁶ Het blijft (natuurlijk) ook nog mogelijk om *ouderwets* beslag op deze zaken te leggen en dus met toepassing van artikel 440 Rv.¹⁷

BEVOEGDHEID

Alternatieve bevoegdheid artikel 7 Brussel I-bis Vo

In het Kalimijnenarrest¹⁸ uit 1976 heeft het Europees Hof van Justitie beslist dat het criterium *'de plaats waar het schade brengende feit zich heeft voorgedaan'* uit (thans) artikel 7 sub 2 Brussel I-bis Vo aan de eiser de keuze geeft om een vordering uit onrechtmatige daad in te stellen voor het gerecht van de plaats waar de schade veroorzaakt is (*'Handlungsort'*) of voor het gerecht van de plaats waar de schade intreedt (*'Erfolgsort'*). Bij schade als gevolg van mededingingsafspraken die strijdig zijn met artikel 101 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, is het *'Erfolgsort'* de plaats waar zich de markt bevindt die door die inbreuk is beïnvloed.¹⁹ Blijkens HvJ EU 15 juli 2021 (ECLI:EU:C:2021:604) is dat de rechter van de plaats van aankoop van een goed waarop de heime-lijke afspraken betrekking hadden. Worden die goederen in rechtsge-

bieden van verschillende gerechten gekocht, dan is het in overeenstemming met de vaste rechtspraak van het HvJ EU om de bevoegdheid toe te kennen aan de rechter van de plaats van vestiging van de benadeelde koper. Ondanks dat artikel 7 sub 2 Brussel I-bis Vo natuurlijk zowel de internationale als relatief bevoegde rechter aanwijst, kan een lidstaat er toch voor kiezen een gespecialiseerd gerecht aan te wijzen, dat dus bij uitsluiting bevoegd is ongeacht de plaats waar de schade in die lidstaat is ingetreden (zie wederom genoemd arrest van 15 juli 2021).

In HvJ EU 12 mei 2021 (ECLI:EU:C:2021:377) laat het hof zich uit over de vaststelling van het *Erfolgsort* bij geschillen over zuivere financiële schade als gevolg van misleidende informatie afkomstig van een internationale beursgenoteerde vennootschap. Volgens het HvJ EU kunnen slechts de gerechten van de lidstaten waar deze vennootschap met het oog op haar beursnotering heeft voldaan aan de wettelijke openbaarmakings-

verplichtingen internationaal bevoegd worden geacht uit hoofde van het intreden van de schade. Enkel in die lidstaten is het voor een dergelijke vennootschap redelijkerwijs voorzienbaar dat er een beleggingsmarkt is en dat zij mogelijkerwijs aansprakelijk wordt gesteld. De woonplaats van de belegger en de plaats waar een bank- of beleggingsrekening wordt aangehouden, evenals het collectieve karakter van de vordering, spelen in dit verband geen rol van betekenis.

BEWIJS

Heropening getuigenverhoor

In het algemeen dient een partij alle getuigen die zij wil laten horen naar voren te brengen voordat het getuigenverhoor wordt gesloten. Met het oog op het belang van de waarheidsvinding kan er echter reden zijn om ook na sluiting van het getuigenverhoor nog getuigen te horen. Bij een verzoek tot heropening van een getuigenverhoor weegt de rechter het belang van een voortvarende procesvoering af tegen het belang van waar-

heidsvinding in rechte.²⁰ Heropening leidt tot aanzienlijke vertraging van de procedure, maar in sommige gevallen prevaleert het belang dat bepaalde feiten aan het licht komen. Zo ook in de zaak die leidde tot HR 12 maart 2021 (ECLI:NL:HR:2021:374). Een oud-werkneemster vordert uitbetaling van achterstallig loon van haar voormalig werkgever. Volgens de werkgever was dat loon al uitbetaald. Er worden twee getuigen van de zijde van werkgever gehoord en in de contra-enquête twee getuigen van de zijde van de oud-werkneemster. Nadat het getuigenverhoor is gesloten, verzoekt de oud-werkneemster in haar conclusie na enquête nog een oud-collega te mogen horen die eerder onvindbaar was geweest. De kantonrechter oordeelt echter dat de werkgever in het opgedragen bewijs is geslaagd en wijst het verzoek van de oud-werkneemster ter heropening van het getuigenverhoor af. Naar het oordeel van AG Wesseling-van Gent is met dat oordeel van de kantonrechter de waarheidsvinding niet in het geding, omdat de eventuele nieuwe verklaring na heropening niet ter zake dienend zou zijn.²¹ De Hoge Raad oordeelt echter dat het verzoek tot heropening van het getuigenverhoor inhoudt dat de eerdere verklaringen van de door de werkgever voortgebrachte getuigen ongeloofwaardig zijn. De nieuwe verklaring heeft mede daarop betrekking en kan duidelijkheid verschaffen. Bewijslevering kan immers ook zien op het ontzenuwen van eerder afgelegde getuigenverklaringen door de betrouwbaarheid daarvan aan te tasten, aldus de Hoge Raad.

Wetsvoorstel Wijziging van de Uitvoeringswet EG-bewijsverordening en EG-betekenningsverordening

Ter uitvoering van Europese bewijsverkrigings- en betekenningsverordeningen heeft de regering in 2021 een wetsvoorstel in voorbereiding genomen.²² De verordeningen beogen grensoverschrijdende procedu-

res te verbeteren en versnellen.²³ De bewijsverkrigingsverordening regelt bewijsverkriging in burgerlijke en handelszaken. De betekenningsverordening bevat procedures voor de grensoverschrijdende betekening en kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken. De wetsaanpassingen gaan vooral over verdere digitalisering.

Wet vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht

In de Kroniek van 2020 schreven wij over het wetsvoorstel vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht. De definitieve tekst van het wetsvoorstel ligt al een tijdje bij de Tweede Kamer. Op 2 februari 2021 besloot de Tweede Kamer het wetsvoorstel niet verder met het demissionaire kabinet te behandelen en het wetsvoorstel ‘controversieel te verklaren’.²⁴ Het is afwachten wanneer het nieuwe kabinet de plannen uit de ijskast haalt.

COLLECTIEVE ACTIES

WAMCA

De Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA) vierde op 1 januari 2022 het tweejarig bestaan.²⁵ In het centraal register voor collectieve vorderingen²⁶ werden in 2021 dertig zaken ingeschreven, een stijging ten opzichte van het jaar ervoor.²⁷ Al met al lijkt steeds meer gebruik te worden gemaakt van de (door de WAMCA geïntroduceerde) mogelijkheid collectieve schadevorderingen in te stellen. Maar het is niet al goud wat er blinkt. Onderwerp van kritiek is onder andere de ontvankelijkheidstoets bij de collectieve schadevergoedingsactie.²⁸ Die toets sorteert volgens critici vaak voor op de toepassing van het materiële recht, waardoor feitelijk in de voorfase al een inhoudelijke behandeling plaatsvindt. Daarnaast gaan er geluiden op dat gewaakt moet worden voor de verdienmodellen achter massaclaims, bijvoorbeeld wanneer deze worden bekostigd door procesfinanciers.²⁹ Het is de vraag of procesfinanciers daarmee niet aan

invloed (en belang) winnen ten koste van de gedupeerden.

In 2022 wordt er het nodige gesleuteld aan de WAMCA als gevolg van een Europese richtlijn³⁰ en een Europese verordening.³¹ De richtlijn biedt Europese consumenten en belangenorganisaties de mogelijkheid in zowel de eigen als een andere lidstaat collectief schade te verhalen op bedrijven die Europese regels overtreden. In mei 2021 is een wetsvoorstel ter consultatie voorgelegd waarmee de richtlijn wordt omgezet in Nederlandse wetgeving.³² In de WAMCA komen uitgebreidere eisen aan procesfinanciering dan in het huidige artikel 3:305a BW. Ook is er een uitvoerigere regeling voor de binding aan de uitkomst van de collectieve actie. Zo mag een consument niet aan een soortgelijke collectieve actie deelnemen in een andere lidstaat en geen individuele vordering instellen tegen dezelfde verweerder. De rechtspraak en de belangenorganisaties van consumenten moeten een lijst met uitspraken in een collectieve actie openbaar maken. Bovendien moet een belangenorganisatie in een andere lidstaat geregistreerd staan alvorens er een collectieve actie voor consumenten te kunnen beginnen. Belangenorganisaties die in Nederland optreden, moeten onder andere twaalf maanden bestaan en hun algemene financieringsbronnen op hun internetpagina plaatsen om op de Nederlandse lijst te komen. Nu het wetsvoorstel nog aan de Tweede Kamer moet worden aangeboden, rijst de vraag of het zal lukken de richtlijn tijdig (voor 25 december 2022) te implementeren.³³ De verordening beoogt ondernemers die gebruikmaken van digitale platforms – zoals reserveringswebsites en vergelijkingswebsites, online marktplaatsen en appstores – beter te beschermen met regels over geschilbeslechting, transparantie over algemene voorwaarden en de volgorde van zoekresultaten. Op 25 mei 2021 is een wetsvoorstel ter consultatie voorgelegd om de WAMCA aan te

passen aan die verordening.³⁴ Ter beslechting van collectieve geschillen bij zakelijke digitale platforms wordt een geringe wijziging van de WAMCA voorgesteld: de toevoeging van een nieuw artikel 3:305ca BW, waarin de regels uit artikel 3:305a BW van overeenkomstige toepassing worden verklaard op collectieve geschillen bij zakelijke digitale platforms.

DAGVAARDING

Scherpere eisen aan dagvaarding in consumentenzaken

Artikel 111 lid 2 Rv bevat de eisen waaraan een dagvaarding (op straffe van nietigheid) moet voldoen. Op grond van artikel 111 lid 3 Rv dient de dagvaarding ook de door gedaagde

tegen de eis aangevoerde verweren en de gronden daarvoor te vermelden. Partijen zijn daarnaast op grond van artikel 21 Rv verplicht de voor de beslissing van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren.³⁵ Wordt deze verplichting niet nageleefd, dan kan de rechter daaruit de gevolgtrekking maken die hij geraden acht.

Al in 2019 raakte het geduld van de rechtspraak op bij de vele rammelende dagvaardingen van repeatplayers in consumentenzaken, die niet voldeden aan de vereisten van artikel 111 en 21 Rv. Tussen 1 december 2019 tot 1 april 2020 gold een overgangperiode waarin de rechter bij wijziging van een tussenvonnis of rol-

beschikking ontbrekende informatie kon opvragen middels een speciaal daarvoor ontwikkeld informatieformulier. Deze werkwijze is verlengd tot 1 januari 2021. Sindsdien vindt ambtshalve toetsing van de vordering uitsluitend plaats op basis van de uitgebrachte dagvaarding. Zaken die vóór 1 januari 2021 waren gestart konden dus nog op coulance rekenen.³⁶ Uit twee uitspraken die zijn geweest in zaken die ná deze datum zijn gestart door een repeatplayer (ECLI:NL:RBROT:2021:8883 en ECLI:NL:RBAMS:2021:5409), blijkt dat deze praktijk passé is. Zowel de Rotterdamse als de Amsterdamse kantonrechter wees de vorderingen van de repeatplayer af als onvoldoende onderbouwd, zonder de repeatplayer (eerst) in de gelegenheid te hebben gesteld de ontbrekende informatie aan te leveren.

Anticipatie

Artikel 126 lid 1 Rv, dat ook in hoger beroep geldt (artikel 353 lid 1 Rv), bepaalt dat de gedaagde de roldatum, vermeld in het exploit van dagvaarding, kan vervroegen door aan de eiser bij een exploit een vroegere roldatum te doen aanzeggen. De wetgever heeft er niet in voorzien ook eiser/appellant deze mogelijkheid te bieden. In de nadere memorie van antwoord ging de minister hier kennelijk wel vanuit.³⁷ Zo ook het Hof Den Bosch (14 december 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:3720) dat daaraan wel de voorwaarden verbindt dat de appellant belang heeft bij anticipatie en dat de geïntimeerde niet onredelijk in zijn of haar belangen wordt geschaad door de vervroeging van de roldatum. Dat laatste was hier het geval. Appellante had voor een ver in de toekomst liggende rechtsdag gekozen, omdat zij zich met haar nieuwe advocaat eerst wilde concentreren op de behandeling van de aan het onderhavige kort geding gelieerde bodemzaak. Daarin was inmiddels eindvonnis geweest, waarin alle ingestelde vorderingen tegen appellante waren afgewezen.

Volgens het hof had appellante daarom een *'evident belang'* bij spoedige behandeling van het kort geding, waarin het onder meer ging om een ter verzekering van die vorderingen ten laste van appellante gelegd conservatoir (loon)beslag. Nu ook geïntimeerden niet hadden aangevoerd dat zij *'onredelijk in hun belangen zijn geschaad'* door de vervroeging van de roldatum, stond het hof de vervroegde oproeping hier toe.

Herstel verzuim inschrijving herstelexploot?

De aanhangigheid van het geding vervalt indien het exploit van dagvaarding niet tijdig is ingeschreven ter griffie, tenzij binnen twee weken na de in de dagvaarding vermelde roldatum een geldig herstelexploot is uitgebracht (artikel 125 lid 5 Rv; in hoger beroep in verbinding met artikel 353 Rv). Als herstelexploot kan slechts gelden een exploit dat een nieuwe rechtsdag aanzegt en dat gevolgd wordt door inschrijving op de rol van die aangezegde rechtsdag.³⁸ Wat nou als het herstelexploot niet wordt ingeschreven op de rol? Volgens het Hof Amsterdam is herstel van een herstelexploot alleen mogelijk als het gaat om een nietigheidsgebrek als bedoeld in artikel 121 lid 2 Rv, maar niet als het – zoals hier – gaat om het nalaten van inschrijving op de rol (4 mei 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:1288). Appellant had wel op de voet van artikel 125 lid 5 Rv een tweede herstelexploot kunnen uitbrengen binnen twee weken na de in de dagvaarding vermelde roldatum, gevolgd door inschrijving. Nu het tweede herstelexploot echter niet tijdig door appellant was uitgebracht, is volgens het hof ook het tweede herstelexploot ongeldig. Appellant had nog betoogd dat het te laat uitbrengen van het herstelexploot samenhangt met een landelijk en structureel probleem bij de postbezorging en meer in het bijzonder bij de Falkpost, waarvan ook de bij de zaak betrokken deurwaarder gebruik had gemaakt. Het hof gaat

hierin niet mee. Het onderstreept dat termijnen voor appel van openbare orde en processuele vervaltermijnen zijn, die door de rechter ambtshalve worden gehandhaafd. Voorkomen moet worden dat de wederpartij wordt blootgesteld aan het risico dat hij gedurende een onredelijk lange termijn in onzekerheid wordt gelaten over de datum waarop de zaak dient.

DIGITAAL PROCEDEREN

Blijkens een bericht op www.rechtspraak.nl uit september 2021³⁹ is het dan echt zover. Per 1 februari 2022 kan er niet meer worden gefaxt met de Rechtspraak maar kan (alleen nog) veilig worden gemaïld via Zivver. Sommige advocaten zullen het jammer vinden niet meer te kunnen koketteren met het – misschien wel vintage – fenomeen van het faxen met de gerechten (dit nog het liefst met rolpapier). Ook zullen er advocaten zijn die een voorkeur voor de fax hebben vanwege de verzendbevestiging. Dit terwijl Zivver juist nog meer zekerheid biedt nu het daarin zelfs mogelijk is te zien wie het bericht en de bijlagen hebben ontvangen en geopend.⁴⁰

Het wordt mooier. De komende jaren gaat de Rechtspraak gefaseerd per zaakstroom over naar een digitale procedure die voldoet aan de eisen van het Besluit elektronisch procederen. Dit als follow-up van het mislukte digitaliseringsproject KEI. In plaats van een alles-in-1-systeem wordt het nieuwe systeem een 'digitale brievenbus' met dossierfunctie. In dat systeem kunnen alle partijen zaken indienen, processtukken digitaal uitwisselen en digitaal corresponderen met de Rechtspraak.⁴¹

De bedoeling is om het nieuwe systeem stap voor stap uit te rollen. Eerst wordt gestart met een vrijwillige pilot bij één gerecht in zaken die – qua procesvoering – relatief eenvoudig zijn. Als dat goed gaat, zal vervolgens per zaaksoort op vrijwillige basis bij alle gerechten digitaal kunnen worden geprocedeerd. En als dat weer goed gaat, wordt digitaal

procederen in de betreffende zaakstroom verplicht voor advocaten en deurwaarders. Partijen die zonder bijstand van een professionele procesvertegenwoordiger procederen, behouden waarschijnlijk de mogelijkheid om ook nog op papier te procederen. In de laatste fase zullen ook complexere zaakstromen digitaal verlopen.

De aftrap was voor Amsterdam.

Daar is de rechtbank op 28 juni 2021 gestart met een pilot voor het digitaal indienen van beslagrekesten en het digitaal uitwisselen van stukken die op het beslag betrekking hebben. Hiervan werd relatief veel gebruik gemaakt en ook de eerste ervaringen waren positief. Gezien de positieve ervaringen is het sinds 15 november 2021 bij alle rechtbanken mogelijk om digitaal een beslagrekest in te dienen via het nieuwe webportaal van de Rechtspraak dat met een advocatenpas toegankelijk is en te bereiken is via www.rechtspraak.nl. In dit portaal kunnen advocaten stukken in pdf-formaat uploaden. Na elk ingediend stuk ontvangt de advocaat automatisch een digitale ontvangstbevestiging voor de eigen administratie. Nabellen is dus niet meer nodig.

EXECUTIE

Dwangsom

HR 28 mei 2021 (ECLI:NL:HR:2021:792) onderstreept nog eens dat in het debat over een aan de gevorderde veroordeling te verbinden dwangsom goed naar voren moet worden gebracht wanneer de dwangsom precies zal worden verbeurd. In deze zaak had het hof geen termijn voor nakoming van de veroordelingen bepaald en evenmin dat pas na verloop van een zekere termijn een dwangsom zou worden verbeurd. Volgens de Hoge Raad was daarmee niet duidelijk genoeg vanaf welk moment een dwangsom werd verschuldigd. Dit strookt volgens hem niet met de rechtszekerheid die op dit punt is vereist. Zie ook het artikel 'Werken burgerlijke vonnissen in beginsel

En om te zorgen dat u
het ook werkelijk rechtzet,
leg ik bij deze een of andere
dwangsom op, die héus
een keer zal worden verbeurd!
Dus past u maar op...

van rechtswege?' van E. Gras in *JBPr* 2021/5, die rechters aanraadt bij dwangsomveroordelingen uitsluitend termijnen op te nemen die lopen vanaf de betekening.

Executiegeschil

In de Kroniek van 2020 hebben wij het door de Hoge Raad eind december 2019 (ingrijpend) gewijzigde kader bij executiegeschillen geschetst.⁴² In die zaak uit 2019 ging het om de executie van een vonnis. In twee arresten van Hof Arnhem-Leeuwarden van 6 april en 18 mei 2021 (ECLI:NL:GHARL:2021:3303 respectievelijk ECLI:NL:GHARL:2021:4769) wordt dit nieuwe kader ook toegepast bij een beslissing over de schorsing van de tenuitvoerlegging van authentieke akten. Dat is nog niet eerder zo gedaan, althans voor zover de annotatoren Schotel en Van Zoest in *JBPr* 2021/54 hebben kunnen nagaan.

EXEQUATUR

Verkapte exequaturprocedure

Op 16 juli 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1170) verduidelijkt de Hoge Raad op een drietal punten de zogenoemde 'verkapte exequaturprocedure' van artikel 431 lid 2 Rv. Het betreft hier de erkenning van een beslissing van een Albanese rechter. Verweerster in cassatie stelde zich op het standpunt dat erkenning in strijd was met de Nederlandse openbare orde. Zij had eerder ook bij het EHRM geklaagd over de procedure in Albanië. Het EHRM had haar in dat verzoek niet-ontvankelijk verklaard omdat niet was voldaan aan de eisen van artikel 34 en 35 EVRM, waarin meerdere ontvankelijkheidsvereisten zijn vervat. De klacht was dus niet op inhoudelijke gronden afgewezen. De beslissing van het EHRM laat volgens de Hoge Raad onverlet dat de Nederlandse rechter van oordeel

kan zijn dat erkenning strijdig is met de openbare orde. Dat is niet anders als de beslissing van het EHRM is gebaseerd op kennelijke ongegrondheid van het verzoekschrift.⁴³ In de tweede plaats oordeelt de Hoge Raad dat de zogenoemde uitputtingsregel niet doorslaggevend is voor erkenning van een buitenlandse beslissing op grond van artikel 431 lid 2 Rv. Het is uiteindelijk aan de Nederlandse rechter om op basis van alle omstandigheden van het geval te beoordelen of het niet-uitputten van alle rechtsmiddelen in het land van herkomst in de weg staat aan weigering van erkenning op grond van de openbare orde. Verder verduidelijkt de Hoge Raad dat het oordeel dat een buitenlandse beslissing niet in Nederland kan worden erkend, de beslissing als geheel betreft. Indien de rechter het geding vervolgens opnieuw behandelt en afdoet, zal hij het geschil volledig inhoudelijk moeten beoordelen. De bewijswaardering van (onderdelen van) de buitenlandse beslissing is daarbij aan de rechter.

Erkenning en tenuitvoerlegging onder Brussel I-bis Vo

Een rechterlijke uitspraak die uitvoerbaar is in de lidstaat van oorsprong is ook uitvoerbaar in de andere lidstaten (artikel 41 lid 1 Brussel I-bis Verordening). De partij die tenuitvoerlegging in een andere lidstaat verlangt, dient aan de daartoe bevoegde autoriteit in die andere lidstaat een afschrift van de rechterlijke uitspraak en een certificaat in de zin van artikel 53 Brussel I-bis Verordening te verstrekken.⁴⁴ Dit door het gerecht van de lidstaat van herkomst af te geven certificaat bevat een uittreksel van de rechterlijke uitspraak waaruit moet blijken dat de uitspraak uitvoerbaar is. In Rechtbank Oost-Brabant 8 januari 2021 (ECLI:NL:RBOBR:2021:166) is de erkenning van een beslissing van een Italiaanse rechter aan de orde. Eiseres stelde dat gedaagde een exequatur had moeten verzoeken op de voet van de oude EEX-Vo, nu het

geschil zou dateren uit 2003. Daar gaat de voorzieningenrechter niet in mee. Hij overweegt dat de Italiaanse rechter door afgifte van het certificaat ex artikel 53 Brussel I-bis Vo heeft geoordeeld dat sprake is van een rechtsvordering waarop volgens hem Brussel I-bis Vo van toepassing is. De voorzieningenrechter oordeelt dat het ingevolge artikel 52 Brussel I-bis Vo niet aan de rechter in de aangezochte lidstaat is om de juistheid van die beslissing te toetsen.

HOGER BEROEP

Beperking omvang processtukken

In de Kroniek van 2020 bespraken wij dat de hoven met nieuwe regels in zaken van na 1 april 2021 paal en perk willen stellen aan de – in de woorden van het Amsterdamse Hof⁴⁵ – alsmäär uitdijende omvang van de procesdossiers in hoger beroep.⁴⁶ Dit heeft de pennen niet onberoerd gelaten.⁴⁷ Een groep advocaten is zelfs een kort geding begonnen om de regels van tafel te krijgen.⁴⁸ Naar aanleiding van alle kritiek heeft de Rechtspraak in ieder geval – naast ruimere maxima in octrooizaken – het regime voor het aanvragen van afwijkingen van de nieuwe regels aangevuld.⁴⁹ Zo kan onder meer een dergelijk verzoek worden gedaan als een partij een ‘groot’ financieel belang heeft bij een zaak en er ‘veel’ geschilpunten moeten worden besproken. De wederpartij mag zich steeds over zo’n verzoek uitlaten en zelfs nadat een stuk is ingediend dat aan de voorschriften voldoet, is het nog mogelijk een verzoek te doen tot het nemen van een aanvullend stuk. De zaak ligt nu bij de Hoge Raad ter beantwoording van door de voorzieningenrechter gestelde prejudiciële vragen in het eerdergenoemde kort geding dat een aantal advocaten aanspande (zie Vznr. Rb. Den Haag 11 juni 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5927). Het is nog niet bekend wanneer de Hoge Raad uitspraak doet.⁵⁰ Wel is in deze zaak de conclusie van AG

De Bock gepubliceerd (ECLI:NL:PHR:2021:1228). Zij acht de regels toelaatbaar, omdat deze gebaseerd kunnen worden op de eisen van een behoorlijke rechtspleging en omdat de beperkingen niet wezenlijk ingrijpen in de rechten van partijen nu er uitzonderingen mogelijk zijn. Wel vindt zij dat de procesreglementen niet mogen bepalen dat een te lang processtuk in zijn geheel mag worden geweigerd. Als een memorie van grieven wordt geweigerd, leidt dit immers tot niet-ontvankelijkheid van het hoger beroep. Voor zo’n ingrijpende sanctie is een wettelijke grondslag vereist en die is er niet. De Bock betwijfelt overigens of lange processtukken per definitie lijden aan een gebrekkige kwaliteit, waaraan zij toevoegt dat ze – gelet op de lengte van haar conclusie (circa 57 pagina’s) – op dit punt ‘een dubbele pet’ op heeft. De Bock’s conclusie biedt in ieder geval veel interessante invalshoeken, die mogelijk aanknopingspunten bieden bij het door haar geopperde (nadere) overleg tussen advocaten en hoven. Als de Hoge Raad haar advies volgt, zullen de procesreglementen op dit punt moeten worden aangepast en zal opnieuw moeten worden nagedacht over de sanctie op het indienen van te lange processtukken. Wordt vervolgd dus.

De uitkomst van deze zaak zal mogelijk met bijzondere interesse worden gevolgd door de Haarlemse kantonrechter, die zich geconfronteerd zag met een dagvaarding van 175 pagina’s waar kennelijk geen touw aan vast te knopen was (Rechtbank Noord-Holland 25 augustus 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:8408). Volgens hem ‘geraakt de goedwillende lezer hier in een *‘film noir’* waaruit ontsnapping slechts mogelijk is door diep te zuchten en het stuk enige tijd weg te leggen.’ Hij voegt daaraan toe dat goede rechtspraak niet kan zonder behoorlijke stukken en dat deze zo kort en beknopt mogelijk dienen te zijn, dus zonder eindeloze omzwervingen en herhalingen, alles op straffe van afnemende helderheid

en onnodig tijdverlies voor de rechterlijke macht.

Deelvonnis/gedeeltelijk eindvonnis

Als een uitspraak zowel een tussen- als een eindvonnisgedeelte bevat, is het oppassen geblazen. Een appelland die wil opkomen tegen het tussenvonnisgedeelte moet of (i) verlof van de rechter hebben voor tussentijds appel⁵¹ of (ii) tevens grieven richten tegen het eindvonnisgedeelte.⁵² Voor de geïntimeerde is dat anders in het geval appelland grieft over het eindvonnisgedeelte. Geïntimeerde kan in incidenteel appel opkomen tegen enkel het tussenvonnisgedeelte en hoeft dus niet tevens grieven te richten tegen het eindvonnisgedeelte.⁵³ In zijn arrest van 16 april 2021 (ECLI:NL:HR:2021:584) gaat de Hoge Raad er (voor het eerst) vanuit dat deze regel ook geldt als de wederpartij zelfstandig appel instelt. Volgens hem behoort het geen verschil te maken als daarvoor wordt gekozen in plaats van voor het instellen van incidenteel appel.

Devolutieve werking

De devolutieve werking van het hoger beroep houdt kort gezegd in dat de appelrechter na gegrondbevinding van een grief tegen de beslissing van de rechter in eerste aanleg opnieuw over toe- of afwijzing moet beslissen en daar alle stellingen of verweren die de wederpartij in eerste aanleg in verband daarmee heeft aangevoerd (voor zover niet prijsgegeven) bij moet betrekken. Er wordt nog weleens over het hoofd gezien dat een algemeen bewijsaanbod ook onder de devolutieve werking kan vallen. Zo ook in de zaak die leidde tot HR 19 maart 2021 (ECLI:NL:HR:2021:417). Het hof had ten onrechte een partij niet tot tegenbewijs toegelaten, terwijl zij in eerste aanleg een algemeen bewijsaanbod had gedaan. En een aanbod tot tegenbewijs behoeft natuurlijk niet te worden gespecificeerd.⁵⁴

Schorsing tenuitvoerlegging vonnis (artikel 351 Rv)

Spraakmakend was de – via live-stream te volgen – mondelinge behandeling van het door de Staat in hoger beroep opgeworpen incident in de avondklokzaak (artikel 351 Rv). Dit om de tenuitvoerlegging te schorsen van de eerder die dag op vordering van Viruswaarheid door de kortgedingrechter uitgesproken buitenwerkingstelling van de avondklok (Vzngr. Rb. Den Haag 16 februari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1100). Op deze enerverende namiddag en avond bleek weer eens dat het – zoals de Staat kennelijk had gedaan – verstandig is om als gedaagde geen motivering van de rechter uit te lokken over de (gevorderde) uitvoerbaarheid bij voorraad. Dan was het voor de Staat een stuk lastiger geweest om in dit incident de executie geschorst te krijgen van het – nota bene op dezelfde dag uitgesproken – vonnis. Indien namelijk in eerste aanleg een gemotiveerde beslissing is gegeven over de uitvoerbaarverklaring bij voorraad, moet er sprake zijn van een kennelijke misslag en/of moeten er feiten of omstandigheden zijn die zich na de uitspraak in eerste aanleg hebben voorgedaan en die afwijking van de eerdere beslissing rechtvaardigen.⁵⁵ Als de uitvoerbaarverklaring bij voorraad door de rechter in eerste aanleg niet is gemotiveerd, is dat niet nodig en komt het – kort gezegd – op een belangenafweging aan.⁵⁶ Die belangenafweging pakte voor de Staat in het tussenarrest gunstig uit (Hof Den Haag 16 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:252).⁵⁷ Even na half negen 's avonds rondde de voorzitter de zitting dan ook af door te zeggen: *'Allemaal gauw naar huis, want de avondklok geldt nog'*.⁵⁸ Een vordering die is gegrond op artikel 351 Rv⁵⁹ geldt naar zijn aard ten hoogste voor de duur van het geding en is aldus aan te merken als van voorlopige aard. Dat betekent nog niet dat een dergelijke vordering als een voorlopige voorziening met tussentijdse beroepsmogelijkheid

moet worden beschouwd, zoals – op grond van het bepaalde in artikel 337 lid 1 Rv – het geval is bij een voorlopige voorziening op de voet van de artikelen 223 of 401a Rv (HR 23 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:644). Zie ten slotte ook Hof Den Bosch 28 september 2021 (ECLI:NL:GHSHE:2021:2951) dat ervan uitgaat dat artikel 351 Rv niet ziet op schorsing van een in hoger beroep gewezen verstekarrest, waartegen verzet is ingesteld. Desalniettemin is het hof van oordeel dat artikel 351 Rv op deze verstekzaak analoog van toepassing is. Nu de beslissing over de uitvoerbaarheid bij voorraad in het bestreden verstekarrest niet is gemotiveerd, wordt de incidentele vordering vervolgens beoordeeld aan de hand van het hiervoor bij de avondklokzaak beschreven criterium.

Tussentijds appel

Als in een tussenvonnis in het dictum niet een einde aan het geding is gemaakt omtrent enig deel van het gevorderde, dan is het bepaalde in artikel 337 lid 2 Rv van toepassing en moet de rechter voor tussentijds appel toestemming verlenen.⁶⁰ In 2004 heeft de Hoge Raad in het arrest-Pontecen/Stratex⁶¹ aangenomen dat de rechter ook na de uitspraak alsnog kan bepalen dat tussentijds appel mogelijk is. Die toestemming hoefde toen nog niet in een vonnis te worden gegeven, maar dit kon ook in een rolbeslissing of een brief. Wel moest een daartoe strekkend verzoek binnen de appeltermijn worden gedaan en tevens binnen die termijn worden ingesteld. In zijn arrest van 17 december 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1924) overweegt de Hoge Raad dat hij op het één en ander (gedeeltelijk) terugkomt. Het openstellen van tussentijds hoger beroep kan voortaan alleen nog bij vonnis. Het is niet nodig dat daarin ook andere beslissingen zijn opgenomen. Afwijzing van een dergelijk verzoek kan wel op een andere manier (rolbeslissing of brief). De rechter hoeft zijn beslissing niet te motiveren. Verder gaat

de appeltermijn voortaan pas lopen vanaf de dag van de uitspraak van het vonnis waarbij tussentijds hoger beroep is opengesteld en dus niet meer vanaf het moment dat het aan te vechten tussenvonnis is geweest. Daarmee komt er een einde aan de praktijk dat de deurwaarder soms onnodig op pad ging om de appel-dagvaarding uit te brengen terwijl er nadien geen verlof voor tussentijds appel werd verleend. Tevens gaat de Hoge Raad er in deze zaak vanuit dat de aldus verkregen toestemming ook kan worden benut voor een ouder tussenvonnis, maar dit is op zich niet nieuw.⁶² Nu staat alleen wel buiten kijf dat het vonnis met de toestemming niet tevens andere beslissingen behoeft te bevatten. Dat een en ander – met de nodige veranderingen – van overeenkomstige toepassing is in de verzoekschriftprocedure ligt voor de hand maar het leek de Hoge Raad kennelijk toch goed dat nog expliciet te overwegen.

INCIDENTEN

Voldoende duidelijk dat incident is ingesteld?

Een partij die een incident instelt, dient dit op duidelijk kenbare wijze in de titel van haar processtuk te vermelden.⁶³ Wat nu als dit niet is gebeurd? In zijn arrest van 9 november 2021 oordeelt het Bossche hof (ECLI:NL:GHSHE:2021:3359) dat dit verzuim – in ieder geval in die zaak – niet kan leiden tot afwijzing van de vordering. Het hof acht daarbij van belang dat aan de betreffende eis in het procesreglement geen sanctie is verbonden. Verder overweegt het dat met dit voorschrift (enkel) tot uitdrukking wordt gebracht dat voor de andere partij (en het hof) voldoende kenbaar moet zijn dat een vordering in incident wordt ingesteld. Volgens het hof had het geïntimeerden bij (oppervlakkige) bestudering van de inhoud van de appeldagvaarding niet kunnen ontgaan dat hierin tevens een incidentele schorsingsvordering was opgenomen.⁶⁴ Verder acht het hof van belang dat geïntimeerden

hier ook niet in hun procesbelangen zijn geschaad nu zij door het hof in de gelegenheid zijn gesteld tegen deze incidentele vordering verweer te voeren.

Voeging en tussenkomst

Een partij die een belang heeft bij een tussen andere partijen aanhangig geding, kan op grond van artikel 217 Rv vorderen zich daarin te mogen voegen. Voldoende is dat de betreffende partij nadelige gevolgen kan ondervinden van een uitkomst van de procedure die ongunstig is voor de partij aan wier zijde zij zich voegt.⁶⁵ In de mogelijke precedentwerking van een uitspraak is niet reeds een voldoende belang gelegen, ook niet indien sprake is van sterk op elkaar gelijkende vorderingen of feitencomplexen tussen deels dezelfde partijen.⁶⁶ In zijn arrest van 21 mei 2021 (ECLI:NL:HR:2021:750), dat is gewezen in een door een claimstichting opgeworpen incident tot voeging in een cassatieprocedure, verduidelijkt de Hoge Raad dat het feit dat vernietiging van de bestreden uitspraak zal leiden tot grote vertraging in het bereiken van de doelstelling van de claimstichting dit niet anders maakt. Op grond van hetzelfde artikel 217 Rv kan een partij ook vorderen in een aanhangig geding te mogen tussenkomen indien zij een eigen vordering wenst in te stellen tegen (één van) de procederende partijen.⁶⁷ Maar wat nu als een partij wil tussenkomen in een geding dat ambtshalve is doorgehaald op de rol maar op zich wel kan worden hervat?⁶⁸ In zijn arrest van 5 oktober 2021 acht het Haagse hof (ECLI:NL:GHDHA:2021:1777) dat in ieder geval in die zaak niet mogelijk. Dit omdat partijen een minnelijke regeling hadden getroffen die ertoe strekte de procedure te beëindigen. Volgens het hof brengt het gelijksoortige karakter van de ambtshalve doorhaling en de doorhaling op verzoek van partijen mee dat ook bij de ambtshalve doorhaling – voor doorhaling op verzoek van partijen volgt dit uit artikel 246 lid 2 Rv – het rechts-

gevolg daarvan door partijen bij overeenkomst kan worden bepaald. Het hof vindt daarvoor steun in de parlementaire geschiedenis.⁶⁹ Als partijen een zaak niet meer wensen op te brengen, moeten zij volgens het hof niet door een derde gedwongen kunnen worden als wederpartijen processtappen te nemen in die door henzelf niet meer gewenste procedure. Daarmee is – in de woorden van het hof – geen enkel doel gediend, ook niet (of beter: juist niet) het doel van een efficiënte rechtspleging.

KORT GEDING

Als de bodemrechter een vonnis in de hoofdzaak heeft gewezen, dan dient de kortgedingrechter in beginsel zijn oordeel daarop af te stemmen.⁷⁰ Geldt deze afstemmingsregel ook als in een bodemprocedure op de voet van artikel 223 Rv een voorziening is gevorderd voor de duur van het geding? Zo'n incident kan ruwweg worden gekarakteriseerd als een kort geding binnen het kader van een aanhangige bodemprocedure.⁷¹ Er is dan ook zeker veel voor te zeggen dat het Hof Arnhem-Leeuwarden in zijn arrest van 29 juni 2021 (ECLI:NL:GHARL:2021:6359) de afstemmingsregel toepast op een incidentele vordering ex artikel 223 Rv nu deze zaak grote gelijkennis vertoont met een zaak in kort geding.⁷² Het eventueel omzeilen van de afstemmingsregel door geen kort geding te starten maar een dergelijk incident ex artikel 223 Rv is dus niet altijd succesvol.

KOSTEN

Griffierecht

In september 2021 heeft de Eerste Kamer het voorstel tot wijziging van de Wet griffierechten burgerlijke zaken aangenomen, die op 1 januari 2022 in werking is getreden.⁷³ De wet beoogt het griffierecht en de hoogte van de vordering in een betere verhouding te brengen. De wet introduceert vier nieuwe categorieën voor geldvorderingen tot 12.500 euro. Er is meer differentiatie in de tarieven

voor zaken bij de kantonrechter met een beloop van 500 tot 5.000 euro. Niet-natuurlijke personen met een hoge vordering zullen dieper in de buidel moeten tasten: het griffierecht bij vorderingen van meer dan 100.000 euro gaat fors omhoog (bijvoorbeeld bij de rechtbank van 4.200 naar 5.737 euro) en verdubbelt bij vorderingen van meer dan een miljoen euro (bijvoorbeeld bij de rechtbank van 4.200 naar 8.519 euro). De nieuwe tarieven gelden in dagvaardingszaken als de eerste (rol)zitting op of na 1 januari 2022 plaatsvindt en in verzoekschriftzaken als het rekest op of na 1 januari 2022 wordt ingediend (artikel 3 Wgbz).

Zekerheidstelling voor proceskosten

De gedaagde die verwacht mogelijk te worden geconfronteerd met een oninbare proceskostenveroordeling omdat er geen executiemogelijkheden zijn in het land van eiser, kan zekerheidstelling vorderen voor de proceskosten (artikel 224 lid 1 Rv). Het tweede lid van genoemd artikel bepaalt dat geen verplichting tot het stellen van zekerheid bestaat indien: i) dit voortvloeit uit een verdrag of uit een EG-verordening; ii) een eventuele proceskostenveroordeling ten uitvoer kan worden gelegd in het land van de wederpartij; iii) de wederpartij voor verhaal vatbaar vermogen in Nederland heeft of iv) als daardoor de effectieve toegang tot de rechter zou worden belemmerd van de wederpartij. In HR 23 april 2021 (ECLI:NL:HR:2021:651) wijst de Hoge Raad de gevorderde zekerheidstelling voor proceskosten in cassatie toe. Dit werd namelijk gevorderd van een partij uit Iran (dat geen partij is bij het Haagse Rechtsvorderingsverdrag 1954 en ook geen executieverdrag heeft met Nederland) en geen van de voornoemde uitzonderingen deed zich voor. Interessanter voor de praktijk is dat de Hoge Raad verduidelijkt dat een dergelijk cautie-incident bedoeld is voor lopende instanties en niet voor

onbetaald gebleven proceskosten uit eerdere instanties.⁷⁴

MEDIATION

In een grensoverschrijdende mediation is de Mediationrichtlijn 2013/11/EU van toepassing. Artikel 6 lid 1 van deze richtlijn bepaalt dat de verjaring van een rechtsvordering wordt gestuit door de aanvang van mediation. Tot HR 19 februari 2021 (ECLI:NL:HR:2021:274) was onduidelijk of die aanvang alleen leidt tot stuiting, of dat na de aanvang van de mediation de verjaring verder loopt, omdat die aanvang zou moeten worden beschouwd als een schriftelijke aanmaning die gevolgd moet worden door een eis bij de rechter ingevolge artikel 3:317 lid 2 BW. De Hoge Raad beantwoordt die vraag ontkennend. Aanvang van mediation moet gelijkgesteld worden aan een rechtsvordering in de zin van artikel 3:316 BW. Annotator Tjong Tjin Tai werpt in *NJ* 2021/126 terecht de vraag op of deze uitleg van de verjaringsregeling ook geldt voor een puur nationale (Neder-

landse) mediation. Tot op heden is er namelijk geen wettelijke regeling voor nationale mediation. Verder past de Hoge Raad in dit arrest de regels voor processuele ondeelbaarheid toe: laat degene die een beslissing wil uitlokken over een processueel ondeelbare rechtsverhouding na om alle bij de rechtsverhouding betrokken partijen in het geding te roepen, dan dient de rechter, naar aanleiding van een daarop gericht verweer dan wel ambtshalve, gelegenheid te geven om de niet-opgeroepen personen alsnog als partij in het geding te betrekken. Dit geldt zowel in eerste aanleg als na aanwending van een rechtsmiddel (zie HR 10 maart 2017, *NJ* 2018/81, m.nt. H.B. Krans). De Hoge Raad probeert in genoemd arrest van 19 februari 2021 de belangen van niet-opgeroepen partijen te beschermen door erop te wijzen dat de derden in de procedure na verwijzing niet beperkt zijn in wat zij mogen aanvoeren, ook niet door enige beslissing in de cassatieprocedure voor verwijzing. Zie in dit verband de

lezenswaardige noten van Tjong Tjin Tai in *NJ* 2021/126 en van E. Gras in *JPBr* 2021/27 onder dit arrest.

NETHERLANDS COMMERCIAL COURT (NCC)

De NCC heeft in samenwerking met het Nederlands Arbitrage Instituut (NAI) een modelbeding voor partijen opgesteld dat voorziet in arbitrage onder de auspiciën van het NAI en de NCC aanwijst voor aan arbitrage gerelateerde geschillen (zoals vernietiging en tenuitvoerlegging, of geschillen die niet onder de reikwijdte van de overeenkomst tot arbitrage vallen).⁷⁵ Zo kunnen partijen in internationale arbitrage in de Engelse taal procederen in aanverwante procedures bij de reguliere rechter. Mogelijk leidt dit in de toekomst tot een grotere toestroom van zaken bij de NCC.

SCHADESTAATPROCEDURE BIJ BORGTOCHT

Volgens vaste jurisprudentie kan uitsluitend naar de schadestaatprocedure ex artikel 612 Rv worden verwezen bij wettelijke verplichtingen tot schadevergoeding zoals die uit wanprestatie en onrechtmatige daad.⁷⁶ Dit kan in beginsel niet in het geval een uit een rechtshandeling voortvloeiende (primaire) verplichting tot schadevergoeding niet wordt nagekomen. In de zaak die leidde tot HR 8 januari 2021 (ECLI:NL:HR:2021:38) was sprake van een schadevergoedingsplicht uit een borgtochtovereenkomst. De Hoge Raad oordeelt dat een dergelijke schadevergoedingsplicht van de borg betrekking heeft op dezelfde schadevergoedingsplicht van de hoofdschuldenaar wegens het niet-nakomen van zijn verbintenis jegens de schuldeiser. Volgens de Hoge Raad brengt een redelijke en op de praktijk afgestemde wetstoepassing mee dat op de hiervoor beschreven regel van artikel 612 Rv een uitzondering moet worden aanvaard met betrekking tot de schadevergoedingsplicht van de borg. Annotator Tjong Tjin

Tai merkt in *NJ* 2021/178 op dat eisers problemen kunnen voorkomen door zo nodig subsidiair een verklaring voor recht te vorderen dat er een verplichting is tot betaling van bepaalde omvang.⁷⁷ Bij het ontbreken van zo'n subsidiaire vordering kan de rechter suggereren dat een ontoewijsbare vordering tot verwijzing naar de schadestaatprocedure beter kan worden vormgegeven als een verklaring voor recht, aldus Tjong Tjin Tai.

UITSPRAAK

Herstel wegens onjuiste naam rechters

Een uitspraak moet natuurlijk de namen van de rechters vermelden door wie de uitspraak is geweest.⁷⁸ Dit gaat echter mis in de zaak die leidde tot HR 26 maart 2021 (ECLI:NL:HR:2021:449). Onder een beschikking van het hof is de naam van een andere raadsheer vermeld. In cassatie wordt erover geklaagd dat hiermee het onmiddellijkheidsbeginsel is geschonden.⁷⁹ De Hoge Raad concludeert dat dit beginsel niet is geschonden omdat de rechters die bij de mondelinge behandeling aanwezig waren wel degelijk de beschikking hebben gegeven. Alleen stond er onder de beschikking een verkeerde naam. Dat herstelt de Hoge Raad zelf door *'te verstaan'* door wie de beschikking wel is gegeven.

Verbetering of aanvulling kennelijke fout uitspraak

In HR 5 maart 2021 (ECLI:NL:HR:2021:351) lag de vraag voor of een kennelijke fout in een uitspraak kan worden verbeterd of aangevuld buiten de grenzen van respectievelijk artikel 31 en 32 Rv. Kort en goed had de rechtbank per vonnis de schuldsaneringsregeling van schuldenaren beëindigd zonder het faillissement uit te spreken. De rechtbank zag echter over het hoofd dat de schuldenaren – zoals aangevoerd door de bewindvoerder – nog een erfenis zouden ontvangen. Nadat ze deze erfenis inderdaad hadden ontvangen, verbeterde de recht-

bank haar vonnis en verklaarde de schuldenaren van rechtswege failliet omdat er voldoende baten beschikbaar waren. Het hof ging hierin mee, maar de Hoge Raad grijpt in. Verbetering of aanvulling buiten de gevallen van artikel 31 respectievelijk 32 Rv is strijdig met het gesloten stelsel van rechtsmiddelen, aldus de Hoge Raad.⁸⁰ De rechtbank nam haar beslissing op basis van een onjuist uitgangspunt. Van een kennelijke fout die zich leent voor herstel ex artikel 31 Rv is dus geen sprake, terwijl volgens de Hoge Raad ook niet is gesteld of gebleken dat het geval van artikel 32 Rv zich voordoet. Dit betekent het einde van het faillissement. In die zin pakt de fout van de rechtbank goed uit voor de schuldenaren.

VERSTEK/VERZET

Verzettermijn

De termijn voor het instellen van verzet vangt onder meer aan vier weken na betekening van het vonnis in persoon of na uitvoering van het betreffende vonnis (artikel 143 lid 2 Rv). Ingeval van een gedaagde die ten tijde van de betekening of daad geen bekende woonplaats of bekend werkelijk verblijf in Nederland heeft, maar van wie woonplaats of werkelijk verblijf buiten Nederland wel bekend is, is die termijn acht weken. Geldt dat ook voor gedaagden die bij aanvang van de verzettermijn buiten Nederland wonen of verblijven, maar van wie op dat moment de exacte woonplaats of het werkelijk verblijf buiten Nederland niet bekend is? In zijn arrest van 1 oktober 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1407) beantwoordt de Hoge Raad deze vraag bevestigend. Hij vindt daarvoor steun in de parlementaire geschiedenis van deze bepaling.⁸¹ De daarin genoemde praktische belemmeringen om verzet te kunnen instellen voor de in het buitenland wonende gedaagden van wie de woonplaats of werkelijk verblijf wel bekend is, doen zich volgens de Hoge Raad immers ook voor bij gedaagden die bij aanvang van de verzettermijn buiten Nederland

wonen of verblijven, maar van wie op dat moment de woonplaats of het werkelijk verblijf niet bekend is.

WRAKING

In Hof Den Haag 28 april 2021 (ECLI:NL:GHDHA:2021:828) knoopt de civiele rechter aan bij een uitspraak van de strafkamer van de Hoge Raad, waarin de strafkamer aanwijzingen geeft onder welke omstandigheden een wrakingsverzoek op voorhand buiten beschouwing kan worden gelaten, dus zonder dat de wrakingskamer eraan te pas komt (HR 16 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:370).⁸² De strafkamer legt uit dat de rechter een dergelijk verzoek zonder tussenkomst kan afdoen als (a) een eerder wrakingsverzoek tegen dezelfde rechter(s) door de wrakingskamer is afgewezen met bepaling dat een volgend verzoek niet in behandeling wordt genomen, (b) een eerder wrakingsverzoek tegen dezelfde rechter(s) is afgewezen en ondubbelzinnig kan worden vast-

Excuus, deze wraking kan niet — onze rechters zijn op.

gesteld dat de verzoeker geen feiten en omstandigheden voordraagt die pas na het eerdere verzoek bekend zijn geworden of (c) als redelijkerwijs geen twijfel erover kan bestaan dat het verzoek geen wrakingsverzoek in de zin van de wet betreft, bijvoorbeeld als het verzoek iedere motivering ontbeert. Het Hof Den Haag sluit daarbij aan en wijst een wrakingsverzoek af op de vermelde gronden (a) en (b). Het hof rekt deze gronden zelfs

op, omdat het verzoek niet dezelfde rechter betrof. Het hof weegt mee dat de vele wrakingsverzoeken door de verzoeker een (te) groot beslag leggen op de capaciteit van het hof. Een noemenswaardig en (door de Rechtbank Amsterdam op 29 oktober 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:6200) toegewezen wrakingsverzoek betreft een rechter-plaatsvervanger, tevens hoogleraar. Hoewel de wrakingskamer niet is gebleken van zwaarwe-

gende aanwijzingen dat de rechter (subjectief) partijdig zou zijn in het nadeel van verzoeker, is de vrees voor partijdigheid volgens de wrakingskamer wel objectief gerechtvaardigd. De wrakingskamer oordeelt dat de rechter te weinig distantie had tot de zaak vanwege zowel een uitlating op Twitter als uitlatingen tijdens zijn colleges over een punt dat mogelijk aan de orde kon komen in de onderhavige procedure.

NOTEN

- Zie ook Richtlijn 2011/83/EU betreffende consumentenrechten.
- Zie www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/richtlijn-sanctiemodel-essentiële-informatieplichten-v15122021.pdf.
- HR 31 oktober 2014 (ECLI:NL:HR:2014:3076). Zie ook de Kroniek van 2014, 2016, 2017, 2019 en 2020.
- De rechtbank gaf de Russische Federatie in 2016 gelijk, maar op 18 februari 2020 vernietigde het Hof Den Haag die uitspraak (Hof Den Haag 18 februari 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:234; zie ook de Kroniek van 2020).
- Zie onder meer HR 29 april 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ0713; zie ook de Kroniek van 2011.
- Stb.* 2014, 200.
- HvJ EU 6 maart 2018, ECLI:EU:C:2018:158.
- Zie ook afl. 7-8 (2021) van de BER dat vrijwel geheel is gewijzigd aan het bewijsbeslag.
- HR 29 oktober 2004, ECLI:NL:HR:2004:AP4504.
- Zie ook HR 25 februari 1932, ECLI:NL:HR:1932:33.
- Beslagsyllabus, p. 17 en 18.
- Nota van toelichting (p. 3) bij het Besluit van 15 juli 2020 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet van 3 juni 2020 tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Faillissementswet in verband met de herziening van het beslag- en executierecht (*Stb.* 2020, 177).
- Zie *Kamerstukken II* 2018/19, 35 225, nr. 3, p. 8.
- Zie *Kamerstukken II* 2018/19, 35 225, nr. 3, p. 9.
- Vgl. AG Huydecoper (ECLI:NL:PHR:2011:BQ2800) die in zijn conclusie voor HR 8 juli 2011 (ECLI:NL:HR:2011:BQ2800) tevergeefs opperde om het lagere griffierecht voor natuurlijke personen te reserveren voor hen, die niet handelen in de uitoefening van een beroep of bedrijf.
- Zie *Kamerstukken II* 2018/19, 35 225, nr. 3, p. 20.
- Vgl. *Kamerstukken II* 2018/19, 35 225, nr. 3, p. 21.
- 30 november 1976, onder meer gepubliceerd in *NJ* 1977/494 met noot J.C. Schultsz.
- Vgl. HvJ EU 29 juli 2019, ECLI:EU:C:2019:635; zie ook de Kroniek van 2019.
- HR 13 september 1996 (ECLI:NL:HR:1996:ZC2134).
- ECLI:NL:PHR:2020:1103.
- Het wetsvoorstel Wijziging van de Uitvoeringswet EG-bewijsverordening ter uitvoering van Verordening (EU) nr. 2020/1783 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken en van de Uitvoeringswet EG betekeningsverordening ter uitvoering van Verordening (EU) nr. 2020/1784 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken.
- De Raad voor de rechtspraak ondersteunt het streven om het contact tussen gerechten van EU-lidstaten eenvoudiger te laten verlopen van harte. Zie <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/2021-40-advies-wijziging-uitvoeringswetten-eg-bewijsverkrijgingsverordening-en-eg-betekeningverordening.pdf>.
- Kamerstukken II* 2020/21, 35718, nr. 1 p.9 sub 3.
- De WAMCA is van toepassing op collectieve acties ingesteld vanaf 1 januari 2020. Met de wet is onder andere artikel 3:305a BW (oud) gewijzigd zodat het mogelijk is schadevergoeding collectief te vorderen voor gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden vanaf 15 november 2016. Zie ook de Kronieken van 2019 en 2020.
- Te raadplegen via: <https://www.rechtspraak.nl/Registers/centraal-register-voor-collectieve-vorderingen>.
- In 2020 waren dit er ongeveer twintig, terwijl in de eerste maand van 2022 al drie collectieve acties aanhangig zijn gemaakt.
- Zie bijvoorbeeld P.G.J. Wissink, 'De preliminaire ontvankelijkheidsbeslissing onder de WAMCA: hoe "inhoudelijk" mag de voorfase zijn?', *TCR* 2021, afl. 1; H.K. Schrama & M.J. Bosselaar, 'Een jaar WAMCA; het eerste stof neergedaald?', *TOP* 2021/111, afl. 2; T. Arons, 'Vaststelling van de internationale bevoegdheid en het toepasselijk recht in collectieve geschilbeslechting', *NIPR* 2021/1 en B. Katan & M. Wallinga, 'WAMCA – exclusieve belangenbehartiger, inclusief complicaties', *TCR* 2021/3.
- Zie bijvoorbeeld A.J. Meijerink, 'Procesfinancieringseisen in de Richtlijn representatieve vorderingen en de WAMCA', *MvV* 2021/11. Zie over procesfinanciering onder de WAMCA ook C.E. Santman & R.J. Philips, 'De financiering van collectieve schadevergoedingsacties onder de WAMCA', *MvV* 2021/7.
- Richtlijn (EU) 2020/1828 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2009/22/EG. Zie ook de Kroniek van 2020.
- Verordening (EU) 2019/1150 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 ter bevordering van billijkheid en transparantie voor zakelijke gebruikers van onlinetussenhandelsdiensten.
- Wijziging van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de omzetting van Richtlijn (EU) 2020/1828 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2009/22/EG (PbEU 2020, L 409) (Implementatiewet richtlijn representatieve vorderingen voor consumenten).

- Zie https://www.internetconsultatie.nl/implementatie_rl_collectieve_actie.
- 33 Artikel 24 van de richtlijn schrijft voor dat de bepalingen op 25 december 2022 moeten zijn vastgesteld.
- 34 Wet tot invoering publiek toezicht en handhaving van de verordening nr. 2019/1150 van het Europees Parlement en de Raad ter bevordering van billijkheid en transparantie voor zakelijke gebruikers van onlinetussenhandelsdiensten (Wet publiek toezicht en handhaving verordening bevordering billijkheid en transparantie voor zakelijke gebruikers van onlinetussenhandelsdiensten).
- 35 Zie ook hiervoor onder Algemene Beginselen, sub artikel 21 Rv.
- 36 Dit blijkt uit verschillende in dit kroniekjaar gewezen uitspraken in zaken die door dezelfde repeatplayer zijn gestart vóór 1 januari 2021 over de met haar gesloten verzekeringsovereenkomsten. Deze uitspraken zijn te vinden via de zoektermen 'ANWB' en 'verzekeringsovereenkomst'.
- 37 Zie *Kamerstukken I* 2004/05, 28863, nr. F.
- 38 Vgl. o.a. HR 22 december 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1934.
- 39 <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Veilig-Mailen-vervangt-faxverkeer-in-2022.aspx>.
- 40 Zie <https://docs.zivver.com/nl/rechtspraak/veilig-communiseren-met-zivver/veilig-communiseren-met-zivver.html#controleren-of-berichten-en-bijlagen-zijn-geopend> Zie ook Rb. Amsterdam 17 december 2021 (ECLI:NL:RBAMS:2021:7699) waarin tevergeefs werd bepleit dat het openen van een bericht in Zivver de vereiste betekening van een eiswijziging als gedaagde niet is verschenen vervangt (artikel 130 lid 3 Rv).
- 41 Zie voor de mogelijke gevolgen van een digitale storing de bijdrage 'Termijnoverschrijding door digitale ontoegankelijkheid' van Y.E.M. Cremers in *TvPP* 2021/4.
- 42 HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2026. Zie ook onder Hoger Beroep, sub Schorsing tenuitvoerlegging vonnis (artikel 351 Rv).
- 43 Artikel 35 lid 3, aanhef en onder a EVRM.
- 44 Zie ook artikel 42 Verordening Brussel I-bis.
- 45 Zie www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/nieuwsbrief-december-2020.pdf.
- 46 Zie artikel 10.1 en 2.11 Landelijk procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de gerechtshoven alsmede artikel 4.1 en 1.1.1.5 Procesreglement verzoekschriftprocedures handels- en insolventiezaken gerechtshoven.
- 47 Zie onder meer N. de Boer, M. Janssen & C. Janssens, 'Limiet aan lengte processtukken: 1 april grap?', *Advocatenblad* februari 2021; A. Hammerstein, 'Of u het ook kort kan houden', *JBP* 2021/4; J.C. Heuving, 'Civiele rechtspleging is een gezamenlijke verantwoordelijkheid, ook als het de lengte van processtukken betreft', *TVvP* 2021/3; A.C. van Schaick, 'De omvang van een memorie', *AA* september 2021 en de reactie daarop van B. van Zelst, 'Kort, korter, kortst', in *AA* februari 2022.
- 48 Zie <https://www.advocatenblad.nl/2021/04/16/ruim-zestig-advocaten-sluiten-zich-aan-bij-kort-geding-tegen-maximumlengte-processtukken/#:~:text=Sinds%201%20april%20van%20dit,tegen%20de%20pas%20ingevoerde%20maximumlengte>.
- 49 Zie artikel 11.6 Landelijk procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de gerechtshoven alsmede artikel 5 Procesreglement verzoekschriftprocedures handels- en insolventiezaken gerechtshoven.
- 50 Zie ook <https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2021/december/advies-ag-hoge-raad-limiet-lengte-civiele-processtukken-hoger-beroep/>.
- 51 Zie ook hierna sub Tussentijds appel.
- 52 Vgl. HR 7 december 1990, ECLI:NL:HR:1990:ZC0076, *NJ* 1992/85 m.nt. H.J. Snijders.
- 53 Zie ook Snijders/Wendels, *Civiel appel* 2009/61.
- 54 Vgl. onder meer HR 9 januari 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2543.
- 55 Vgl. onder meer HR 20 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:688 en HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2026. Zie ook de Kroniek van 2015 respectievelijk 2020. Dit geldt – *mutatis mutandis* – ook in een executiegeschil.
- 56 Zie ook r.o. 3.3.1 in genoemd arrest uit 2015 en r.o. 5.3.6 in het arrest uit 2019. Een eventuele misslag kan overigens wel in de oordeelsvorming worden betrokken (zie r.o. 5.4.4 in het arrest uit 2019).
- 57 Tien dagen later werd de Staat overigens ook in de hoofdzaak in het gelijk gesteld (Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285).
- 58 Zie ook <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/02/16/kabinet-loopt-forse-schade-op-door-rechtszaak-over-avondklok-a4032074?t=1634305561>.
- 59 Of op artikel 234 Rv (alsnog uitvoerbaarverklaring bij voorraad) of 235 Rv (alsnog zekerheidstelling na aanwending rechtsmiddel).
- 60 Zie ook hierboven sub Deelvonnis/gedeeltelijk eindvonnis.
- 61 HR 23 januari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AL7051.
- 62 Zie HR 17 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR3168.
- 63 Vgl. artikel 2.10 Landelijk procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de rechtbanken en artikel 2.15 Landelijk procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de gerechtshoven.
- 64 Zie ook onder Hoger Beroep, sub Schorsing tenuitvoerlegging vonnis (artikel 351 Rv).
- 65 HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:768, r.o. 5.3 (zie ook de Kroniek van 2014). Onder nadelige gevolgen wordt verstaan de feitelijke of juridische gevolgen die toe- dan wel afwijzing van de in die procedure ingestelde vordering of het gezag van gewijsde van de in die procedure gegeven eindbeslissingen zal kunnen hebben voor degene die de voeging vordert. Zie daarover onder meer HR 12 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1602, r.o. 3.2 en de Kroniek van 2015.
- 66 HR 12 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1602, r.o. 3.2 (zie ook de Kroniek van 2015).
- 67 De tussenkomen partij moet ook voldoende belang hebben zich met dat doel te mengen in het aanhangige geding in verband met de nadelige gevolgen die zij van de uitspraak in de hoofdzaak kan ondervinden.
- 68 Zie ook artikel 246 lid 2 Rv.
- 69 *Kamerstukken II*, 1999/00, 26855, nr. 3, p. 140.
- 70 HR 19 mei 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5870.
- 71 Vgl. Van Dam-Lely/Mirzojan, in: *T&C Burgerlijke Rechtsvordering*, artikel 223 Rv, aant. 1 sub a.
- 72 Zie voor een vergelijkbare beslissing van dit hof zijn arrest van 1 maart 2016 (ECLI:NL:GHARL:2016:1605; zie ook de Kroniek van 2016).
- 73 *Stb.* 2021, 507. Te raadplegen via: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2021-507.html>.
- 74 De Hoge Raad verwijst naar HR 30 april 1925, ECLI:NL:HR:1925:98 en Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 391 e.v.
- 75 Zie voor de modelbepaling: <https://www.rechtspraak.nl/English/NCC/Pages/Model-clause-arbitration.aspx>.
- 76 HR 27 februari 1998 (ECLI:NL:HR:1998:ZC2599) en HR 23 december 2005 (ECLI:NL:HR:2005:AU6050).
- 77 HR 8 januari 2021 (ECLI:NL:HR:2021:38), *NJ* 2021/178, m.nt. T.F.E. Tjong Tjin Tai.
- 78 Zie de artikelen 230 sub g en 287 lid 1 Rv.
- 79 Zie ook hiervoor onder Algemene Beginselen sub Onmiddellijkheidsbeginsel/rechterswisseling.
- 80 Zie ook HR 4 december 2015 (ECLI:NL:HR:2015:3476) en de Kroniek van 2015.
- 81 *Kamerstukken II* 1999-00, 26855, nr. 3, p. 73.
- 82 Deze uitspraak bouwt voort op HR 25 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1770.

C A S S A T I E
I N C I V I E L E Z A K E N

Mr. K. Aantjes
aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@ aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

HART ONDER JE TOGA

MR. MARIE JOSÉ E. GILSING
DE MENSELIJKE MAAT
ALS REVOLUTIE IN DE
JURIDISCHE PRAKTIJK

Een boek voor professionals die het in de advocatuur hebben 'gemaakt', maar op zoek zijn naar hun intrinsieke waarde. Maar ook voor jonge professionals, die in deze tijd veel beter op basis van expliciete menselijke waarden kunnen starten dan de generaties voor hen. Zet 'De menselijke maat. Stap in de cirkel van empathisch leiderschap' op jouw wishlist!

GA VOOR MEER
INFORMATIE NAAR:
ORBISADVOCATUUR.NL/BOEK

Orbis publishers

Advocaat medewerker franchise praktijk | Zuid-Holland

Equrius, doel-treffend in search en recruitment

Onze opdrachtgever is een advocatenkantoor met een jarenlange sterke positie in de franchise praktijk.

De praktijk is breed, de vraagstukken zijn divers en de belangen voor betrokkenen zijn groot. Franchisegevers en franchisenemers, individueel of collectief, worden bijgestaan bij het opstellen en herzien van franchiseovereenkomsten en aanverwante contracten. Men adviseert inzake

het haalbaarheidsonderzoek en de door de franchisegever afgegeven prognoses. Huurrecht bedrijfsruimte, arbeidsrecht en intellectueel eigendomsrecht komen ook in de praktijk voor.

Geboden wordt een groeiende en goed georganiseerde praktijk. Balans werk – privé. Een hecht team dat in harmonie samenwerkt. Aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en mogelijkheden om te verbreden dan wel te specialiseren.

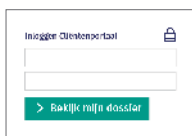
Vertrouwelijk informatie inwinnen kan bij Hans Voorhoeve, 06-14525652 | voorhoeve@equrius.com

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

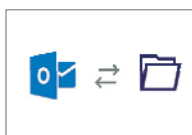
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

NOVA lanceert Taskforce Bescherming tegen ondermijning

JUSTITIELE INRICHTINGEN VUGHT

Veilig mailen
Veilig mailen
met de
Rechtspraak
vervangt de fax

Wet- en regelgeving
Vademecum
advocatuur 2022
beschikbaar

Vertrouwelijkheid
OM-handleiding
verwerking
geheimhouder-
informatie miskent
verschoningsrecht

► Weerbaarheid

NOVA lanceert Taskforce Bescherming tegen ondermijning

Met de recent opgezette Taskforce Bescherming tegen ondermijning wil de NOVA de rechtsstaat versterken, bewustwording van risico's die met de beroepsuitoefening kunnen samenhangen vergroten en de weerbaarheid en veiligheid van advocaten versterken. Met deze Taskforce biedt de NOVA een alternatief voor de voorstellen zoals inperking van de vrije advocaatkeuze en de rechten van verdachten, waarmee de vorige minister voor Rechtsbescherming ondermijning wilde tegengaan.

De nadruk van de Taskforce ligt op preventieve maatregelen en ondersteuning voor advocaten. Een van de doelen is het herkennen van signalen van ondermijning. Waar mogelijk wordt internationaal en binnen Nederland met andere juridische beroepsgroepen samengewerkt en worden 'best practices' gedeeld. Op die manier wordt de NOVA een landelijk kenniscentrum en informatiepunt waar advocaten terecht kunnen voor kennis en tools om hun beroep veilig te kunnen uitoefenen.

De NOVA Taskforce kent de volgende onderdelen:

Versterking van de informatiepositie van de advocatuur

Er is behoefte aan een beter beeld van vertakkingen van onderwereld naar bovenwereld. De NOVA wil een bijdrage leveren aan gedegen wetenschappelijk onderzoek, zodat er een stevige basis is om beleid of regelgeving aan te passen of andere maatregelen te nemen. Concreet gaat het om onderzoek naar mogelijkheden en risico's van niet-herleidbare financiële middelen, het gebruik van PGP-telefoons en andere identiteitsversluitende communicatiemiddelen, en de impact op advocaten, andere togadragers en derden bij (een eventuele uitbreiding van) de kroongetuigenregeling.

Vergroting van de bewustwording van advocaten

Het leren herkennen van de vaak subtiele signalen van ondermijning is belangrijk voor onze beroepsgroep.

Daarnaast blijkt in de praktijk vaak een belemmering voor advocaten om te praten over bedreiging en onwenselijke druk. Een NOVA-vertrouwenspersoon (advocaat) kan de drempel wegnemen om een dilemma te delen zonder dat de geheimhouding wordt geschonden.

Eventuele aanpassing van regelgeving voor advocaten

Onderzocht wordt of de regels (Advocatenwet, Verordening op de advocatuur, gedragsregels) aanpassing behoeven. Denk aan regels rondom contante betalingen, het gebruik van de geheimhoudertelefoon, de inzet van videoconferencing, het bijstaan van familieleden enzovoort. Wat kan of moet – opererend vanuit de advocatuurlijke kernwaarden – worden aangescherpt en wat niet? Individuele advocaten en specialisatieverenigingen worden hierbij betrokken via expertmeetings, waarvan de eerste inmiddels heeft plaatsgevonden. Noodzakelijke aanpassingen van de verordening worden, voorafgaand aan vaststelling door het college van afgevaardigden, getoetst op uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid door de toezichthouder.

Inrichten van een traject 'van signaal naar actie'

Hoewel de Taskforce een preventieve invalshoek kent, is het ook van belang om de signalering van mogelijke overtredingen door advocaten op een efficiënte wijze naar de toezichthouder (het landelijk dekenberaad) te geleiden. Hiervoor wordt in samenspraak met de toezichthouders een adequate structuur ingericht.

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOVA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOVA.

Samenstelling algemene raad

- Nederlandse orde van advocaten
- Robert Crinice le Roy (algemeen deken)
  - Bernard de Leest (waarnemend deken)
  - Theda Boersema
  - Susan Kaak
  - Jeroen Soeteman

Bureau van de NOVA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOVA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070-335 35 35
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

Onderzoek onder de balie

Dit voorjaar laat de NOvA een onderzoek onder alle advocaten uitvoeren. Dat onderzoek moet actuele informatie opleveren hoe vaak bedreiging en ongewenste druk voorkomen, uit welke hoek die druk

komt, of er een onderscheid gemaakt kan worden tussen verschillende rechtsgebieden, en welke aanvullende maatregelen advocaten zouden helpen ter versterking van hun veiligheid en weerbaarheid.

Weerbaarheidsprogramma

Binnen de Taskforce vallen ook de maatregelen die de NOvA aanbiedt ter vergroting van de weerbaarheid van advocaten. Hieronder vallen onder andere:

- **Noodtelefoon**
Advocaten die een dreiging ondervinden, kunnen strikt vertrouwelijk bellen naar een speciaal noodnummer van de NOvA. Dit telefoonnummer is te vinden op Mijn Orde, zodat alleen advocaten hier gebruik van kunnen maken. Tip: sla dit nummer op in uw telefoon, dan hebt u dat in geval van nood altijd bij de hand.
- **Noodknop**
Aan advocaten die worden bedreigd of zich bedreigd voelen en naar het noodnummer bellen, biedt de

NOvA een noodknop aan waarmee men direct in verbinding staat met een alarmcentrale.

- **Veiligheidsscan**
Advocaten kunnen kosteloos hun kantoor of woonhuis door een gespecialiseerd en gecertificeerd bedrijf vanuit veiligheidsoogpunt laten controleren op fysieke kwetsbaarheden.
- **Weerbaarheidstraining**
Deze kosteloze training biedt advocaten concrete handvatten om in hun dagelijkse praktijk beter om te gaan met agressie en bedreiging.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/weerbaarheid.

► Veilig mailen

Veilig mailen met de Rechtspraak vervangt de fax

Sinds 1 februari behoort faxen met de Rechtspraak tot het verleden. Als symbolisch eerbetoon aan dit ooit zo moderne maar inmiddels achterhaalde communicatiemiddel stuurde algemeen deken Robert Crince le Roy van de NOVA op 31 januari een laatste faxbericht aan Henk Naves, voorzitter van de Raad voor de rechtspraak.

Veilig Mailen en andere alternatieven

Als veilig alternatief om vertrouwelijke informatie met de Rechtspraak uit te wisselen, kunnen advocaten gebruikmaken van Veilig Mailen. Advocaten die de Rechtspraak incidenteel vertrouwelijke informatie willen sturen, kunnen kosteloos en zonder abonnement een Veilig Mailcontact starten via rechtspraak.nl. Advocaten die geregeld stukken naar de Rechtspraak sturen, kunnen een abonnement afsluiten bij een gecertificeerde aanbieder van Veilig Mailen. Communiceert u al

digitaal met de Rechtspraak via Mijn Rechtspraak, Mijn Strafdossier of Mijn Bewind? Dan kunt u documenten en berichten via dat beveiligde webportaal blijven sturen. U kunt documenten en dossierstukken ook nog steeds opsturen of afgeven bij de rechtbank, het hof of college.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie over Veilig Mailen op rechtspraak.nl/mailen.

Wet- en regelgeving

Vademecum advocatuur 2022 beschikbaar

Voor veel advocaten is het een onmisbaar naslagwerk: het vademecum met de belangrijkste wet- en regelgeving voor de advocatuur. De editie 2022 is nu in boekvorm beschikbaar. Werkt u liever digitaal? De online, altijd actuele versie vindt u op regelgeving.advocatenorde.nl.

In de meest recente uitgave van het vademecum is naast de bijgewerkte wet- en regelgeving (zoals de Advocatenwet, de Verordening en de Regeling op de advocatuur) ook een groot aantal reglementen, gedrags- en beleidsregels voor de advocatuur opgenomen.

Digitaal alternatief

Op regelgeving.advocatenorde.nl staan altijd de meest actuele wet- en regelgeving, evenals de oude versies en wijzigingsbesluiten. Alle artikelen worden apart weergegeven, waardoor gebruikers gemakkelijk door de website kunnen scrollen en via de zoekfunctie artikelen kunnen vinden. Ook zijn de artikelen eenvoudig te printen, op te slaan als pdf en te delen.

Bestellen

Het vademecum advocatuur 2022 is voor € 15 te bestellen bij uitgeverij Boomjuridisch via boomdenhaag.nl/webshop/vademecum-advocatuur-2022.

Gefinancierde rechtsbijstand

Experiment echtscheiding geopend voor deelname advocaten

Sinds 14 februari kunnen advocaten en mediators zich aanmelden voor deelname aan de Subsidieregeling experiment echtscheiding van de Raad voor Rechtsbijstand. Samen met de NOvA, het Juridisch Loket, de MfN, de vFAS en Uitelkaar.nl wil de Raad beter en gericht voldoen aan de (rechts)hulpvraag van burgers bij hun echtscheiding. Advocaten die willen deelnemen aan het experiment dienen bij de raad ingeschreven te staan met de specialisatie personen- en familierecht. Verder moeten zij in 2019, 2020 of 2021 ten minste twintig echtscheidingszaken of echtscheiding-gerelateerde zaken hebben behandeld. De vergoeding voor rechtsbijstand op basis van het experiment is ten minste even hoog als de vergoeding op grond van de Wrb.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/nieuws (14 februari).

Vertrouwelijkheid

OM-handleiding verwerking geheimhouderinformatie miskent verschoningsrecht

De NOvA heeft in het voorjaar van 2021 vertrouwelijk de interne 'Handleiding verwerking geheimhouderinformatie' ontvangen van het Openbaar Ministerie. Namens de NOvA is direct medegedeeld dat de Handleiding op essentiële onderdelen geen recht doet aan de uitgangspunten van het verschoningsrecht zoals vastgelegd in wet en jurisprudentie. Zowel de Handleiding als de reactie van de NOvA is nu openbaar. Kern van het standpunt van de NOvA is dat er, vanwege de aard van het verschoningsrecht, geen plek is voor een geheimhouderfunctionaris vanuit de opsporing. Dit is de afgelopen jaren ook in de gesprekken over dit onderwerp in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering steeds de inzet geweest.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/nieuws (11 februari / 19 januari 2022).

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt kunnen advocaten terecht voor voorlichting over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. Vragen in de afgelopen maand waren:

V: Hoe geef ik mijn geheimhoudernummer(s) door?

A: U kunt als advocaat zelf uw vaste en mobiele geheimhoudernummers opgeven en bijhouden in Mijn Orde. De NOvA geeft deze geregistreerde telefoonnummers elke nacht automatisch door aan de Nationale Politie ten behoeve van hun systeem van nummerherkenning. Advocaten kunnen hun geheimhoudernummers daarnaast ook in Mijn Orde aanmelden voor het systeem van nummerherkenning van de DJI door dit apart aan te vinken. Kantoorverantwoordelijken kunnen in Mijn Orde via het tabblad 'geheimhoudernummers' (extra) telefoon- en faxnummers toevoegen en ook apart aanvinken of deze moeten worden doorgegeven aan de DJI. Voor gemengde kantoren, waar ook niet-geheimhouders of advocaten in dienstbetrekking werkzaam zijn, geldt dat de algemene telefoon- en faxnummers van het kantoor niet automatisch mogen worden doorgezonden aan de Nationale Politie en de DJI. Deze zijn daarom niet te zien in het overzicht van geheimhoudernummers in Mijn Orde.

V: Ik ben van patroon gewisseld. Hoe kan ik dit doorgeven, zodat de juiste informatie op Zoek een advocaat zichtbaar is?

A: U kunt hiervoor contact opnemen met uw lokale orde, die uw wijziging verwerkt. De NOvA past dit vervolgens aan op het tableau, waarna het automatisch goed staat vermeld op Zoek een advocaat.

V: Ik stop met mijn eenmanskantoor. Moet ik dit apart doorgeven via Mijn Orde?

A: Nee, dat hoeft niet. De registratie van uw kantoor verdwijnt automatisch nadat uw uitschrijving als advocaat van het tableau is verwerkt. Uw verzoek tot uitschrijving als advocaat kunt u indienen via Mijn Orde.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Wetgevingsadvies

De NOvA telt achttien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen de volgende wetgevingsadviezen:

Wetsvoorstel versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II

Adviescommissies strafrecht, burgerlijk procesrecht, bestuursrecht en belastingrecht, 31 januari 2022

Besluit aanpassing vergoedingen rechtsbijstandverleners en mediators

Adviescommissies bestuursrecht en vreemdelingenrecht, 26 januari 2022

Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen

Adviescommissie pensioenrecht, 21 januari 2022

Wetsvoorstel strafuitsluitingsgrond journalisten en humanitair hulpverleners

Adviescommissie strafrecht, 20 januari 2022

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen via advocatenorde.nl/juridische-databank.

Strafrecht

Beveiligde datastick als tijdelijke oplossing voor EBI-advocaten

De directeur van de EBI in Vught heeft vanwege de aanhouding van een advocaat een verbod ingesteld op het meenemen van een laptop door advocaten die hun cliënt willen bezoeken. De NOvA vindt een dergelijk algeheel verbod vanwege een incident niet te rechtvaardigen. Aan advocaten die grote digitale dossiers willen meenemen naar hun cliënt in de EBI biedt de NOvA als noodoplossing een speciale beveiligde datastick aan. De NOvA benadrukt dat het om een tijdelijke oplossing gaat vanwege een disproportionele maatregel en blijft met het ministerie van Justitie en de directie van EBI in gesprek, met als inzet dat advocaten weer hun eigen laptop kunnen gebruiken.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/nieuws (26 januari 2022).

Vacature

Als hoogste tuchtrechter behandelt het Hof van Discipline klachten over advocaten in hoger beroep. Het hof bestaat uit een voorzitter, vier plaatsvervangend voorzitters, circa twintig (plaatsvervangende) kroonleden en circa twintig (plaatsvervangende) advocaatleden. De zittingen vinden plaats in het gerechtsgebouw Midden-Nederland te Utrecht bij de Centrale Raad van Beroep.

Bij het Hof van Discipline zijn vacatures ontstaan voor:

(plaatsvervangende) advocaatleden

Profiel

Het (plv.) advocaatlid heeft minimaal zeven jaar ervaring in de advocatenpraktijk en heeft aantoonbare interesse in het tuchtrecht. Het (plv.) advocaatlid is bereid om op jaarbasis aan minimaal zes zittingsdagen deel te nemen en minimaal één conceptuitspraak te schrijven. Kennis van het algemeen bestuursrecht, familierecht en/of de Wet op de rechtsbijstand strekt tot aanbeveling.

Tot het takenpakket van het (plv.) advocaatlid behoort:

- het deelnemen aan zittingen en raadkamer (minimaal zes zittingsdagen per jaar);
- het meelesen van uitspraken.

Van het (plv.) advocaatlid wordt verder verwacht:

- opleidingstraject volgen van drie bijeenkomsten (eenmalig);
- permanente educatie volgen (een themabijeenkomst en een actualiteitenbijeenkomst per jaar);
- minimaal één eigen conceptuitspraak per jaar schrijven;
- actieve bijdrage op zitting en tijdens raadkamer.

Procedure

De sollicitatietermijn sluit op 29 maart 2022.

De sollicitatiegesprekken vinden in beginsel fysiek plaats in Utrecht op donderdagmiddag 7 april 2022. Indien dit niet mogelijk blijkt te zijn vanwege de dan geldende coronamaatregelen, zullen er videogesprekken worden gevoerd via Teams.

De (plv.) leden uit de advocatuur worden op 30 juni 2022 voor de duur van vijf jaar gekozen door het college van afgevaardigden, op voordracht van de algemene raad en het hof.

In artikel 2 van de beleidsregel benoemingen treft u verdere informatie aan over de procedure: regelgeving.advocatenorde.nl/content/beleidsregel-benoemingen.

Inlichtingen en reageren

Sollicitaties kunnen worden gericht aan de voorzitter van het Hof van Discipline, mr. T. Zuidema, p/a postbus 85452, 2508 CD Den Haag, of per e-mail aan vacatures@tuchtcollegesadvocatuur.nl.

Inlichtingen over de vacature kunnen worden ingewonnen bij mevrouw mr. V.H. Wagner, hoofdgriffier van het Hof van Discipline, via (088) 205 37 77 of griffie@hofvandiscipline.nl. Kijk voor informatie over het Hof van Discipline op hofvandiscipline.nl.

Benoemingen

Advocatenredactie Advocatenblad

Benoemd als lid per 21 februari 2022:

- Mr. M. (Marieke) Snippe

Adviescommissie arbeidsrecht

Benoemd als lid per 24 januari 2022:

- Mr. K.A. (Anna) Görgün

CCBE-commissie voor milieu- en klimaatzaken

Benoemd als lid per 8 maart 2021:

- Mr. J.P. (Jan) Broekhuizen

Vacature

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) telt achttien adviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

De NOvA zoekt:

twee advocaten voor de adviescommissie familie- en jeugdrecht

Lijkt het u interessant om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit en beleidsmatige en politieke ontwikkelingen op het gebied van het familie- en jeugdrecht van dichtbij te volgen, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken. De adviescommissie is voor één van de vacatures op zoek naar een advocaat die werkzaam is in de toevoegingspraktijk in het familie- en jeugdrecht en kennis heeft van de Wet op de rechtsbijstand.

Werkwijze

De werkwijze van de commissies wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld wordt eenmaal

per jaar vergaderd. Verder contact vindt zo veel mogelijk via e-mail plaats. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Met het schrijven van een juridisch advies is maximaal één opleidingspunt te behalen. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Roelien Huges via r.huges@advocatenorde.nl of +31 (0)6 10 05 9006. Uw interesse kunt u uiterlijk 11 april 2022 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie adviescommissie familie- en jeugdrecht'.

Ondermijnende criminaliteit

Nieuwe civiele confiscatieprocedure omzeilt strafrechtelijke waarborgen

De NOvA heeft aan de minister van Justitie en Veiligheid een wetgevingsadvies uitgebracht over het Wetsvoorstel Versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II. Zowel qua vorm als inhoud staat de NOvA kritisch ten opzichte van dit wetsvoorstel. Het grootste kritiekpunt is dat een mogelijkheid van civiele confiscatie van goederen wordt geïntroduceerd zonder dat strafrechtelijke waarborgen van toepassing zijn. De NOvA vindt dat de noodzaak om deze procedure bij de civiele rechter te laten

plaatsvinden niet afdoende is gemotiveerd. Ook komt de verhouding met het strafproces onvoldoende naar voren. De voorgestelde civiele confiscatieprocedure omzeilt de strafrechtelijke waarborgen, wat vanuit het oogpunt van rechtsbescherming ongewenst is.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/nieuws (1 februari 2022).

TOGAMAKERIJ *G.J. Rhebergen* sinds 1894

TOGAMAKERIJ RHEBERGEN

TOGA'S VAN UITMUNTENDE KWALITEIT

DE EERBIEDWAARDIGE
FIRMA RHEBERGEN IS AL
128 JAAR ACTIEF IN HET
VERVAARDIGEN VAN TOGA'S.

UW TOGA ZAL VERVAARDIGD WORDEN MET
DE GROOTST MOGELIJKE ZORG, VAN EERSTE
KLAS KWALITEIT STOF EN MATERIALEN!

Het bedrijf levert toga's aan onder andere:

- De rechterlijke macht (tevens voor griffiers) Advocaten, deze worden ook geleverd uit voorraad in standaard aantal maten
- Predikanten, traditioneel model en eenvoudig alternatief model. Tevens verschillende soorten stola's
- Hoogleraars voor de Universiteiten van Amsterdam, Utrecht, Nijmegen, Groningen, Delft, Wageningen, Leiden, Vrije Universiteit van Leiden, Institute of Social Studies en TU Eindhoven

INFO@TOGAMAKERIJRHEBERGEN.NL
06 - 53 39 51 26 | 06 - 41 98 17 58
AMSTELDIJK 18E, 1074 HR AMSTERDAM

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

*vakinhoudelijk en
procedurele kennis
samengebracht*

Het LRGD is hét register van
gerechtelijke deskundigen:
experts op vele vakgebieden
met een op het
deskundigenonderzoek
gerichte juridische opleiding.

www.lrgd.nl

IJI **DESKUNDIG ADVIES
VOOR JURISTEN**
IPR en buitenlands recht

**Vacature Senior
Legal Counsel**
internationaal
personen-
en familierecht/
internationaal
erfrecht

Gespecialiseerd in (internationaal) personen- en familierecht of erfrecht en wil jij juridisch meer de diepte in, maar toch binnen de setting van een rechtspraktijk blijven werken? Solliciteer dan naar de functie van Senior Legal Counsel bij het Internationaal juridisch instituut (IJI) in Den Haag (32/u week).

Het IJI ondersteunt juristen, zoals rechters, advocaten en notarissen, bij specifieke vragen die internationale dossiers oproepen. Je komt te werken als Senior Legal Counsel in een brede praktijk op het gebied van het internationale personen- en familierecht en erfrecht. De werkzaamheden worden in teamverband uitgevoerd, binnen de dynamische omgeving van het Asser instituut.

Wij bieden o.a. een marktconform salaris dat wordt afgestemd op de kennis/ervaring die je meebrengt. Spreek dit jou aan en zie jij de combinatie van praktijk en wetenschap wel zitten? Solliciteer dan door een e-mail met CV en motivatiebrief te sturen naar g.van.es@iji.nl. Wij kijken uit naar jouw bericht!

Meer informatie: www.iji.nl/vacature-senior-legal-counsel-internationaal-personen-en-familierecht-internationaal-erfrecht/

in'tveenadvocaten
advocaten ■ mediators

Voor ons kantoor in Alphen aan den Rijn zoeken wij een

ADVOCAAT FAMILIERECHT

- Heb je passie voor het personen- en familierecht?
- Heb je daarnaast affiniteit met verbintenissenrecht en goederenrecht?
- Ben je juridisch getalenteerd, ambitieus en communicatief sterk?
- Wil je een eigen familierechtelijke praktijk opbouwen?

SOLLICITEER DAN! Affiniteit met het erfrecht is een pre.

Idealiter vinden wij een ervaren familierechtadvocaat (afgeronde vFAS-opleiding is helemaal een pre), maar de vacature staat ook open voor (gevoerde) stagiaires.

Wij zijn een informeel, modern en eigenzinnig kantoor. Wij bieden veel vrijheid, goede arbeidsvoorwaarden en alle moderne faciliteiten, waaronder thuiswerken. Wij waarderen het als je meedenkt over de gang van zaken op kantoor.

Leer ons kantoor en de functie beter kennen via onze website intveenadvocaten.nl.

Stuur je sollicitatiebrief met cv en, indien nog relevant, cijferlijst naar sollicitatie@intveenadvocaten.nl.

Vragen? Neem contact op met Riëks Warendorp Toringa
0172 - 47 56 77, wt@intveenadvocaten.nl

Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Geen beïnvloeding getuige

- Hof van Discipline, 13 december 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:233.
- Artikel 10a lid 1 sub d Advocatenwet; Gedragsregel 22 lid 1.
- Advocaat typt tijdens getuigenverhoor bij vragen over getuige op telefoon, terwijl deze getuige op de gang wacht en tegelijkertijd aandachtig zijn telefoon bekijkt en daarop typt.

Mr. X trad op bij een getuigenverhoor. Toen een getuige van haar cliënt door de rechter-commissaris werd bevraagd over een volgende getuige, pakte mr. X haar telefoon en begon daarop een tekst in te typen. Terwijl mr. X nog typte, begaf een door de wederpartij ingeschakelde onderzoeker zich buiten de rechtszaal. Deze onderzoeker zag de volgende getuige in de hal zitten. Deze getuige bekeek zijn telefoon aandachtig, gevolgd door het intypen van een tekst. Klagers, de wederpartij, verwijten mr. X dat zij via haar telefoon contact heeft gelegd met de betreffende getuige en aldus heeft beïnvloed.

De raad wijst de klacht af. Ten overstaan van de raad verklaarde de betreffende getuige dat hij tijdens het wachten buiten de rechtszaal op zijn telefoon aan het werk was. Klagers zijn er niet in geslaagd aan te tonen of aannemelijk te maken dat mr. X en de getuige op dat moment contact met elkaar hadden, laat staan dat mr. X de getuige zou hebben beïnvloed.

Klagers gaan in beroep. Het hof verklaart het hoger beroep ongegrond. Het hof wijst het in hoger beroep gedane verzoek van klagers tot het horen van vijf getuigen af, nu de betreffende getuige meermaals heeft verklaard dat hij geen contact heeft gehad met mr. X en mr. X andersom heeft verklaard ook geen contact met de betreffende getuige te hebben gehad. Het gaat om de vraag of mr. X de betreffende getuige heeft beïnvloed, niet om de vraag of andere getuigen in die procedure mogelijk niet naar waarheid hebben verklaard, aldus het hof.

Geheimhoudingsplicht

- Hof van Discipline 1 november 2021, nr. 210140, ECLI:NL:TAHVD:2021:211.
- Artikel 11a Advocatenwet, Gedragsregel 3.
- Geheimhouding ook jegens (betalende) rechtsbijstandsverzekeraar van cliënt.

Klager en mr. X stonden al eerder tegenover elkaar in een tuchtzaak. Die zaak betrof de schending van de geheimhoudingsplicht door mr. X vanwege toezending van een negatief procesadvies aan de rechtsbijstandsverzekeraar

van (de overleden moeder van) klager. Ook had mr. X destijds te weinig ondernomen om die omissie te redresseren. Nu blijkt dat mr. X tijdens die eerste tuchtzaak contact heeft gezocht met de rechtsbijstandsverzekeraar. Mr. X heeft de rechtsbijstandsverzekeraar bericht dat het procesadvies voor zover mogelijk werd ingetrokken. Hij heeft toen ook melding gemaakt van de tuchtzaak. Beide mededelingen zijn zonder overleg met klager gedaan. Klager was ook niet ingelicht.

Het hof is snel klaar met de beoordeling van de kwestie: hier is, opnieuw, sprake van schending van de geheimhoudingsplicht. Het feit dat mr. X in de eerste tuchtzaak werd verweten dat hij onvoldoende had gedaan om de zaak te redresseren, maakt nog niet dat hij zonder overleg het procesadvies voor zover mogelijk mocht terugtrekken bij de rechtsbijstandsverzekeraar. Er was immers nog steeds een advocaat-cliëntrelatie. En klager mocht zelf beslissen welke informatie wel of niet werd gedeeld met de rechtsbijstandsverzekeraar. Mr. X had dus eerst overleg moeten voeren met klager. Het was evenzeer fout om contact te hebben met de rechtsbijstandsverzekeraar zonder klager daarover gelijktijdig in te lichten. Ook het melden van de tuchtklacht aan de rechtsbijstandsverzekeraar was laakbaar. Het hof vindt die informatie eveneens vertrouwelijk, nu mr. X daarvan had kennisgenomen in de uitoefening van zijn beroep.

Het hof besluit dan met de overweging dat een kernwaarde is geschonden en daarop in beginsel de maatregel van berisping behoort te staan. Echter, de kwestie is zozeer verweven met die van de eerdere tuchtklacht dat dit keer een maatregel achterwege blijft. Daarbij kwam ook dat mr. X juist had geprobeerd om de omissie van de eerdere tuchtklacht te herstellen. De bedoelingen waren dus goed. De uitvoering ging (weer) mank.

Openbaarheid tuchtrechtelijk verleden

- Hof van Discipline 10 december 2021, nrs. 210236W en 210237W, ECLI:NL:TAHVD:2021:236.
- Artikel 8a en 56 lid 1 onder a Advocatenwet.
- Documentatie tuchtrechtelijk verleden staat niet ter beschikking aan klager die geen deken is.

In deze zaak heeft de gemachtigde van klagers aan de behandelend kamer van het hof gevraagd om de documentatie van het tuchtrechtelijk verleden van de advocaat tegen wie wordt geklaagd, op voorhand, althans nog voor de mondelinge behandeling, ter beschikking te stellen. De behandelend kamer heeft dat geweigerd en aangegeven dat verzoek op de zitting te willen bespreken. De gemachtigde van klagers dient daarop een wrakings-

verzoek in tegen alle leden van de behandelend kamer. Volgens de gemachtigde zou met de weigering de rechterlijke onpartijdigheid geschaad kunnen zijn.

De verweerders, de leden van het hof dus tegen wie het wrakingsverzoek werd ingediend, zien dat anders. Volgens hen is het verzoek om de documentatie niet afgewezen, maar ter behandeling naar de zitting verwezen. Er is dus geen sprake van vooringenomenheid en daarvan kan ook niet zijn gebleken.

De wrakingskamer van het hof heeft een eigen visie waarop de wraking strandt, op twee onderdelen. In de eerste plaats is sprake geweest van een processuele tussenbeslissing van het hof die naar haar aard niet inhoudelijk wordt getoetst door de wrakingskamer. De wrakingskamer kijkt naar onpartijdigheid, naar blijken van vooringenomenheid, maar niet naar de vraag of het hof het oordeel over het verzoek om documentatie had mogen aanhouden tot op de zitting. De twee redenen voor afwijzing ligt in het stelsel van de Advocatenwet. Documentatie over het tuchtrechtelijk verleden is in beginsel niet openbaar. Een klager, niet zijnde de deken, heeft geen recht op inzage in dat verleden. Dat is ook logisch, zo vindt het hof, nu dat tuchtrechtelijk verleden alleen relevant is bij de bepaling van de strafmaat in de vorm van de op te leggen maatregel. En dat, de strafmaat, is niet iets waarover een 'gewone' klager in hoger beroep mag grieven. En dus is er ook geen belang voor deze klagers om de gevraagde inzage te verkrijgen. Als het hof meent dat de documentatie van belang is, kan de advocaat daarover op de zitting worden ondervraagd. En dat is precies wat de processuele tussenbeslissing beoogde. Het wrakingsverzoek wordt daarom afgewezen.

Schending integriteit bij onderhandelen over vaststellingsovereenkomst

- Raad van Discipline 's-Hertogenbosch 13 december 2021, ECLI:NL:TADRSHE:2021:203.
- Artikel 10a lid 1 sub d Advocatenwet.
- Advocaat verleent medewerking aan constructie in een vaststellingsovereenkomst die kon leiden tot belastingontduiking.

Mr. X heeft in een arbeidszaak onderhandeld met de wederpartij over een vaststellingsovereenkomst. De wederpartij stelt voor om het netto-equivalent van 53 vakantiedagen uit te betalen. Daarop schrijft mr. X terug dat zo'n constructie in feite neerkomt op een 'zwarte' uitbetaling en dat de werkgever daar profijt van heeft. Mr. X geeft aan dat zijn cliënt alleen bereid is aan zo'n constructie mee te werken als het voordeel wordt gedeeld. Als dit uitkomt, zou het zomaar kunnen zijn dat ook zijn cliënt daar problemen mee gaat krijgen, aldus mr. X; zijn cliënt gaat akkoord met de voorgestelde regeling op voorwaarde dat die door de werkgever werd gevestigd indien de wijze

van uitbetaling voor zijn cliënt tot een fiscale naheffing zou gaan leiden.

De arbeidszaak is door middel van een vaststellingsovereenkomst tussen partijen beëindigd. Buiten de vaststellingsovereenkomst om wordt overeengekomen dat ter vergoeding van het berekende netto-equivalent van de door de cliënt niet-opgenomen vakantiedagen bedragen aan de cliënt van mr. X wordt overgemaakt onder de noemer bijzondere last dan wel een andere noemer die niet tot een belastingafdracht zou leiden, met vrijwaring van de cliënt van mr. X voor een eventuele fiscale naheffing.

De cliënt dient vervolgens een klacht in bij de deken, onder meer omdat mr. X hem heeft geadviseerd medewerking te verlenen aan een constructie waarbij sprake was van belastingontduiking. Omdat de klagende cliënt het griffierecht niet tijdig heeft betaald, dient de deken een dekenbezwaar in tegen mr. X.

De raad stelt vast dat mr. X zijn medewerking heeft verleend aan een constructie die kon leiden tot belastingontduiking. Gelet op de inhoud van zijn e-mails aan de wederpartij was mr. X zich bewust van de fiscale consequenties van de voorgestelde regeling. Niettemin heeft hij geen afstand genomen van de voorgestelde regeling, maar juist geprobeerd daar nog een voordeel voor zijn cliënt te behalen. Mr. X heeft meegewerkt aan een de uitbetaling van de netto-equivalent van de door zijn cliënt niet opgenomen vakantiedagen, op een wijze die ertoe zou leiden dat de wederpartij daarover geen belasting verschuldigd was. De wijze waarop de vaststellingsovereenkomst is opgesteld, maakte immers belastingontduiking mogelijk.

Van een behoorlijk handelend advocaat mag worden verwacht dat hij zich onthoudt van medewerking aan 'zwarte' uitbetalingen. Mr. X heeft, gelet op het maatschappelijk vertrouwen dat in de advocatuur als beroepsgroep mag worden gesteld, door zijn handelwijze niet gehandeld zoals van een behoorlijk en integer handelend advocaat mag worden verwacht. Dat mr. X naar eigen zeggen de totstandkoming van een regeling en daardoor een oplossing in de moeizaam verlopende zaak heeft willen bewerkstelligen en bespoedigen, is geen rechtvaardigingsgrond voor zijn medewerking aan de 'zwarte' uitbetaling aan zijn cliënt.

De raad is op grond van het voorgaande van oordeel dat mr. X de kernwaarde integriteit heeft geschonden. Integriteit van advocaten is van belang voor het goed functioneren van de advocatuur als beroepsgroep en voor het vertrouwen dat de samenleving in de advocatuur heeft en schending van de kernwaarde integriteit valt een advocaat daarom ernstig aan te rekenen. Vanwege het door mr. X ter zitting getoonde inzicht in de tuchtrechtelijke verwijtbaarheid van zijn handelen volstaat de raad met een waarschuwing.

Boomjuridisch Antwerpen

Nu beschikbaar!

Kwetsbare verdachten in de strafprocedure

*De conceptualisering van
kwetsbaarheid en de rol van de
advocaat bij de vaststelling ervan
tijdens het vooronderzoek*

Lore Mergaerts
ISBN: 9789464442434
eISBN: 9789464512007
1e druk, 2021, 504 pagina's
€ 95,00

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.be

Boomjuridisch
Antwerpen

► Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

- Barendregt**, mr. G.: La Gro Geelkerken Advocaten B.V. te Alphen aan den Rijn
- Bäumler**, mw. mr. M.M.: Lückers Advocaten te Heerlen
- Becking**, mw. mr. M.A.: Aben & Slag Advocaten te Weert
- Beltzer**, mr. R.M.: Maes Law B.V. te Schiphol-Rijk
- Boer**, mr. H.B.J. de: AssumDelft Advocaten te Leusden
- Bouwmeester**, mw. mr. A.: Spuistraat 10 Advocaten te Amsterdam
- Brink**, mr. J. van den: BVD advocaten te Barneveld
- Brugman**, mw. mr. G.J.: Bird & Bird (Netherlands) LLP te 's-Gravenhage
- Bruijn**, mr. A.J.M. de: Banning N.V. te Amsterdam
- Bruin**, mr. R.P. de: La Gro Geelkerken Advocaten B.V. te Alphen aan den Rijn
- Burgt**, mw. mr. R.J.H. van der: Bierens Incasso Advocaten te Veghel
- Cerci**, mr. E.: Clifford Chance LLP te Amsterdam
- Claessens**, mw. mr. M.E.J.: HVG Law LLP te Eindhoven
- Dam**, mr. J. van: Dentons Europe LLP te Amsterdam
- Dam**, mr. M.J. van: Fairway advocaten te Capelle aan den IJssel
- Degenaar-Kuijpers**, mw. mr. I.D.: Tanger Advocaten te Alkmaar
- Derksen**, mw. mr. J.: Rabobank Advocaten te Utrecht
- Díaz**, mr. C.M.: Elfi Letselschade Advocaat B.V. te Rotterdam
- Dijkmans van Gunst**, mr. B.M.: De Roos Advocaten te Amsterdam
- Dungen**, mw. mr. D.C.A. van den: DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekering-maatschappij N.V. te Amsterdam
- Erwteman**, mr. J.: Pinsent Masons Netherlands LLP te Amsterdam
- Evertse**, mw. mr. J.: NautaDutilh N.V. te Rotterdam
- Faase**, mw. mr. M.: Norton Rose Fulbright LLP te Amsterdam
- Fanoy**, mw. mr. N.A.M.E.: Van Rijkevorsel Mencke B.V. te Amsterdam
- Fleer**, mw. mr. L.: Ernst & Young Nederland LLP te Rotterdam
- Fraai**, mw. mr. Th.S.M.: HVG Law LLP te Rotterdam
- Gastel**, mr. M.C. van: Van Vloten Reichenbach Advocaten te Zwolle
- Geryszewski**, mr. Y.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
- Groen**, mw. mr. C.: Stibbe te Londen
- Groot**, mr. A. de: Tanger Advocaten te Alkmaar
- Ham**, mr. R.J. van der: Holla N.V. te Utrecht
- Hattink**, mw. mr. S.A.: Landvast Advocaten te Rotterdam
- Helder**, mr. R.E.: Van Benthem & Keulen B.V. te Utrecht
- Herculeijns**, mr. R.F.: BANNING N.V. te 's-Hertogenbosch
- Hoekman**, mw. mr. A.: Blankestijn advocaten & mediators LLP te Hengelo ov
- Hollander**, mr. R.J. den: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
- Hoog**, mw. mr. L.C. de: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
- Hossaini**, mr. S.: Tanger Advocaten N.V. te Haarlem
- Huisman**, mw. mr. M.E.: Allen & Overy LLP te Amsterdam
- Huisman**, mw. mr. O.: Adriaanse van der Weel Advocaten te Rotterdam
- Jakic**, mw. mr. B.: Clifford Chance LLP te Amsterdam
- Janssen**, mr. L.H.: Boels Zanders Advocaten te Venlo
- Kara**, mw. mr. G.: Fairway advocaten te Capelle aan den IJssel
- Kerkhof**, mw. mr. S.J.A. van de: Houthoff te Rotterdam
- Kessel**, mr. B.E.M. van: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
- Kiela-Damen**, mw. mr. C.: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten te Etten-Leur
- Klompers**, mw. mr. M.: MannaertsAppels Advocaten te Tilburg
- Koeman**, mr. A.A.: Scott+Scott Attorneys at Law LLP te Amsterdam
- Koerades**, mr. D.J.: Hogan Lovells International LLP te Amsterdam
- Koopmans**, mr. M.W.G.: Onyx Advocaten te 's-Hertogenbosch
- Krestin**, mr. M.B.: PGMBM Nederland B.V. te Amsterdam
- Kröner-Rosmalen**, mw. mr. S.M.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Krul**, mw. mr. P.E.: Banning N.V. te Amsterdam
- Kuijer**, mr. R.: SPOOR60 Advocatuur Coaching Mediation te Berkel en Rodenrijs
- Lamme**, mw. mr. J.J.W.: Vesting advocaten te Weesp
- Langenhuizen**, mw. mr. I.: Kuijken Letselschade & Advocatuur te Eindhoven
- Leopold**, mr. P.R.: Habraken Rutten Advocaten B.V. te Amsterdam
- Lier**, mr. D.P. van: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
- Lina**, mw. mr. N.J.H.: MK27 Strafrechtadvocaten te Groningen
- Londeman**, mw. mr. E.H.G.: LEAN Lawyers te Utrecht
- Maas**, mr. W.J.G.: Taylor Wessing N.V. te Amsterdam
- Marcus**, mr. A.A.: Fairway advocaten te Capelle aan den IJssel
- Marcusse**, mr. M.F.: Straatman Koster Advocaten te Rotterdam
- Meerten**, mr. H. van: GMW Advocaten te 's-Gravenhage
- Mekes**, mw. mr. A.I.: La Gro Geelkerken Advocaten B.V. te 's-Gravenhage
- Molen**, mr. H.P. van der: Linklaters LLP te Amsterdam
- Offermans**, mw. mr. C.A.: ARAG Rechtsbijstand te Roermond
- Otte**, mw. mr. C.: Pot Jonker Advocaten N.V. te Haarlem
- Ouwersloot**, mr. V.: DutchlawDesk te Langbroek
- Piekaar**, mw. mr. S.J.: Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Utrecht
- Pol**, mw. mr. E.C.: Prosus Services B.V. te Amsterdam
- Polderman**, mr. R.: Tanger Advocaten te Alkmaar
- Redner**, mr. N.K.S.: Birkway te Amsterdam
- Reichenbach**, mr. P.F.A.: Van Vloten Reichenbach Advocaten te Zwolle
- Santema**, mw. mr. M.: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
- Schipper**, mw. mr. M.J.H.: Workx advocaten te Amsterdam
- Schrama**, mr. H.K.: Rutgers & Posch N.V. te Amsterdam
- Schrouff**, mw. mr. M.L.M.: Lückers Advocaten te Heerlen
- Schwartz**, mr. D.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
- Sehdou**, mw. mr. G.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
- Senyuva**, mw. mr. H.: Snijders Advocaten BV te 's-Hertogenbosch
- Siebert**, mr. J.C.: HAUT Legal te Utrecht
- Sigtenhorst**, mr. R. van den: Biesheuvel Jansen advocaten te Amsterdam
- Simonetti**, mr. S.: Habraken Rutten Advocaten B.V. te Amsterdam
- Smael**, mr. J.: Landvast Advocaten te Rotterdam
- Smit**, mr. B. de: PHAROS Advocaten te Bussum
- Snel**, mw. mr. E.M.: PHAROS Advocaten te Bussum
- Sol**, mw. mr. E.M.: De Vos & Partners Advocaten te Amsterdam
- Stefels**, mw. mr. L.C.: Houthoff te Londen
- Stellingwerf**, mw. mr. C.E.: Advocatenkantoor Brugman BV te Wognum
- Stormmesand**, mw. mr. E.C.M.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
- Thissen**, mw. mr. A.: Fairway advocaten te Capelle aan den IJssel
- Veldhuis**, mr. J.M.: Nexa Velo Advocaten te Utrecht
- Vermorken**, mw. mr.

M.: Dentons Europe LLP te Amsterdam
Vervoerd, mw. mr. M.D.: GMW Advocaten te 's-Gravenhage
Vijver, mw. mr. D. van de: Bird & Bird (Netherlands) LLP te 's-Gravenhage
Vollering, mr. S.F.M.: Philips Domestic Appliances Nederland B.V. te Amsterdam
Vries, mr. R. de: Trip Advocaten & Notarissen te Assen
Vries, mw. mr. L.E. de: De Brauw Blackstone Westbroek Brussel B.V. te Brussel
Vries-Meijer, mw. mr. M.A.M.: Tanger Advocaten te Alkmaar
Walree-Brascamp, mw. mr. L.A.: raad van de orde Den Haag te 's-Gravenhage
Weide, mw. mr. M. van der: Clifford Chance LLP te Amsterdam
Westra, mw. mr. F.M.: EntzingerScheltinga Arbeidsrechtadvocaten te Groningen
Wiel, mr. J. van de: Simons & Partners advocaten te Maastricht
Wiersma, mr. T.C.: Legaltree te Amsterdam
Winters, mr. R.C.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Londen
Woensel, mr. M. van: Banning N.V. te Amsterdam
Zaaijer, mw. mr. J.L.C.: Osborne Clarke N.V. te Amsterdam

Naar nieuw(e) kantoor of associatie
advocatenkantoor den besten b.v. h.o.d.n. den besten advocatuur (mr. H. den Besten te Almere)
Advocatenkantoor RNG (mr. A.A. Rangoe te Lelystad)
Advocatenpraktijk Maaïke Bomers (mw. mr. M.L.J. Bomers te Nijmegen)
De Vries Advocatuur (mr. E.A. de Vries te

's-Gravenhage)
Ecolytico Legal (mr. T.D.O. van der Vijver te Amsterdam)
Gerrit Jan Pulles (mr. G.J.W. Pulles te Amsterdam)
Gümüs Advocatuur (mw. mr. H. Gümüs te Almelo)
Hillen (mr. D. Hillen te De Koog)
Hogeterp & Thieme advocaten (mw. mr. L. Stolk-Hogeterp en mw. mr. I.M. Thieme te Zaandam)
Invest International B.V. (mw. mr. A.F. Orthmann-Noija te 's-Gravenhage)
Koenders Advocatuur (mw. mr. T. Koenders te Uitgeest)
Kuizenga Advocatuur (mr. R. Kuizenga te Almere)
Leefrecht Advocaten (mw. mr. H.S.K. Komen te Schoorl)
Leyla Bozkurt Advocaat Aanbestedingsrecht B.V. (mw. mr. L. Bozkurt te Rotterdam)
Licerta Advocatuur (mw. mr. L.H. Langedijk te Amsterdam)
LPS Legal B.V. (mw. mr. L. Persant Snoep te Amsterdam)
Maes Law B.V. (mr. R.M. Beltzer en mw. mr. E.P.W.A. Bink te Schiphol-Rijk)
Magnus & Weiss (mw. mr. A. Weismann te Waalre)
Nasrullah Legal (mr. M.Z.D. Nasrullah te 's-Gravenhage)
P.K. Willemsen Advocatuur (mw. mr. P.K. Blicck-Willemsen te Vaassen)
Pardijs advocatuur (mr. R.J. Pardijs te Amsterdam)
Rotgans Advocatuur (mw. mr. M. Rotgans te Utrecht)
RoX Legal (mw. mr. K. Bastiaans te Rotterdam)
SAE Advocatuur (mw. mr. S.A.E. van Poppel te Amsterdam)
Stichting Thuisvester (mw. mr. G.J. van den

Hoven te Oosterhout nb)
Summum Advocatuur B.V. (mw. mr. C. Zwetsloot te Huis ter Heide ut)
Top Advocaat (mw. mr. H.C. van der Weide te Vroomshoop)
Van den Dungen Tersteeg Advocaten (mw. mr. J.A. Tersteeg te Utrecht)
Van der Geest Advocatuur (mw. mr. P. van der Geest te Utrecht)
Van Lenningh Vermaat Advocaten (mr. D.R.D. van Lenningh en mr. J.J. Vermaat te Rotterdam)
Van Wingerden Advocatuur (mr. S.H. van Wingerden te Zoetermeer)
Varela Law (mw. mr. L. Varela te Rotterdam)
Vincentius B.V. (mr. J. Meuleman te Amsterdam)
Wevers Advocatuur | Integriteit in arbeidsrelaties (mw. mr. A.M. Wevers te Amsterdam)

Uit de praktijk

Aaftink, mw. mr. M., Groningen (01-02-2022)
Akkas, mw. mr. S., Haarlem (31-01-2022)
Baljie, mw. mr. E., Rotterdam (17-01-2022)
Berg, mw. mr. M., Arnhem (08-02-2022)
Broekman, mw. mr. B., Eindhoven (01-02-2022)
Broekstra, mw. mr. S.G., Groningen (22-01-2022)
Buld, mw. mr. M.A., Hengelo ov (01-02-2022)
Cornelisse, mr. A.C., Apeldoorn (24-01-2022)
Cuperus-Anim, mw. mr. S., Amsterdam (02-02-2022)
Dogan, mw. mr. Z., Apeldoorn (24-01-2022)
Donk, mr. L.V. van, Amsterdam (01-02-2022)
Ebels, mw. mr. M.L., Amsterdam (08-02-2022)
Esdonk-Bongaarts, mw. mr. L.M.S.M., Amsterdam (01-02-2022)
Gendts, mw. mr. S.C. van, Amsterdam (24-01-2022)
Giessen, mr. J. van de, 's-Gravenhage (01-02-2022)
Gijrath, mr. S.J.H., Amsterdam (26-01-2022)
Goyaerts, mr. M.A.H.J., 's-Hertogenbosch (21-01-2022)
Groeneveld, mr. V.A., Amsterdam (31-01-2022)
Groenhart, mr. N.W., 's-Gravenhage (15-01-2022)
Guettache, mw. mr. S., Amsterdam (05-02-2022)
Haalebos, mw. mr. E.S., Amsterdam (09-02-2022)
Heijden, mr. J.H.M.G. van der, Breda (13-01-2022)
Hendriks, mw. mr. L.C.S., Zwolle (01-02-2022)
Heslinga, mr. J.B., Amsterdam (01-02-2022)
Hoekstra, mw. mr. A.E., Amsterdam (10-01-2022)
Hoorntje, mw. mr. E.A.J., Amsterdam (08-02-2022)
Huisman, mw. mr. A.D., Rotterdam (31-01-2022)
Jansen, mr. O.J.D.M.L., 's-Gravenhage (02-02-2022)
Janssen, mw. mr. C.A., Amsterdam (01-02-2022)
Janzen-Westerburgen, mw. mr. M.A.B., Breda (01-02-2022)
Kaptein, mr. L.M., Utrecht (01-02-2022)
Kate, mw. mr. Y. ten, Zwolle (13-01-2022)
Keupink, mr. J., Borne (02-02-2022)
Krassenburg, mw. mr. S.M., Voorburg (01-02-2022)
Kroese, mw. mr. L.E., Amsterdam (01-02-2022)
Kruisselbrink, mr. M.R., Zwolle (01-02-2022)
Lagarde, mw. mr. S.J.J.M., Etten-Leur (01-

02-2022)
Laméris, mr. R.J., Amsterdam (01-02-2022)
Martens, mw. mr. C.C.A.P., Amsterdam (01-02-2022)
Morrema, mw. mr. I., Amsterdam (01-02-2022)
Nijs, mw. mr. A.S. de, Amsterdam (01-02-2022)
Paanakker, mw. mr. F.I., Amsterdam (01-02-2022)
Paats, mr. M.R., 's-Gravenhage (31-01-2022)
Rijpstra, mr. P., 's-Gravenhage (31-01-2022)
Schonenberg-Zwanenburg, mw. mr. J., Katwijk zh (01-02-2022)
Schouw, mr. H. van der, Oud-Beijerland (24-01-2022)
Schreiner-Laan, mw. mr. T.D. van der, Rotterdam (25-01-2022)
Senne, mw. mr. M.A., Amsterdam (03-02-2022)
Swart, mw. mr. F.H.E., Rotterdam (21-01-2022)
Swinkels, mw. mr. S.J.M.P., Heeswijk-Dinther (25-01-2022)
Taghi, mr. Y., Utrecht (04-02-2022)
Triest, mw. mr. C.S.M. van, Amsterdam (01-02-2022)
Veen-Brom, mw. mr. A.J.A.M., Tilburg (21-01-2022)
Vegte, mw. mr. M.J.C. van der, Amsterdam (01-02-2022)
Wassenaar, mw. mr. J.E.B. van, Amsterdam (01-02-2022)
Wee-Vrhovac, mw. mr. D., Hoofddorp (11-01-2022)
Werfhorst-Dooren, mw. mr. M.M.K. van, Arnhem (01-02-2022)
Zwanenburg, mw. mr. A.W.C.M., Amersfoort (15-01-2022)
Zwiers, mw. mr. E.L., Rotterdam (13-01-2022)

Overleden
Simons, mr. A.L.M., Maastricht (29-09-2021)

mutsaerts.nl

**Persoonlijk, deskundig en scherp.
Voor de advocatuur zijn wij
dé business partner in
verzekeringen & pensioen.**

Neem vrijblijvend contact met ons op

/ mutsaerts.nl/contact

/ 013 594 28 28

MUTSAERTS
VERZEKERINGEN & PENSIOEN

Procesfinanciering

“De financiering van claims op basis van No-Cure-No-Pay”

Procesfinanciering bij LFN

Procederen is doorgaans duur, risicovol en tijdrovend. LFN financiert de volledige proceskosten in zaken vanaf EUR 300.000,-. Ook bieden wij toegang tot een exclusief en hoogwaardig netwerk. Voor advocaten is procesfinanciering daarmee een belangrijke tool. Het biedt cliënten namelijk extra financiële slagkracht en meer zekerheid.

Litigation Funding Nederland:
“strategisch partner in zaken die erom vragen”

Partnership aangaan of een vordering voorleggen?
Mail naar info@lfn.nl of kijk op www.lfn.nl voor meer informatie.